

Digitaliseret af | Digitised by

Forfatter(e) Author(s):	Hertel, Poul.
Titel Title:	<u>Husmandsbørn : Roman fra Firsernes Slutning.</u>
Udgivet år og sted Publication time and place:	Aarhus : Jydsk Forlags-Forretning, 1900
Fysiske størrelse Physical extent:	144 s.

DK

Værket kan være ophavsretligt beskyttet, og så må du kun bruge PDF-filen til personlig brug. Hvis ophavsmanden er død for mere end 70 år siden, er værket fri af ophavsret (public domain), og så kan du bruge værket frit. Hvis der er flere ophavsmænd, gælder den længstlevendes dødsår. Husk altid at kreditere ophavsmanden.

UK

The work may be copyrighted in which case the PDF file may only be used for personal use. If the author died more than 70 years ago, the work becomes public domain and can then be freely used. If there are several authors, the year of death of the longest living person applies. Always remember to credit the author

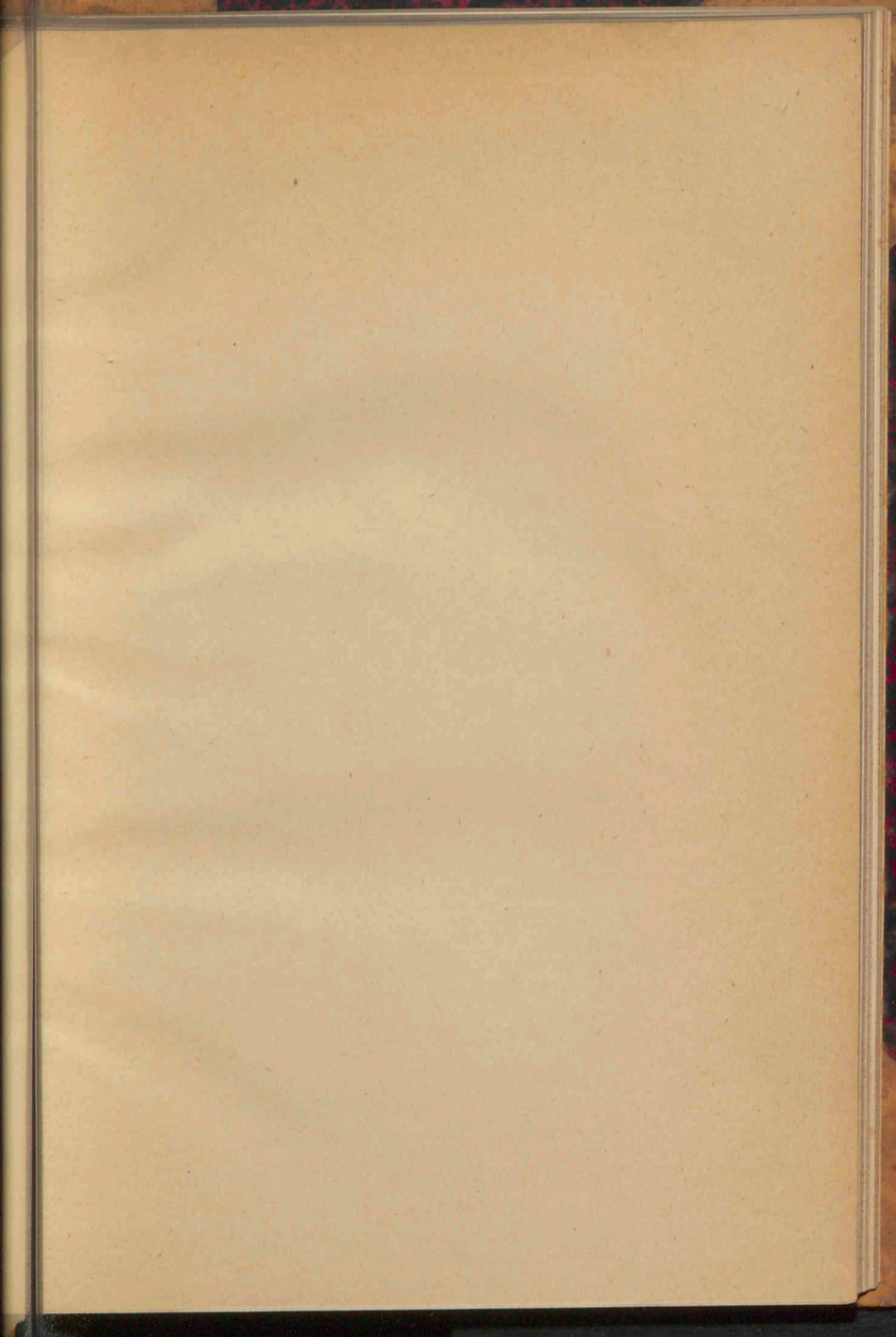
57, -164.

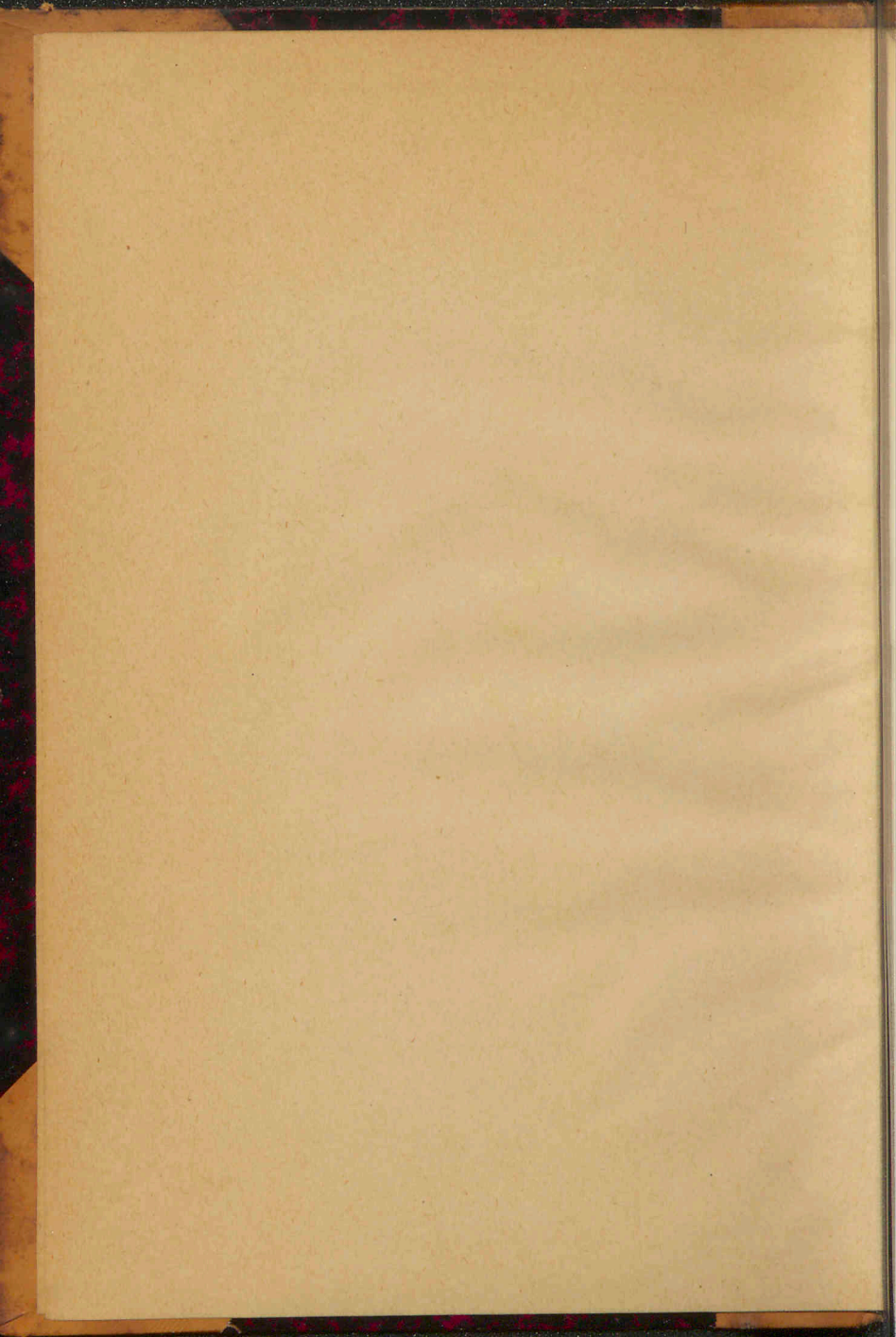
DET KONGELIGE BIBLIOTEK

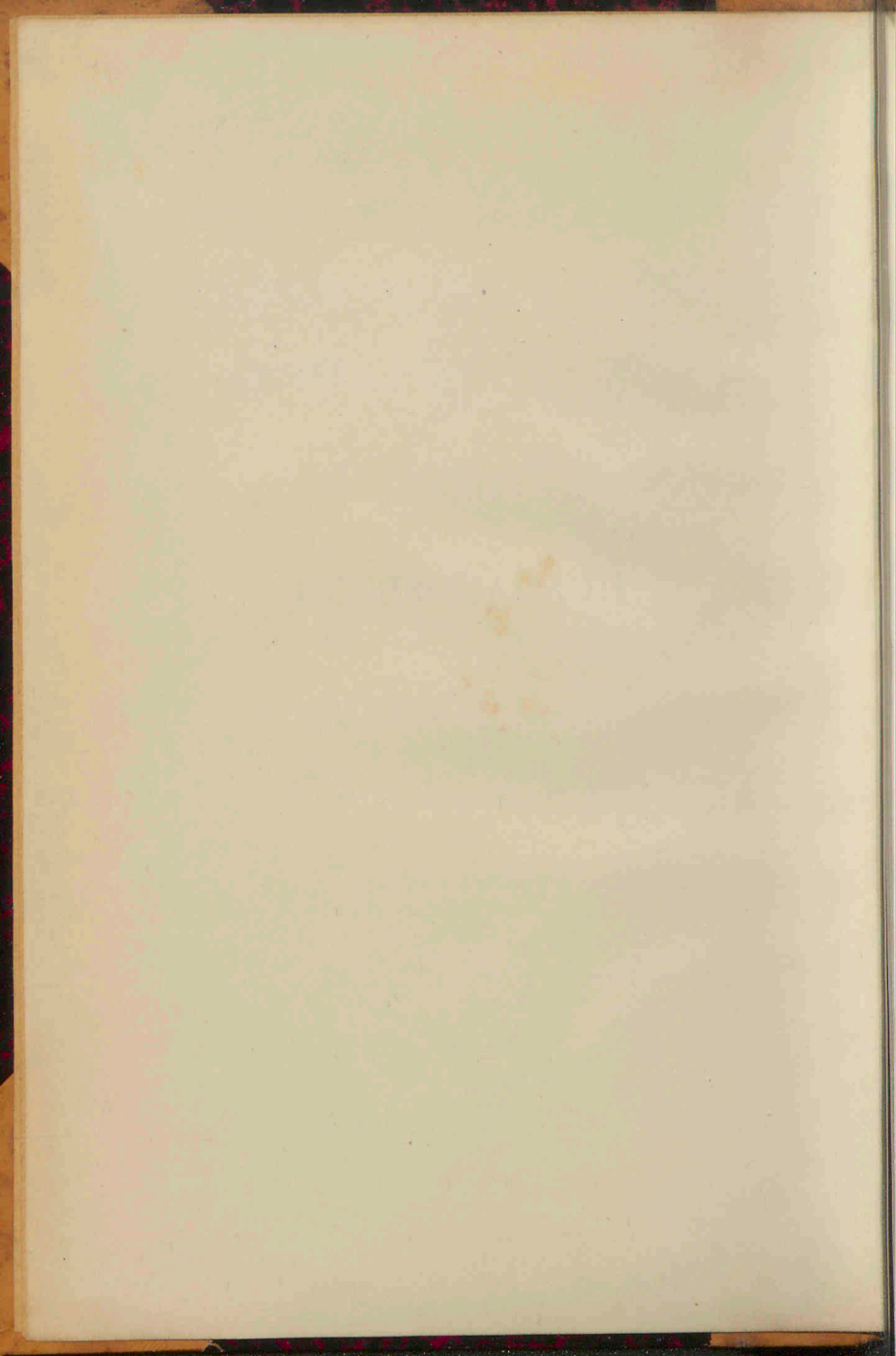
130023743621

HUSMANDSBØRN

POUL HERTEL

HUSMANDSBØRN

ROMAN FRA FIRSERNES SLUTNING

AARHUS

JYDSK FORLAGS-FORRETNING

1900.

TH. THRUES BOGTRYKKERI, AARHUS

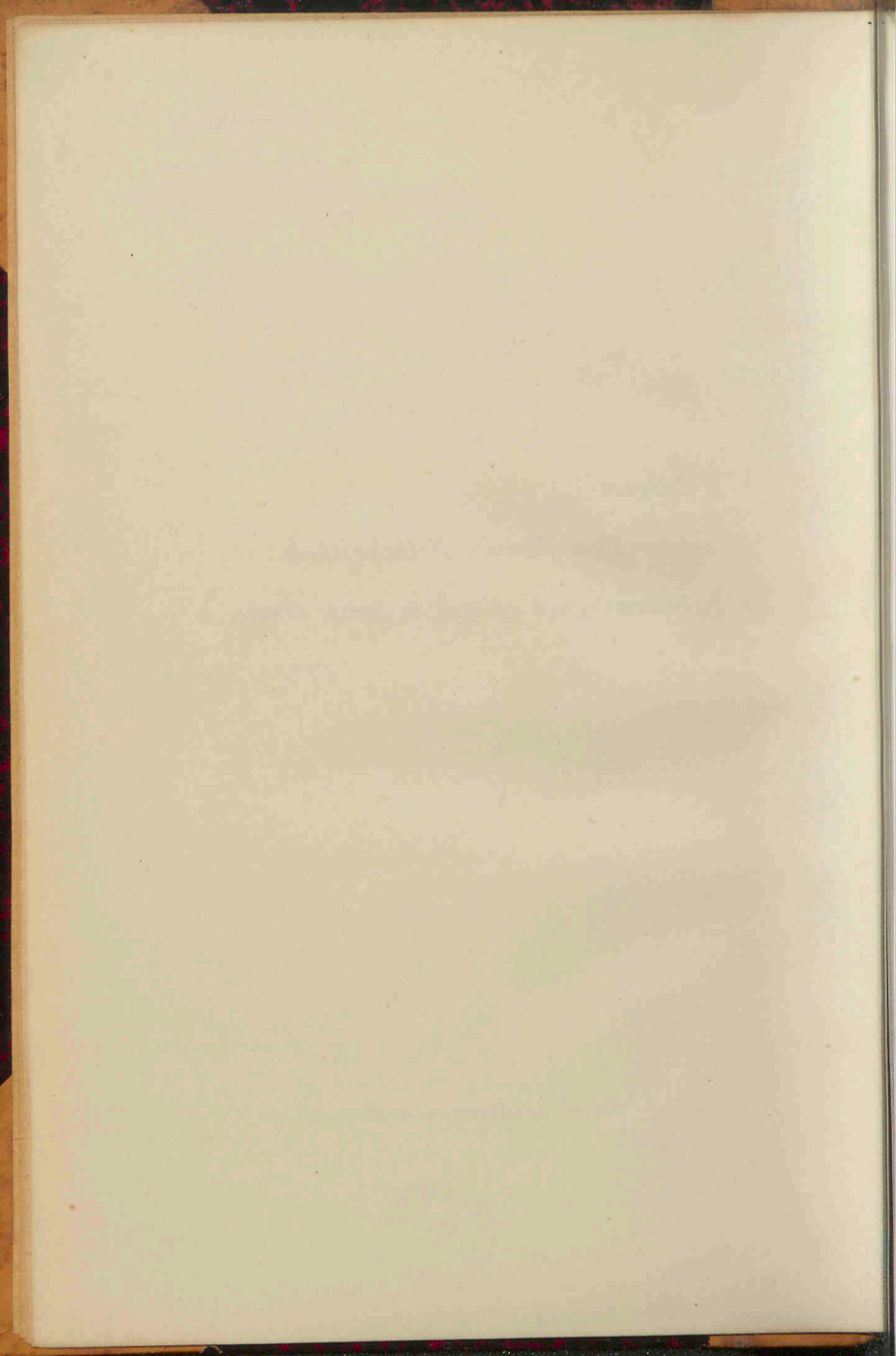

Tilegnet

Den danske Folkehøjskole

i Taknemmelighed og med de bedste Ønsker.

FORFATTEREN.

I.

Friskolelærer Johan Olesen havde været tidligt oppe. Der var i Dagens højtidelige Anledning et og andet tilbage at ordne i Haven endnu. Det muldslaade, fjorgamle Løv maatte fjærnes og de halvvaade Gange skuffes og rives.

Bryllup! — Det var, som selve Naturen beredte sig paa at fejre Dagen. Højtsvævende, hvide Skyer som store Uldmasser; Luften kølig og frisk; Duft af den sorte, tunge Muld og den grønne, sarte Rug; store, glasklare Dugdraaber paa Knopper og Grene; Hanegal fra Møddinger og Stalde; Lærkejubel over letsovende Marker; Kvidder af Stære fra Husets Gavl og Havens Træer; Solpragt paa den østlige Himmel, som en vældig, gylden Vifte; runde, kraftige Lydbølger i lange Rækker fra Byens Kirkeklokke ud over Egnen.

Johan rettede Ryggen et Par Minutter og skød Huen tilbage i Nakken. Han var ikke høj, men firskaaren, lidt duknakket, havde lyst Haar, lyst Fuldskæg og lidet markerede Øjenbryn. — Man saa paa ham, at han var en lykkelig Mand. —

Fattig? — Ja vel, meget fattig og hidtil overset. Han havde endnu ikke kunnet komme ud over dette, at han var Husmandsbarnet fra det jydsk mørke Fastland, den forhenværende Tjenestekarl med de tarvelige Livsvaner og simple Manerer. Til Gengæld forstod han som faa at opnaa Forskud paa den store Lykke, han havde til Gode hos Fremtiden, saa store Forskud endog, at han kunde meddele Ellen af sin Overflod. Men nu var den Tid i Kom, da han ikke mere skulde leve paa Forskud; nu havde Ellen for saa vidt overvundet sine Betænkeligheder ved at knytte sin Skæbne til hans; nu skulde hun brede hans Dug; nu skulde han som god Kammerat daglig dele sit bedste Livsindhold med hende; nu skulde han overbevise hende om, at han ikke vilde byde sin Hustru Slavindekaar, og nu skulde de i Fællesskab gaa til Løsningen af de store Opgaver, vinde Triumferne, der skulde sikre deres Fremtid.

Stillingen i deres Skolekres var vanskelig, meget vanskelig. Der var enkelte Husmandsfamilier; fra dem var ingen Vanskeligheder at befrygte; men de havde heller ingen Indflydelse. De andre var Gaardfolk, og de af disse, der ikke var velstaaende, søgte saa meget des ivrigere at give det Udseende af, at de var det. Alene dette var uhyggeligt nok for Johan og Ellen; med deres smaa Indtægter kunde de umuligt tænke sig at være deres Skolefolk paa Siden i det Stykke.

Men Forskellighederne stak dybere endda. Der var Familier — mest ældre — med en, gennem to, tre Slægtled omhyggeligt uddannet Takt og Finhed, Hjem med afklaret, stille præstegaardsagtig Hygge, og der var Familier, hvis hele Udvikling bar Hastværkets Præg, religiøse og politiske Radikalere. Disse havde givet de andre Øgenavnet »de indfødte« for dermed at betegne dem som Folk, der var gaaet i Staa. Til Gengæld havde et vittigt Hoved blandt dem døbt hine »Jakobinerne« efter deres mest fremtrædende Mand, Gaardmand, Sogneraadsformand og Mejeriejer Jakob Jørgensen.

Johans Formand havde været nøje knyttet til de indfødte og havde været Lærer for alle deres Børn. Men i »Præstestriden«, der udbrød i Valgmenigheden efter den forrige Præsts Død, gik det Parti, Jakobinerne havde sluttet sig til, af med Sejren og satte deres Mand igennem, som det paa-stodes, væsentligst som en Følge af Jakob Jørgensens Behændighedskunster. Striden var blevet ført med stor Bitterhed, og Friskolelæreren havde været ivrig Deltager; nu rejste ogsaa han.

Det kan ikke nægtes, at adskillige af de indfødte jo følte det som en Lettelse at blive løst fra Forpligtelsen over for en Skole, de ikke mere havde Brug for; den halve Snes Børn, der var i Kresen, kunde jo søge til Nabo-Friskolerne.

Ellen, der var Lærerinde ved den nærmeste

af disse, havde ogsaa været levende interesseret i Præstestriden, og hun var meget vred paa Jakob Jørgensen. Saa meget større var derfor hendes Forundring, da denne, der ellers aldrig havde kunnet se hende, en Søndag ved Kirken meget venskabeligt og indstændigt indbød hende og Johan, der just var i Besøg hos hende, til at tage med hjem.

Den Eftermiddag var det, deres Skæbne var blevet afgjort. Johan havde været Højskolelærer; men misfornøjet med Resultaterne og med sig selv havde han efter et Par Aars Forløb, halvt frivilligt, halvt nødtvungent opgivet Pladsen, hvorefter han i over et Aar havde været fordømt til at være Møllepasser ved et Inddæmningsforetagende paa en af Smaaøerne. Men nu fandt han en Ven og Aandsfrænde i Jakob Jørgensen — og inden en Maa-ned var gaaet, havde denne med sædvanlig Kløgt faaet de fleste af de indfødte indpræntet, at Friskolen som Menighedens Skole havde Krav paa hele Menighedens Støtte.

Nu havde Johan været Friskolelærer i et halvt Aar, og i den Tid havde han faaet Kosten hos Jakob Jørgensens. Der gaves ikke det Spørgsmaal mellem øst og vest, som de to ikke havde diskuteret, og jo bedre kendt de var blevet, jo større Pris satte de paa hinanden. Derimod maatte Johan indrømme, naar han skulde være rigtig ærlig, at han fandt Jakobs Kone meget ubetydelig, og slet

ikke syntes om hende. Det samme var Tilfældet med en stor Del af deres Omgangskres. Om det saa var Præsten, Pastor Højslev og hans Frue, som stadig kom der i Huset, saa var de ham imod. Han satte Pris paa Præstens frisindede og aandfulde Forkyndelse; men det irriterede ham, at han skulde holdes paa Afstand, som om det var simpelt at være fattig, at skulle arbejde sig frem, at forfægte og forsvare, — selv over for en aristokratisk Valgmenighedspræst — den Livsanskuelse, han selv havde tømret sig, Led for Led, som om det var formasteligt af en ukendt ung Lærer, at han havde dannet sig sit eget Skoleprogram, uafhængigt af og forskelligt fra alle andres.

Johan var som Højskolelærer naaet til den Overbevisning — og han havde ved at omgaas de unge her i Badinge yderligere faaet den stadfæstet — at Friskolens Undervisning var lige saa forfejlet paa sin Vis, som Statsskolens paa sin. — Men hvor fandt han Ørenlyd for sine Tanker? — Ikke hos de frisindede Blade; han havde aldrig kunnet faa sine Indlæg optaget. — Heller ikke hos de indfødte her i Sognet. Flertallet af dem — i hans Øjne de ubetydeligste — var meget afmaalte over for ham. Andre maatte han yde sin Beundring for den Naturlighed og Finfølelse, der prægede dem og deres Færd, den Fred og Højhed, der hvilede over deres Hjem, og som gjorde ham sin egen Fattigdom dobbelt følelig.

Men Forstaaelse? — Nej, den fandt han kun hos Jakob Jørgensen, og saa var det maaske endda saa som saa; Jakobs Overbevisning var — det havde han opdaget — noget elastisk og rettede sig for en Del efter, hvem han talte med. — Der var for Johan kun et at gøre, arbejde i sin Skole saa godt, han under de givne Forhold kunde, og saa ad andre Veje se at vinde den Avtoritet og Anseelse, der skulde samle hans splidagtige Skolekres i fælles Beundring, og uden hvilken han ikke i Længden vilde kunne udholde at være her. — Men han følte det — paa denne Højtidsdag dobbelt stærkt — at det maatte komme, dette vidunderlige, der saa længe havde straalet for ham i noget af Eventyrets Glans, dette, som han med sin bedste Vilje ikke kunde vise fra sig som Fantasteri. Det maatte komme, saa sikkert som Dag efter Nat, og den Forvisning gjorde ham stolt og glad.

Der var i Øjeblikket kun en eneste Ting, der trykkede ham, at deres Bryllup paa Grund af ulykkelige Familieforhold, som ikke kunde omtales, i det mindste ikke i Badinge, ikke kunde holdes i Ellens Hjem. Men til Gengæld var det ham en stor Glæde, at hans Skolefolk saa energisk havde modsat sig, at det blev afholdt paa Hotellet, og at der dog var Sammenhold nok imellem dem til, at de i Fællesskab kunde gøre det her i deres eget Fremtidshjem.

— Johan var forlængst færdig i Haven, da Ellen kom. Hun havde den Nat sovet hos Smedens, og nu ledsagedes hun af den rare, lille Maren Smedekone, der skulde tilse Huset, mens de var i Kirke, og Veninden, der skulde smykke hende som Brud. Johan mødte dem i Gangen og greb hendes Haand.

»Se saa, min Ven! nu er vi naaet saa vidt.«

»Ja,« svarede hun stille og gled forbi ham ind i Stuen.

Ellen havde ikke sovet meget den Nat. Alt det, hun før havde gruet for, var igen kommet over hende med tidobbelt Rædsel; men nu var det for sent.

— Som et rent Barn var hun blevet forlovet, og da Johan kort efter kom paa Højskolen og derfra skrev sine begejstrede Breve, da fulgte hun efter ud i denne store, ukendte, vinkende Verden. — Men det, hun fik at se i de hel- og halvgrundtvigske, halvfornehmme Huse, hvor hun kom til at tjene, skulde ikke give hende Mod paa Ægteskabet, Erindringerne fra hendes Barndomshjem ikke heller. Hun kom med i den moderne Kvindebevægelse, der prækede Had mod Mændene, Tyrannerne. — Men Johan hængte ved som en Burre.

Som Lærerinde havde hun senere haft god Lejlighed til at studere Friskolefolkene og Friskolelærerne og deres Kaar. Kåarene var ikke lystelige.

— Men Johan var saa sikker paa sig selv og sin Mission som Skolemand, og han hadede Eksamensvæsen og Statsskole som Forgift og andet ondt. — Ellen var ikke længere fuldt enig med ham i dette. Hun stolede desuden ikke fuldt ud paa, at hans Evne til at gøre sig gældende var saa meget større end andre Friskolelæreres, stolede heller ikke helt paa hans Forsikringer om at blive en øm Ægtemand.

Til Tider gik hun ligefrem ud paa at fremkalde et Brud, og for et Fjerdingaar siden havde hun drevet det saa vidt, at han gav hende sin Frihed til igen at vrage eller vælge. Men efter et Par Dages Forløb var det atter blevet godt — og siden havde hun set lysere paa Fremtiden — indtil nu i Aftes.

Da havde han, efter at det var blevet for mørkt til noget andet Arbejde, begyndt at vælte Flagstangen. Hun saa det og bad for den.

»Tror du da, jeg vil have en tom Flagstang staaende i vor egen Have paa vor Bryllupsdag?« svarede han.

»Men naar vi nu intet Flag har faaet os?«

»Kan du da ikke forstaa, at det er, som om vi vilde sige til vore Skolefolk i Morgen, at de burde give os et Flag?«

»Nej! — og om ogsaa saa var — —. Du kan stole paa, de rammer nok Maaden med, hvad de vil give os.«

Men Flagstangen maatte falde og blev gennem Gavllugen stukket op paa Loftet. — Dette gjorde hende meget ondt, ikke just for Flagstangens Skyld, men for hans Hensynsløshed over for et rimeligt Ønske, og det var hende en Forsmag paa, hvad hun kunde vente sig i sit Ægteskab. — Aa, denne retsløse, fornedrende Slavestilling, mere retsløs end en Forbryder, værgeløs som en anskudt Ælling, endog uden synderligt Haab om at faa en naadig Husbond!

Men i Dag skulde hendes Bryllup staa, og hun maatte forsøge at se glad ud, mens hun blev smykket.

Da dette endelig var vel overstaaet, gik hun op i Stuen til ham. Han blev staaende i tavs Beundring. Hun havde ikke en Draabe Blod i Kinderne; men saa ren og smuk, som hun stod der, med den friske Myrtekrans i Haaret, med det store, fine Slør, der ombølgede hende, og med det lange Slæb paa den stramtsiddende sorte Kjole, der fremhævede hendes kække, elastiske Figur, saaledes havde han aldrig før set hende. Fuld af Ærefrygt gik han hende i Møde, tog hendes Haand og saa hende kærligt-beundrende ind i Øjet: »Du er smuk, Ellen!«

Hun drog lempeligt Haanden til sig og gik ind i Sovekammeret, uafsladeligt klippende med Øjenlaagene. Hun havde mest Lyst til at løbe fra det hele.

»Men kære, lille Ellen!« bad Smedekonon, »nu skal du virkelig være glad. — Det gaar saamænd meget bedre, end du tænker.«

Et Kvarter senere havde de Jakob Jørgensen med de to brune, det sølvpletterede Seletøj og den blankt lakerede Char-a-bane.

Jakob var en anselig, velbygget Skikkelse, med et storskaarent, fedladent Ansigt, brunt og med brune Øjne.

Saa gik nu Turen til Kirken med Brudeparret og to Par Bryllupsvidner, op gennem denne mærkelige By — nu deres By — hvis Navn var indskrevet i Kirkehistorien ved den jævne, sunde kristelige Vækkelse, som i Slutningen af Tyverne var opstaaet der, og som var blevet til saa stor Velsignelse viden om, men især paa selve Egnen, hvor nu Valgmenigheden stod som en herlig Frugt af en uforfalsket Sæd — op forbi Haverne med de unge, kraftige Frugttræer, med velholdte Plæner og gruslagte, nyrevne Gange, forbi de hyggelige Bindingsværkskaarde med smagfuldt malede Stolper og Fuger — og alle Vegne stod Folk og viftede og vinkede.

Da de et Par Timer senere kom hjem derfra, var saa godt som alle deres Skolefolk samlede, gamle og unge, og den snilde Maren Smedekone, der vimsede omkring imellem dem, kom nu hen og tog Ellen ved Haanden — hun kendte sine Folk — og førte Brudeparret op i Stuen, hvor

Brudegaverne stod opstillede, mange kønne, smagfulde Ting til Brug i et tarveligt Hus. — Men et Blik over de opstillede Glas- og Porcelæns-sager sagde Johan, at saadanne Gaver gav velstaaende Folk kun til Folk, der var fattige. Og heller ikke Ellen kunde tilbageholde et Suk ved Synet af deres Møbler, hvis Tarvelighed stod i et, desværre alt for rimeligt Forhold til deres Pris.

Men slige Bekymringer vilde de ikke give Rum for i Dag, og snart trak hele Forsamlingen op i den festligt smykkede Skolestue til de rigt besatte Borde. Jakob Jørgensen holdt Festtalen og lod i denne sin Veltalenheds brede, magelige Strømme i dybt følte Ord flyde ud over Johan, dvælede ved det dygtige Arbejde, han allerede havde udført, ved de rige Muligheder — de blev bare antydede — han sad inde med, ud over hans unge Brud, der jo var dem alle bekendt som en energisk Kvinde, dvælede ved den Lykke, det er for en Mand at faa en Hustru, der fuldt forstaar ham, en Lykke, han for sit Vedkommende — og hans Stemme dirrede i taknemmelig Rørelse — ikke noksom kunde takke for at eje, dvælede ved de glædelige Udsigter til, at dette unge Brudepar ret kunde blive til et, hvad de da ogsaa af Hjærtet vilde ønske for dem, for deres egen Skyld og for de kære Børns, for hvem han med Guds Hjælp i en lang, lang Fremtid vilde vedblive at være Lærer.

Paa Brudeparret gjorde denne Tale et dybt Indtryk. De andre hørte andægtigt efter, som man jo bør ved en saadan Lejlighed.

Men bagefter, mens Ungdommen svang sig i Skolestuen — Ellen var nu, hvad hun skulde være, en glad og lykkelig Brud — sad Konerne i Smaa-grupper i de andre Stuer og fik sig en fortrolig Hviskeras: Underligt, at slet ingen af Brudeparrets Slægtninge havde saa meget som sendt et Lykønskingsbrev! Det maatte være noget sært stakels Familie.

Men et var der dog, som vakte Beundring, Ellens Uldgarnsbroderier, Frugterne af hendes Arbejde paa Højskolerne, i Ferierne og i hendes Fritid. — Dette var noget aldeles nyt, disse Genstande til Hjørnehylde, Medailloner, Sofapuder osv. Denne Lærke i Lyngen! De skikkelige Koner vilde næppe blevet meget forbavsede, om den pludselig havde hævet sig fra sit Fløj! og begyndt at drysse sine Triller ud over dem. Disse Jordbær! Man kunde jo næsten smage dem. Og Aakanderne, og Valmuerne, og de vilde Roser! Man fristedes formelig til at strække Haanden ud og plukke. Og Storkestykket, og alt det andet! Hvor var det dog alt sammen fint og naturligt.

Mange Gange i Aftenens og Nattens Løb maatte Line Svendsen, Peder Svendsens lille lys-

haarede Datter, forlade Dansen og beundrende stille sig foran Ellens Kunst, og ellers omkresede hun hende i ærbødig Afstand.

II.

Ved Middagstid et Par Dage senere holdt Toget ved den lille jyske Hedestation mellem Tørvemoserne. Johan og Ellen steg ud. Paa Peronen blev de modtagne af Johans Broder Hans. Johan blev meget forbavset ved at se ham. Det var ikke den flotte Maskinbyggersvend, han sidst havde set, for halvtredje Aar siden. Hans uklippede Haar og store, uredte Skæg gav ham et halvt vildmandsagtigt Udseende. Hans Hænder var ru og sprukne og i Reynerne tørvfarvede efter flere Maaneders strængt Grøftarbejde i Eng og Mose.

Paa den anden Side af Stationen ventede Køretøjet, en besindig, halvmager, halvgammel, langhaaret Hoppe for en stiv Vogn med Sædebræt til Kusken og en Agestol, der i fire Jernkroge hang langt ned i Vognen, og som havde Træbøjler i Stedet for polstret Bagstykke.

Johan og Ellen saa til hinanden og smilte: Et Par halvfine Folk, han med sin nye Brudgoms-hat, hun med sin Plyds'kaabe paa et saadant Køretøj; men det tog Skimmel sig aldrig af, og snart luntede hun saa smaat hen ad den sandede Vej.

»Vi kører nu ikke med Jernbanefart,« indledede Hans paa sin sindige, halvt spøgende Maade; »for Skimmel har gaaet mere, end hun har aget.«

»Det kunde hun ogsaa nok se ud til,« indrømmede Johan. — Hvordan han ellers befandt sig ved Bondearbejdet?

»Aa jo, det gaar slideligt; men Lønnen faar en jo ikke udbetalt hver Fredag Aften.«

»Tænker Du ikke mere paa at komme paa Højskole?«

»Næ-ej, det koster jo Penge, ved Du nok.«

Til dette svarede Johan intet; det vidste han. Han havde brugt en Mængde Penge paa Højskolen, til Ophold og især til Bøger, literære, populære og populærvidenskabelige Værker. — Det var hans Fader, der havde maattet punge ud, bevæget, først ved hans Bønner, siden ved hans Bebrejdelser. Johan var født i en Ravnekrog — det var hans Forældres Skyld — havde af Mangel paa Forstaaelse faaet en forfejlet Opdragelse — ogsaa deres Skyld. — Men han havde som alle andre Ret til at stille Fordringer; han vilde bestige Dannelsens Højder, endda helst i Hurtigløb og ad Genveje.

Men saa sagde hans Fader stop, og fra den Tid af maatte Johan leve paa Laan. Da han rejste fra Egelund Højskole, havde han kun en meget lille Garderobe, men en saa meget større Boghandlergæld. — »Pyt! Den klarer jeg snart, naar jeg tager de store Forfatterhonorarer hjem.«

Ak ja! men Honorarerne udeblev. Han begyndte at føle Samvittighedsnag over for sine Søskende, paa hvis Bekostning han var blevet hjulpet frem. — Da undfangede han en heldig Plan: Hans Forældre burde sælge deres Sted og dele Salgssummen mellem hans Søskende, imod at de alle — han med — svarede dem Renterne til Underhold i deres Levetid.

Ingen af hans Søskende havde Lyst til Landvæsenet. Men en skøn Dag overraskedes Johan med den Efterretning fra sin Fader, at han havde byttet sit gældfrie Sted mod en slet drevet Gaard med Gæld paa en helt fremmed Egn. — Johan blev rasende; men der var intet at gøre. Hans ældste Broder, Hans, der paa hans Tilskyndelse lige stod i Begreb med at rejse paa Højskole, maatte nu tage hjem. De andre Søskende hjalp til med Penge, enhver efter Evne, kun ikke Johan, der dog frem for nogen havde Forpligtelse dertil.

— — — Johan var kommet i daarligt Lune ved denne Tankernes drivende Flugt tilbage over Fortidens Egne. — Nu var ganske vist den fatale Boghandlergæld betalt, og han havde naaet at sætte Bo, næsten uden at stifte Gæld; men tilbage var Gælden til hans Søskende — og med 500 Kr. i Løn? — Og hvis han saa, blændet af sine Fremtidsfantasterier, endnu ikke forstod at gribe Nuet og fravriste det den Lykke, det rummede for Samtiden og Fremtiden? For nu var han klar

over, at det var det, det al Tid havde været galt med. — Andre kunde gøre det, kun ikke han. Han tænkte paa, hvorledes han som Barn al Tid havde forstaaet at trøste sig med Fremtiden, naar han havde gjort et mislykket Forsøg paa at gøre sig gældende blandt sine Kammerater — hvorledes han i sin Troskyldighed den første Vinter paa Egelund forgæves havde forsøgt at sætte sig fast i Fader Juuls Gunst, i Højde med de smaa Sønner af store Gaardmænd, Præster og Lærere med Navne i de grundtvigske Krese, hine unge Mænd, der kun omgikkes dem, der som de selv hørte til den fødte »Noblesse«, og som frem for de andre var saa velsete i Lærernes Familier, Mændene med de mange Forelskelser og galante Eventyr — hvorledes han den anden Vinter havde staaet som »den store ensomme«, havde fantaseret om, at hans Strube var et Gjallarhorn, at hans Røst kunde høres over ni Verdener, at han stod i Begreb med at kalde alle Aser til Kamp mod den Uvætteyngel, der under Venskabs Maske var trængt ind gennem Asgaards Borgerled, for saa bag efter, siddende paa sin fattige Hybel, ved den kuppelløse Lampe, naar Kakkelovnen var kold, og den stramme Tobaksrøg — Melange til 50 Øre pr. $\mathbb{R}$ — bølgede om ham, at overlade sig til den klamme Forknythed, der lagde sig over ham med en Vægt som af ti Tønder Korn — hvorledes han den tredje Vinter var gaaet med i Oppositionen »den

vaade Klub«, blot for at kunne tage Studier til Værker, der skulde se Lyset, vel at mærke en Gang i Fremtiden, naar han skulde svinge Skjaldskabets Hævnersværd over de formastelige, der besudlede Helligdommen — hvorledes han, mens han var paa Møllen, havde kunnet finde sig i at blive anset for et stakkels forulykket Subjekt, og kun havde søgt Trøst i sine Digterfantasier.

Nej, han var ingen Mand, endnu ikke. Hver eneste Gang havde det glippet for ham i Handlingens Øjeblik. — Og her sad han nu, den forlorne Søn, der havde forødt sine Søskenes Penge og ikke havde andet at byde dem end sine Fremtidsfantasier, som de jo umuligt kunde tage for Valuta.

— — — — Det var skyet Luft med Blæst og Kulde. Johan, der var kommet til at fryse, stod af Vognen og løb ved Siden af, til fælles Opmuntring for dem alle og ikke mindst for Skimmel, der stak Halestumpen lige ud og gjorde et mislykket Forsøg i Retning af en ungdommelig Galop.

Men Vejen var lang. Omtrent midtvejs kom de gennem en lille By, hvor den ramme, stærke, hvidlige Tørverøg vældede op af alle Skorstenene.

Sidst i Byen passerede de en Kro; men først et Stykke paa den anden Side af Byen standsede de, for at Øget kunde faa en Humpel Brød og et Foder.

»Vi har ikke Raad til at fede Kromanden,«
oplyste Hans.

— ud over en umaadelig stor, flad Hedestrækning med forhutlet Lyng, med enkelte Huse, omgivne af gule Sandagre, af Kaalgaarde uden Træer og Buske — forbi en Enstedgaard, og ved den en Dreng, der gik og vogtede en Snes smaa Hedefaar — igennem endnu en lille By, hvor Skolebørnene med lange Bukser og do. Skørter — som smaa Mænd og Koner — straks stansede deres Leg ved det mærkelige Syn af et Køretøj med fremmede Mennesker. Ved hvert Hushjørne, i enhver Smøge, i alle Vinduer stod Folk og stirrede efter dem, som om de nylig havde faaet Øjne.

Johan og Ellen morede sig; men Johan kunde ikke tænke sig at skulle leve sine Dage paa en saadan Egn.

»Saa er det jo godt, Du har faaet det saadan, at Du kan blive fri,« mente Hans.

Men Johan yndede ikke den Maade, han sagde det paa.

Bag efter passerede de et nyt Enganlæg, en Oase, med rislende Vand, med saftigt, grønt Græs og store, smørfarvede Engblommer — passerede en Plantage, hvor de unge Graner kæmpede deres haarde, men sejrige Kamp mod Vestenvinden og den karrige Jordbund. — Alt dette kendte Hans. Det var, som havde han Del i det; han blev vel-talende, og i Tanken saa han den hele Egn for-

vandet ved sit og de andres ihærdige Slid. — Men Johan undredes over alle de Jordbrugsinteresser, hans Broder havde faaet. Han begyndte dog at forstaa ham, og en Sammenligning, han anstillede mellem ham og sig selv, faldt ikke ud til hans — Johans — Fordel.

Det var omtrent Aften, da de naaede Maalet, en Gaard med stort Jordtilliggende, men med smaa, lave Huse som de andre paa Heden.

Johan kendte næppe sine Forældre igen. Denne krogede, næsten gamle Mand, som i sine Ungdomsaar havde færdedes saa langt borte fra Hjemmet, i Kamp mod Fædrelandets Fjender, som havde hørt, set, oplevet, læst mere end de fleste, som i sine Manddomsaar, endog i de længste Dage havde været oppe før Solen, som havde været saa haard i Hænderne, naar han straffede, saa stræng i sine Domme over sine Medmennesker, og som derfor havde haft saa faa Venner! — Og saa hans Medhjælp, denne tunge, men flittige, ærlige, ejegode Moder, der bare havde den ene Fejl, at hun var alt for føjelig.

Nu var de graanede begge to, men han især; nu tog han mere Hensyn til hende end nogen Sinde før, og nu talte de begge med stille Bekymring om den Fremtid, de havde beredt sig, og som de dog, i deres Afmagt, selv kun formaede at aftvinge saa lidt.

III.

En halv Time efter kom Ellens Moder, en mager Kone med meget skarpe Træk. Sit yngste Barn, den niaarige Anna havde hun ved Haanden.

»Kommer Fader ikke?» spurgte Ellen.

»Det kender jeg ikke noget til,« svarede hun kort.

»Men Moder dog! taler I da aldrig sammen?»

»Nej, ikke mere, end vi er nødt til.«

Der gled en smærtelig Skygge over Ellens Ansigt. — Saa langt tilbage, hun kunde huske, havde der hersket Ufred i Hjemmet. — Hendes Forældre var alt for forskellige. Hun var gridsk paa Arbejde som paa Penge; han var ingen af Delene. Hun var tvær og sig selv nok; han var munter og selskabelig. — Børnene havde holdt meget af ham; men hun havde aldrig kendt mere end et Opdragelsesmiddel, Prygl. Ellen, den ældste, havde taget mange Prygl for at fri sine Søskende. Til Gengæld havde hun løbet fra mange, som var hende tiltænkt. Egentlig Moderkærlighed havde hun aldrig kendt. I hendes Erindrings Morgengry havde der staaet en bitter Strid i Hjemmet, fordi hendes Fader, fra Teglværksarbejder gik over til at blive Teglværksforpagter. Forandringen bragte ogsaa først trange Dage, saa de endog — Ellen med — led Nød; men efterhaanden fik de det godt. — Senere vilde hendes Fader købe en Hede-lod et Par Mil borte og selv anlægge et Teglværk.

Ellen forenede sine Bønner med hans; men hendes Moder var utilgængelig for sund Fornuft, og saa turde hendes Fader ikke. — Ellen kunde endnu stemmes til Graad ved at tænke paa den Tid. — Men Teglværket kom der alligevel, og Ejeren tjente sig en Formue.

Senere vilde hun skilles fra ham; der var, paastod hun, opstaaet et utilladeligt Forhold mellem ham og en halvgammel, falleret Gaardmands — nu Teglværksarbejders — unge Kone. — Sagen blev omsider lempet saaledes, at han frasagde sig Forpagtningen og købte en Ejendom, som Johans Fader gav ham Anvisning paa i sit Nabolag. Men nu omgikkes han, vidste Ellen fra sin Moders Breve — og hendes Sandhedskærlighed havde hun aldrig tvivlet om — med Planer om at bygge ude paa Heden til hine Folk, og nu var Forholdet værre end nogen Sinde.

»Hvis jeg ikke havde Tøsen her,« sagde hun, »saa skammede han sig ikke ved at slaa mig fordærvet, dersom jeg ikke vilde rende min Vej og lade ham beholde det hele.«

Lidt efter kom han.

»Naa, saa blev det da endelig til Alvor med jer,« begyndte han. »Ja, ja, I er jo heller ikke Børn mere. Du er vel 26 nu, Ellen? — og Johan? — Naa 28. — Naa, til Lykke med det da! Gid I aldrig skal fortryde det!«

Jakob Skov var en lille gemytlig Mand, lidt

skaldet, havde en kløftet Hage og en Krans af graasprængt Skæg fra det ene Øre, ned under Hagen til det andet og en tobaksfarvet Flod fra hver af Mundvigene ned over.

Fra det Øjeblik af sagde Sine ikke et Ord; men før de gik, fik hun hvisket til sin Datter: »I maa for Guds Skyld ikke love at tage Tøsen med jer.«

»Men Moder! det er jo Dig selv, der — —«

»Hyss! det skal jeg fortælle Dig i Morgen.«

Bag efter forsøgte Johan og Ellen at faa noget at vide om Forholdet; men Ole Johansen var en forsigtig Mand. Han vidste kun, at Sine havde begyndt at skabe sig desperat allerede før Flytningen. Men vilde hun være lige saa flittig, til fælles bedste som han, saa kunde de blive holdende Folk ved den Bopæl.

Dagen efter gik Ellen og Johan der ud. Himlen var den Dag høj og ren, og Solen bagede som ved Midsommerstid. Den visne, lavstammede Lyng og det gule Sand kastede dens Straaler tilbage, saa det hedede i Ansigterne, skønt de havde Solen paa Ryggen. De gik kun ganske langsomt, i det de fulgte et Par dybe Hjulspor, der lig to hvidgule Slanger i parallelle Bugtninger snoede sig frem gennem Lyngen. Men en usynlig Lærke bestræbte sig af et ærligt Hjærte paa at fylde den ellers saa stille Luft med sin glade Kvidder. — Kommen op paa en lille Høj satte

de sig og nød Udsigten over de milevide Flader med en enlig, kullet Kirke og nogle faa smaa, mørke Huse, spredt omkring i Landskabet, ellers Lyng og atter Lyng. — Da de igen satte sig i Gang, var Slangerne blevet til en smal Gangsti, som de fulgte hen til Huset.

Jakob havde for Ploven; men han spændte straks Studene fra og fulgte med dem hjem. Ellen gik ind; men hendes Moder var ikke hjemme.

Ude i Stalden saa de en Seng af uhøvlede Bræder, tømret sammen i en tom Kobaas.

»Hvem ligger der?« spurgte Ellen.

»Det gør jeg,« svarede hendes Fader. — »Ja, Du ser paa mig, Ellen! Men saadan vil hun have det, og saa ved Du nok — — —«

»Men Fader, dog!« bad Ellen, »kan I dog aldrig — — — —.«

I det samme kom Sine farende. Hun saa spørgende fra den ene til den anden.

Om Eftermiddagen fulgtes de ad ud i Marken, Ellen og hendes Moder et Stykke bag efter Mandfolkene, og her fik hun rigtig Besked:

Ja Gud dog, hun havde haft sin store Skyld fra først af; det havde hun ogsaa mange Gange, siden hun fik med vor Herre at gøre, paa sine bare Knæ bedet ham om Forladelse for. Men det sidste — ja, Gud skulde vide, det var ikke et Hus for et Barn at opvokse i. Det var det,

hun havde tænkt paa, da hun bad dem om at tage Tøsen. Men nu turde hun ikke.

Ellen fik Taarer i Øjnene ved at høre sin Moders Beretning, og nu lovede hun hende sin Bistand.

Først et Par Dage efter blev Sagen om Anna bragt paa Tale, om hun efter foreløbig Aftale skulde med dem, eller hvordan. — Johan var i Klemme; i Virkeligheden troede han slet ikke paa sin Svigermoders Historier; men dels stolede han ikke helt paa sit Instinkt, og dels frygtede han, saa længe Ellen ikke rigtig kendte ham, for et Sammenstød med hende. — Han undskyldte sig derfor med, at de ikke ret godt kunde forsvare at tage Barnet fra sin Moder mod dets Vilje.

Jakob betragtede ham længe med et lurende Blik: »Naa saadan! Ja, ja!« — Saa blev der ikke talt mere om den Sag.

De blev hjemme en Uges Tid, var snart her, snart der, og hjalp til med det letteste Arbejde. — Men i den Tid lagde Johan Planen til en stor Roman, der skulde hedde »Mistroens Magt«. — Han valgte Hans til sin fortrolige; men da denne aabenbart ikke interesserede sig videre for Sagen, lod han forstaa, at der ogsaa kunde tjenes store Penge ved Skriveriet.

Ved disse Ord saas der et godmodigt Smil i Broderens ærlige Ansigt, i det han lod falde en sindig Ytring om Skindet man ikke burde sælge,

før Bjørnen var skudt. — Men det var nok til at slaa Johan flad.

Da de Dagen efter skulde tage Afsked, ytrede Jakob et Par Ord om, at det ikke var værd, de blandede sig i Sagerne, selv om de skulde høre, det gik lidt livligt til der hjemme.

I samme Øjeblik fløj der gennem Johans Hjerne en Række Overvejelser om slette Midler og gode Hensigter — thi ogsaa han ansaa, som Forholdene var, en Skilsmisse for det rette — og det var ikke med den bedste Samvittighed, han gav det afkrævede Løfte.

IV.

Var det Eksemplet, der havde smittet? Eller hvad var det? — Saa meget var i hvert Tilfælde vist, at Johan og Ellen kun oplevede grumme lidt af den Idyl, man finder i Beskrivelser af Hvedebrødsdagene.

Et tvivlsomt Gode var det for Johan, at han paa Forhaand i saa rigeligt Maal havde udmalet sig de tusinde smaa Opmærksomheder, der efter Sigende skal gøre Samlivet i Hjemmet saa ubeskrivelig hyggeligt.

Holde hans Piber stoppede! — Ja vist! — Kort efter deres Hjemkomst holdt hun et skarpt,

belærende Foredrag over Teksten: Tobaksrøg og hvide Gardiner. — Hun fik aldrig noget at vide om de Opmærksomheder, han havde ventet sig.

Ikke bedre med Klæderne. Han maatte, naar han skulde skifte, selv se at hitte dem, hvor hun havde fundet for godt at skjule dem i Skabe og Skuffer, mellem Skørter, Underskørter, Bukser og Jakker — og uvilkaarlig sendte han en vemodig Tanke tilbage til sine sorgløse Ungkarledage, da han havde haft det hele hængende i den mest overskuelige Orden omkring i Værelset.

Men saa var det Fisken. Al Fisk smagte af Tran. Ellen trak Rynker ved Øjnene, og en skøn Dag fik han nok et Foredrag om al den Kaffe-slaperas, han havde ødelagt sin Mave med. — Nu fik han tage, hvad hun satte paa Bordet! — Johan tav og indrettede sig i Overensstemmelse med hendes Ønsker.

Men desværre var han lidt aabenmundet, og desværre havde Ellen for nogle Aar siden tjent en utaalelig Køkkenskriver af Mand. — Nu betroede han hende en Dag, at hendes Kaal — han nød den for øvrigt med Velbehag — ikke smagte som hans Moders Kaal.

»Rejs Du saa hjem, og spis Din Moders Kaal!« svarede hun slagfærdigt.

»Nej, hør nu lidt! det var ikke Meningen.«

Ja, hun var lige glad; men han maatte nok vænne sig af med at kritisere hendes Mad.

»Ja, men kære — — —«

»Ja vist!« — Hun vendte ham Ryggen og gik ud i Køkkenet.

Ellen havde tabt al Agtelse for sin Mand. — Se hans Forsøg paa at vinde sine Skolefolks Gunst, høre ham beundre de Dybsindigheder, der for tyve Aar siden var faldne mellem dem og denne Højskoleforstander eller hin Præst, det var lige saa ynkeligt, som det var, bag efter at skumle over deres Dumhed og Indbildskhed. — Men saadan skulde ogsaa hun — »foreløbig«, som han al Tid sagde med et vist Eftertryk — beundrende lytte, naar Gaardmandsfrøkenene fortalte om deres Højskoletid, deres intime Venskab med grundtvigske Præste-, Proprietær- og Forpagterdøtre. — Sad han ikke der og var saa bange for, at hun ved en eller anden spottende Bemærkning skulde støde saadan en Dame for Hovedet! — Ikke en Gang Kristjane maatte hun svare, som hun havde Lyst, selv naar hun — det Fæ, hun var — stak sin Næse i hendes Gryder, ræsonerede over hendes lange Gardiner, eller gav gode Raad med Hensyn til de Børn, der rimeligvis vilde komme.

Jo, hun skulde love for, at han var hensynsfuld, mod alle andre — kun over for hende stak Tyranen igennem — hensynsfuld og ræd.

Som nu den Søndag Morgen, da Kristen Hansen gik og støvlede rundt om Huset, til han endelig fik Johan til at staa op. Og saa var det

ikke andet, end at Jakob Jørgensen oprindelig havde bestemt Sogneraadsmøde hos ham — Kristen var nemlig Medlem af Sogneraadet — men bag efter havde han til Kristens Fortrydelse bestemt, at Mødet skulde holdes i Friskolen, og nu vilde Kristen gerne bede Johan om at gaa et Ærinde ud hos Jakob. — Johan skulde imidlertid bort fra Morgenstunden; men han lovede at tale med Jakob om Sagen, naar han om Eftermiddagen kom der ud til Fødselsdag.

Der laa den Morgen over Byen og hele Egnen en vaad, hvidgraa Taage, saa tæt, at ingen kunde se tyve Skridt frem for sig. Havde man ikke kunnet høre Lænkehundenes vedholdende Gøen, Hanernes Galen fra Møddingerne, Træskoenes Klappen mod Stenbroen, Mandfolkenes højrøstede Morgenpassiar i Porte og ved Havelaager og Lærkernes Triller over Taagehavet, kunde man gerne have troet hele den øvrige Verden uddød. Intet anede man om den Kamp, der i de højere Regioner udfægtedes mellem den opgaaende Sols Straaler og Taagen, som ikke vilde vige. — Først højt op paa Formiddagen lykkedes det Solstraalerne at gennembryde Fjendens tætte Slagorden; men endnu længe efter holdt spredte Taagerester sig haardnakket i Haverne, klyngede sig til og indfiltrede sig i Trærnes tætte Løvmasser, indtil ogsaa de opløstes og forsvandt, hvorefter Solen med et varmt, triumferende Smil oversaa Valpladsen, i

Byen og paa Markerne, med deres frodige, grønne Tæppe, paa hvilket Myriader af regnbuefarvede Dugdraaber var ligesom indsyet over alt undtagen netop der, hvor prosaiske Hyrdedrenge og Malkepiger i den tidlige Morgen havde trukket deres snørklede Gange.

Det tegnede til en varm Dag.

Ellen blev den Formiddag enig med sig selv om, at hendes Mand var en ussel Pjalt. — Hun var ude i Køkkenet, i Færd med Middagsmaden, da han kom hjem. Han var oprømt og bredte Armene ud imod hende; men hun stødte ham fra sig: »Aa, lad være!«

Han betragtede hende forbavset et Par Sekunder, kneb Tænderne sammen, men betvang sig og gik ind i Stuen ved Siden af, frem og tilbage. Hvad mon der nu var i Vejen? Mon hun igen havde vejret et Attentat paa hendes Menne-skerettigheder? — Som om han ikke, siden han kom til Skelsalder, for sin egen Skyld — at han skulde være gift med en Trælkvinde — som for hendes, havde været lige saa ærligt indigneret som hun, over den Brutalitæt, vor Lovgivning gør sig skyldig i over for Kvinderne, særlig Hustruer og Mødre? — Mon han havde givet disse Love?

Han gik igen ud i Køkkenet og satte sig paa en Stol ved hendes Side.

»Hvad skal vi have til Middag?« spurgte han i sin muntreste Tone.

»Mad,« svarede hun kort.

»Ja, det kan jeg vel vide,« raabte han og sprang op; »men jeg spurgte om, hvad vi skulde have.«

»Det skal Du ikke bryde Dig om.«

I næste Nu stod han ved hendes Side, greb hende i Skulderen og viste hende sin knyttede Næve: »Du er en ond — — — men jeg skal — — — —« saa lynede og tordnede han.

Han fraadede og rystede af Vrede, og flere Gange var Haanden løftet til Slag. Hun stod fastnaglet til Pletten og stirrede paa ham i Rædsel, med vildt opspilede Øjne.

Maatte han være her? — Havde han ikke taget alle mulige Hensyn? — Havde han ikke føjet sig efter alle hendes Ønsker? — Forbrød han sig mod hendes Menneskerettigheder ved at spørge, hvad de skulde have til Middag? — Maatte kan ikke interessere sig for hendes Arbejde! — Men hun kunde, saa hakkede og aad han, stole paa, at hun nu havde kureret ham for hans Forelskelse, saa han ikke for hendes Skyld skulde gøre sig selv til en Pjalt! Og vilde hun ikke forandre sin Opførsel, saa skulde han, fløjte og raspe mig — — —.

»Johan, Johan!« bad hun rædselsslagen og vilde kaste sig om hans Hals. Men han stødte hende fra sig og trampede ind i Stuen.

Lidt efter kom hun ind med Maden til ham.

Selv sad hun i Køkkenet og græd, og der holdt hun sig det meste af Eftermiddagen. Hun hørte ham gaa op og ned ad Gulvet og mumle af Forbitrelse. Men naar hun syntes, det sagtnede lidt, forsøgte hun igen. Hun tog hele Skylden paa sig; men han svarede fornærmet og gav ikke en eneste Indrømmelse. Saa listede hun atter ud i Køkkenet, bad og tiggede til Vor Herre. Men først langt hen paa Eftermiddagen kom hun saa langt med Johan, at han lovede at glemme det hele. — Hun blev staaende et Øjeblik. Saa gav han hende et Kys, som naar man kaster en Toøre til en paatrængende Tigger. Hun vendte sig fra ham og tørrede sig energisk om Munden.

Oven paa disse Optrin vilde Ellen gjerne have blevet hjemme. De trængte netop nu saa meget til at tale sammen, at alt dette stygge kunde blive helt skubbet til Side. Men Johan forsikrede, at det gik ikke an — og i dette Øjeblik kom hun til Forstaaelse af, at hans Stilling her og hendes Stilling, mens hun var Lærerinde, var vidt forskellige. Hun havde kun haft sig selv og sin Ungdom; men han skulde ved sit Arbejde grunde dem et Hjem, der kunde staa gennem Aarene, og det gav jo i deres Stilling Afhængighed, i disse Aar netop særlig af Jakob.

Johan bragte, straks de var komne der ud, Kristen Hansens Sag paa Tale. Men Jakob lo bare: Det var den stakkels Kalvesteg, Petrine

havde belavet sig med, hahaha! og saa var det, Kristen maatte af Sted. Ja, hvor de Mennesker dog var smaat skaarne! Men det var her som alle Vegne Konen, der regerede. Det hed sig nok, at det var Manden, hahaha! Men naar Konen nu var saa elskværdig som f. Eks. hans Kone: »Aa, lille Fa'r!« — — — Ja saa — — et overlegent Smil, en malende Haandbevægelse — — — og saa — — — Ja vist var det Manden, der raadede; den Sag var i sin gode Orden; for Konen var jo nu alligevel kun et Ribben af Manden og skulde passe ind et Steds i hans Side, hahaha! Men vor Mo'r fik alligevel al Tid sin Vilje.

Jakob havde med dette haft til Hensigt, som saa tit før, at kalde Ellen frem paa Kamppladsen; men denne Gang blev der ingen Morskab af. Hun saa, Johan var ved at blive vred.

»Ja, ja,« vedblev Jakob; nu kunde Johan bare vente lidt; de tog Tømmen, før man vidste.

Men naar han nu vidste, at de andre var saa smaat skaarne, afbrød Ellen, og han selv var saa stort anlagt, saa burde han ikke ved uværdige Smaadrillerier — — —.

Aa, de stakkels Mennesker, de var saamænd ikke saa mange Hensyn værd, mente Jensine. Ellen kendte dem ikke rigtig endnu; men hun skulde bare vide — — —.

Jo, det var de værd, paastod Johan. Netop fordi de var saa stakkels, netop derfor skulde de,

der ikke var det, stille sig saaledes, at de andre maatte faa Agtelse for dem og derved blive hjulpet ud af Stakleriet og Smaatteriet.

Jakob lagde sig træt tilbage i Sofaen og aandede ud en Mundfuld Tobaksrøg og et: »Aa!« Det var jo bare det, at han først bag efter var kommet til at tænke paa, at Mødet kun vilde vare en Times Tid, og saa var det jo ikke til nogen Nytte med Mad.

Nok muligt! men naar Petrine nu havde gjort Forberedelser til Maden — — og saa var det da ogsaa Brud paa en Aftale og for Resten en Fornærmelse.

Ellen sendte Johan et bønligt Blik, og heldigvis blev de afbrudte ved, at Pastor Højslev med Frue kom kørende. — Fra det Øjeblik af var Johan og Ellen saa temmelig til overs.

Men da de om Aftenen gik hjem derfra, lovede Johan sig selv, at han for Fremtiden ikke skulde overløbe Jakob saa tit som før.

Dagen efter straks efter Skoletiden lukkede han sig inde paa sit lille Loftsværelse, hvor hans Skrivebord stod, og han forlod det ikke, før han længe efter Midnat var færdig med Planen til en stor Fortælling, en Plan, der længe havde forsvævet ham i utydelige Omrids. — Men ogsaa efter at han var kommet i Seng, blev han ved at arbejde, og selv ind i Nattens Drømme vævede sig Tankerne om hans Personers Skæbner.

Tidligt næste Morgen var han igen ved Skrivebordet og han blev der, til det var høj Tid at gaa i Skolen.

Og saaledes hver eneste Dag helligt og søgnt, — Hjemmets Hygge og Velvære? — Han var paa Grænsen til Graad, hver Gang han tænkte derpaa. Men nej, heller ikke det skulde han modtage som Gave. — Og han lagde alle sine Kræfter ind i sit Arbejde.

Ellen kom i den Tid efter en Hemmelighed, der fyldte hende med ny Lykke, nye Ængstelser. Flere Dage ventede hun med at betro sig til sin Mand. Det skulde gerne ske i en lykkelig Stund; men en saadan fik de ikke. De saas næsten kun ved Bordet, og der sad han og stirrede aandsfraværende ud for sig. Hun var bange for dette, som hun syntes, fortrædelige Udtryk i hans Ansigt, og værdigede han hende en sjælden Gang et Kys eller et Kærtegn, var det al Tid i Forbigaaende, flygtigt og løst. — Du forbarmende! om hun nu ved sin Kulde havde forspildt hans Kærlighed!

Til andre Tider rejste hendes Sind sig i Oprør imod ham. Han var Tyran alligevel. — Hvorfor pinte han hende med denne irriterende Tavshed, dette fortrædelige Blik, særlig naar hun, tvunget af den bitre Nødvendighed maatte bede ham om Penge til Husholdningen? — Fandt han da virkelig, at hun brugte for meget? — Hvorfor kunde han

ikke give hende noget bestemt? — Var det end aldrig saa lidt, saa vidste hun dog, hvad hun havde, og var fritaget for denne fortærende Usikkerhed.

V.

Nej, det var en sær Pløk, den Povl, Friskolelærerens Broder, der i Foraaret var kommet i Tjeneste hos Kristen Hansens, saadan som han gik og sludede med Hovedet nede mellem Skuldrene og Benene langt bag efter sig, og saa saadanne stakkels Klæder, han havde.

Johan var nær ved at ønske ham Pokker i Vold. Op med Hovedet, og ikke gaa saadan og drysse af Sted som en gammel Stodder! — Han maatte vide, det var ikke Tørvbønder, han nu var imellem!

Men Povl var ikke let at faa sat Skik paa, sølle Fyr. — Han havde et halvt Aars Tid været ude at lære Mejeri, var blevet uenig med Mejeristen og var gaaet sin Vej, havde ført Sagen for Retten for at faa sin Løn, men var i det Sted blevet idømt en Pengebøde. — Nu havde han ingen Klæder, og det er jo ikke enhver givet at kunne strunke sig op, naar man er halvnøgen.

For øvrigt var han vist uhyre flink, et tro Slæb, der gjorde alt, hvad man forlangte af ham.

Men Lørdag Eftermiddag bad den ældste Datter, Kristjane, ham om at hjælpe sig med en Balje Ajle, der skulde bruges i Haven. — Han gik straks med.

Hvor mange Spandefulde de kunde bære?

Aa, han kunde bare blive ved at bære op, til hun sagde holdt.

Han begyndte at bære op fra Møddingspølen. Imidlertid havde hun faaet Øje paa et Par Koner nede paa Gaden. Baljen blev fuld; men han blev ved at bære op, til hun endelig opdagede det.

»Men kan du da ikke se, det løber over!« skældte hun.

»Jow.«

»Men hvorfor bliver Du saa ved?«

»I tu do saa jo, te do saa hold, næe a æt sku mie.«

»Aa, nu kan Du hælde noget af det af igen!«

Han begyndte at hælde af, ganske langsomt. Imens holdt hun Øje med Konerne, og til sidst var Baljen tom.

»Men nu har Du jo hældt det af alt sammen!«

»I ja, tu de haar a.«

»Du er da et Fæ!«

»Ja men tu a trowet jo, te do saa hold.«

»Aa, nu kan Du begynde forfra.«

Det gjorde han, men saa ubehjælpsomt, at Ajlen oversprøjtede hendes Skørter og hendes rene, hvide Forklæde.

Dette Optrin havde imidlertid haft en uset Tilskuer, og snart morede hele Byen sig over Historien. Kristjane kendte man jo; men Jyden? — Enten maatte han være lidt tosset eller ogsaa meget klog. De fleste begyndte at hælde til den sidste Anskuelse. Det gjorde Kristjane for øvrigt med, da hun fik tænkt rigtigt over Sagen, og naar der siden i deres Nærværelse blev hentydet til den, lo hun nok saa forstaaende til Povl med hele sit rødbedefarvede Hvidkaalshoved; men Povl besvarede hendes Smil med et svedent Grin.

Kort efter gjorde Kristen Hansen Bryllup med sin yngste Datter, der skulde have sin Fætter, Peder Svendsens Søn. Efter god gammel Skik der i Kresen skulde baade Valgmenighedspræstens og Friskolelærerens med, de sidste saa meget mere, som de var nærmeste Naboer.

Nu var der ude i den lille Købstad, hvor Valgmenighedskirken og Præsteboligen var, og som kun laa tre Fjerdingvej borte, en Lærer Aage Bruhn. Han og Johan kendte hinanden fra Egelund, hvor de havde været sammen en Vinter, skønt Bruhn var 4—5 Aar yngre end Johan. For øvrigt havde de paa Skolen ikke haft videre med hinanden at gøre. Bruhn var nemlig som Søn af en ældre, fremragende grundtvigsk Lærer med i den finere Portion af Eleverne. — Men siden var han blevet Huslærer hos Pastor Hald, og nu efter Præstens Død stod han i Begreb med, paa den

gamle Friskoles Ruiner at oprette en ny Skole med en Lærer til og med et nyt Stokværk i Form af en Slags Realklasse.

Han og Johan havde fornyet Bekendtskabet og var, under de nye Forhold blevet ret gode Venner, og den Dag, Brylluppet holdtes hos Kristen Hansen, kom Bruhn og foreslog Johan at tage to, tre ugentlige Matematiktimer i Realklassen, da hverken han eller hans Medlærer var tilstrækkeligt inde i dette Fag, som de begge i Skoletiden havde fundet kedeligt.

Johan kunde dog ikke tage Bestemmelse paa staaende Fod. Men idet de fulgtes ad derfra, lidt efter at Brudeskaren var kommet hjem fra Kirken, løb de paa Kristen Hansen uden for Gaarden, og nu hjalp der hverken Løn eller Bøn: Bruhn maatte gøre Kristen den Glæde at være med ved Bryllupsgildet.

Et Festmaaltid paa tre, fire Timer uden utilbørligt Fylder og saaledes, at det tillige bliver noget af en æstetisk Nydelse! I Badinge havde man Dannelse nok til at kunne præstere det. — Selvfølgelig lagde Præsten for med Festtalen for Brudeparret. Siden talte Johan for Brudgommens Forældre, der al Tid havde forekommet ham — Johan — at være ligesom dannet af et ædlere Stof end de fleste Mennesker, lykønskede dem til alt det gode, de havde naaet, og sluttede med det Ønske for det unge Brudepar, at det maatte

tage alt dette gode med til sit Fremtidshjem og dertil naa et Skridt videre.

Talen var vel formet, og i det Johan satte sig, opfangede han et Blik fra Smedekonen: Det var godt.

Til sidst talte Bruhn for Brudens Hjem, om Kvinden som Livet i Huset, osv. — Den Tale gjorde almindelig Lykke. Det andet, dette med »et Skridt videre« var man ikke rigtig tilfreds med. — Havde man ikke her Valgmenighed, Friskole, Forsamlingshus, Foredragsforening, Skytte- og Gymnastikforening, Sangforening, osv.? Hvad mere mon Johan kunde pege paa?

Efter Bordet bød den unge Manufakturhandler Jensen fra Købstaden Cigarer om, ogsaa til Damerne.

Tak! Fru Højslev røg gerne.

Hun var i knitrende Silkekjole og ventede følgelig, at hendes Eksempel vilde blive efterfulgt. Men de andre anstændige Koner slog undseligt Øjnene ned og betakkede sig.

»Men De, Fru Olesen! De kan da ryge?« vedblev Manufakturhandleren.

»Tak! Jeg ryger ikke,« afslog Ellen.

»Hvorfor vil De ikke ryge?« spurgte Fru Højslev, der alligevel følte sig lidt forlegen ved at være den eneste Fremskridtskvinde i Selskabet.

»Anser De det for ukvindeligt?«

»Det kan enhver jo gøre efter Behag,« mente Ellen; »men jeg ryger i hvert Tilfælde ikke.«

Den anden vendte sig fra hende med et ringeagtende Smil. Ellen gik udenfor, og da Bruhn lidt senere kom ud i det yderste Hjørne af Haven, traf han hende og Line Svendsen Arm i Arm.

»Nej, det er saamænd ikke saa farligt bevendt med min Kunstsyning,« forsikrede Ellen. »Kunde jeg saa endda selv tegne mine Fortegninger — — — —.«

»Tegne?« spurgte Bruhn høfligt, i det han plukkede en Liljekonval. — I næste Øjeblik sad de tre ved Lysthusbordet, og med nogle faa flotte Blyantstrøg stod Blomsten paa et Blad, Line havde bragt, og Haanden med, og Haandleddet og et lille Stykke af Armen.

Ellen betragtede Tegningen med kritisk Opmærksomhed, sammenlignede, men fandt intet videre at indvende. — Line lønnede ham med et beundrende Blik.

Ja, dersom Damerne skulde ønske at lære at tegne, skulde det være ham en Fornøjelse — —.

Tak! Han skulde ikke stole paa, at Line ikke tog ham paa Ordet. —

Der havde hele Dagen blæst en lummerhed Søndenvind. Nu trak imidlertid en sort, skarp-randet Sky hen under Himlen; men endnu naaede dens Skygge dem ikke, og en Stund sad de tre og iagttog de store Draaber, som i deres hurtige

Fald, i Sollyset tog sig ud som klare Sølvtove, der hang fra Skyen skraat ned over Markerne. Men saa begyndte Draaberne at falde, ogsaa hvor de sad, efterladende sig store, mørke Pletter paa Havegangene og paa Lines lyse Kjole.

De skyndte sig ind; men der var Luften alt for trykkende. Ellen gik hen og lukkede et af de øverste Vinduer op.

»Aa, luk det Vindue igen!« bød Fru Højslev.

»Men her er daarlig Luft, og Vinden er jo ikke paa,« indvendte Ellen og blev siddende.

Fru Højslev sprang selv hen og slog Vinduet i med et Smæld.

— — — Lidt senere var en Del unge samlede ude i Porten, og det lod til, at Povl var Midtpunktet.

»Hvordan er det, Din Hue ser ud? spurgte en af de andre.

Povl tog Huen af og betragtede den med kærlig Deltagelse: »Ja, de haa sku wot en pæn Kaskjet en Gaang; men tu no haa den jo mest æ Fason.«

»Hvordan er det gaaet til?« spurgte en anden.

»Aa, tu de wa den Daw, a rejst hæ nie,« svarede han troskyldigt; »da wa dæ næ Pigge, dæ sat 'em o en i æ Taag.«

»Hvad var der? — Nogle Piger, der satte dem paa den i Toget?«

»Ja.«

Gavtyvene stak i at le.

»I tu de æ da grow, hu de ka mor je,«
vedblev han uforstyrreligt; »men hwa tu jen ska
jo kjin Narre o jen Ting.«

I det samme begyndte Musikken at stemme
Instrumenterne oppe i Salen.

»Nu skal vi ind og danse, Povl!«

»Ja, ska vi no aa de?« svarede denne.

Men det varede længe, inden de fik Povl til
at danse. Det var en Mazurka, og de andre
morede sig paa Forhaand. Heldigt for dem; for
Povl havde aabenbart danset Mazurka før.

»Men Du kan jo godt danse, Povl!«

»Æ dæ nowwe, dæ haa saa ant?« svarede
han med et lunt Smil og vendte dem Ryggen.

I en Pavse ud paa Aftenen blev der afsunget
nogle Sange, dels enstemmige, dels firstemmige.
Kun i de første kunde Povl synge med; men man
lagde Mærke til, at han havde en smuk Tenor-
stemme, og en af Musikerne, Lederen af Byens
Sangforening kom og bad ham meget elskværdigt
om at melde sig ind i denne.

Alligevel var Povl ikke rigtig i Humør. Han
holdt bestandig Øje med Line Svendsen. — Line
var ikke høj, snarere spinkel end fyldig, lys, med
enkelte Fregner over Næsens Midterparti, og med
en Frisure, der lagde en nydelig Bukkel af gult
Haar ned mod den store Nakkeknode.

Om hende sværmede alle Kavalernerne, og

Povl yndede ikke, at hun og denne Bruhn dansede saa tit og havde saa meget at hviske om. — Selv vovede han sig ikke frem, en fattig Tjenestekarl. Han var meget generet af sine Klæder.

Ellen saa det nok og havde ondt af det for ham — og Johan overvejede, om han havde Raad til at hjælpe ham.

Det talte de om, efter at Gildet var forbi, og de var komne i Seng. — For øvrigt var Johan i godt Humør den Aften, og Ellen kom nu frem med den søde Hemmelighed, hun saa længe havde baaret paa.

»Naa — aa ja,« lo han med en tør, kynisk Latter — han havde al Tid følt Væmmelse ved Synet af frugtsommelige Kvinder — »det var Du vel belavet paa.«

Det var det hele. Saa drejede han sig bort fra hende, og et Øjeblik efter snorksov han. — Ellen bed i Lagenet; men Graaden gennemrystede hele hendes Legeme, Graad af Sorg, af Smærte, af Bitterhed og Fortvivlelse. — Aa nej, et saadant Liv var ikke værd at leve, ikke til at udholde! — Nej, hun kunde ikke for hele sin Levetid forblive i dette utaalelige! Saa tusinde Gange hellere flytte sammen med sin Moder, naar Befrielsens Time havde slaaet for dem begge.

Hun laa endnu vaagen, opløst i Graad og Tvivlraadighed, da Solen begyndte at titte gennem

Sovekammervinduet. Saa stod hun op og gik til sin Gerning i det Hus, hun ikke mere kunde betragte som sit Hjem.

VI.

Den lille Maren Smedekone — ja hun var jo bare Smedekone, og nogen Skønhed havde hun næppe nogen Sinde været. Hendes Undertænder var lovlig lange og stod lidt paa skraa frem foran Overtænderne. Men hun og hendes Mand udgjorde et særdeles fornøjeligt Par. Flittige havde de al Tid været, havde derfor al Tid haft det forholdsvis godt, og var nu, de var oppe over det halve Hundrede, endog ret velstaaende.

At de lige fra først af havde sluttet sig til Valgmenigheden, at de endog havde opnaaet en forholdsvis stor Anseelse inden for deres Kres, her i Badinge — ja det havde sine — forborgne Grunde.

Valgmenigheden havde, som før fortalt, sin Rod saa langt tilbage i Tiden som i Slutningen af Tyverne, da den kristelige Vækkelse var gaaet hen over Byens og hele Egnens Gaardmandsfamilier — Husfolkene tænkte den Gang kun paa Brød og Slid — og de Forfølgelser, de havde maattet udstaa for deres Troes Skyld, opvejedes

fuldkomment af den glade Bevidsthed, at de, netop de var Herrens udvalgte Folk, den lille Flok.

Aarene var gaaede. De gamle Vækkelsesfolk var vandret heden; men Børnene havde som »det grundtvigske Livsfolk« taget Arven op efter Forældrene, havde taget mod en langt fyldigere Oplysning »paa Troens Grund«, havde bygget Fri-skole, dannet Valgmenighed, oprettet Skytteforening o. m. m. For anden Gang havde de mange skumlet over de faa. — Men Livsfolket forstod ogsaa at samle sig jordisk Gods — og nu havde det længe været anset for fint at tilhøre Valgmenigheden. Flere og flere havde sluttet sig til, ved Giftermaal eller anden Lejlighed, efterhaanden som den gaves, og der havde lagt sig over hele Egnen, men særlig over Badinge en fornem, kølig Duft af præstelig Gammel-Grundtvigianisme.

Paa et saadant Sted opnaar en jævn, tarvelig Smedefamilie ikke officiel Ligestillelse med de grundtvigske Gaardfolk; men heldigvis for Smeden og hans Kone var de ogsaa blottede for den Slags Ærgerrighed som for alle højtflyvende Tanker. Og dog havde Maren nok i Virkeligheden flere Traade i sin Haand end nogen anden i Badinge.

Det havde begyndt, da hun som ganske ung Tjenestepige var kommet hos Peder Svendsens. Hun var flink og ferm til sin Gerning, og lidt

efter lidt opdagede Hanne Peder Svendsens, at Husets Hemmeligheder var godt gemte hos Maren.

Paa den Tid var det, at hele Vennekresen truedes af den slemme Skandale med Kristen Hansen og hans Tjenestepiger. Det kom saa vidt, at Petrine endog vilde skilles ved sin Mand. — Havde Kristen nu ikke været Broder til Hanne og i Familie med Livsfolket i hele Byen, saa kunde man have rystet ham af sig; men nu lod det sig vanskeligt gøre. Da var det, Hanne fik den heldige Indskydelse at faa Maren anbragt i Tjeneste hos sin Broder. Maren var ikke meget villig; men til sidst lod hun sig overtale, og snart hed det sig, at det hele bare var kedelige Fejltagelser fra Pigernes Side. Petrine udsonede sig med sin Mand, og lidt efter lidt lagde Forglemmelsens Slør sig over hele Affæren.

Imidlertid var Maren blevet forlovet med den unge Smed Søren Hansen; men de var fattige begge to, og Hanne holdt tilbage. Det var godt for unge Mennesker at samle sig lidt til bedste, før de stiftede Hjem. Og desuden, hun havde det jo godt hos Kristen Hansen. — Paa den Maade blev Maren en gammel Pige; men da Kristen Hansen endelig var naaet ud over den farligste Alder, saa holdt hun Bryllup med sin Smed, og Peder Svendsen og Kristen Hansen hjalp dem godt i Vej.

Som kært Medlem af Kristen Hansens Familie

var hun kommet med i Valgmenigheden straks ved dens Oprettelse. Søren havde fulgt hende, og nu vedblev de at være knyttede til det grundtvigske Livsfolk samtidig med, at de ellers førte sig som jævne Husfolk og saaledes blev et betydningsfuldt Mellemlid mellem Valgmenighedsfolkene og de andre, en lille Kanal, ad hvilken smaa Livsstrømme lededes ud over de ellers saa tørre, døde Egne. — De fik to Børn, en Dreng og en Pige; de blev gode Kammerater med deres jævnaldrende blandt Gaardfolkenes Børn. Smedens Hus blev Samlingsstedet for den anstændige Ungdom, den grundtvigske som den ikke-grundtvigske, og Maren blev fremdeles taget med paa Raad, af unge som af gamle. Men hun var ogsaa den fornøjeligste lille Husmoder, man kunde finde i et Hjem. — Naar der var en eller anden vanskelig Sag at betænke, og Maren i den Anledning havde faaet højre Haands Pegfinger anbragt lodret foran Munden, saa skulde det være en meget slem Haardeknode, hun ikke kunde løse. Men det roste hun aldrig selv af, og hun yndede ikke, at andre kom med Hentydninger i den Retning.

Man kunde derfor nok faa Lov at være i Badinge nogen Tid, før man fik Anelse om Marens Betydning for Samfundet.

Hun havde saaledes mange Venner, og de eneste, der var hende lidt paa Nakken, som dannede Livsfolk kan være det naturligvis, var Jakob og

Jensine. Johan havde for længe siden mærket det; men han havde al Tid befundet sig vel i deres Hjem, og den Omstændighed, at de ikke var blandt de øverste i Byens officielle Rangforordning, forringede dem ingenlunde i hans Øjne, snarere det modsatte. — Men hans Stilling var vanskelig; han saa sig nødsaget til at tage ikke saa lidt mere Hensyn til det ydre, end han egentlig kunde forsvare for sig selv. Derfor var det Ven-skab, der meget hurtigt var opstaaet mellem Ellen og Maren, ham foreløbig ikke rigtig til Pas.

Et Par Gange havde han gjort sin Kone Forestillinger i den Retning. Men da hun ikke gjorde Mine til at rette sig efter hans Ønske, saa lod han hende raade sig selv. Han maatte have Fred til det store Arbejde, der skulde grunde deres Fremtid og hans Ry, Fred og saa faa adspredende Tanker som muligt.

Et Par Aftener efter Brylluppet hos Kristen Hansens var Ellen igen omme hos Smedens.

Men hvad var det dog, Maren hørte? — Kunde hun ikke holde det ud med ham? — Jo vist kunde hun! Hun baade kunde og skulde! — Alt for forskellige? — Ja, det troede hun da med! Nej, men det var det — det — og uden at hun vidste det, havde Pegefingeren anbragt sig i sin dybsindige Stilling foran Munden — det, at Johan naturligvis al Tid sad og grublede over sin Ger-ning. Det gik virkelig heller ikke an længer med

alle de Sagn og Eventyr og alt det Stads, de andre Friskolelærere proppede Børnene med; Livet var jo slet ikke saadan som Eventyrene. — Nej, der maatte noget andet til, noget, der kunde gøre Børnene dygtige til at leve Livet. Det saa Johan rigtigt i, og han skulde ogsaa nok naa at blive forstaaet. Men Ellen forstod ham jo paa Forhaand. Og Maren var vis paa, at Vejen til god Forstaaelse mellem hende og ham gik gennem Samtaler om det, han levede i. Saa skulde det nok komme af sig selv, at han fik Interesse for det, der laa hende nærmest.

Ellen saa efter denne Samtale igen lidt lysere paa Livet, og der gik næsten ikke en Dag, uden at den ene af de to havde en Smule Ærinde hos den anden.

Ellen havde ogsaa faaet en anden Veninde, Line Svendsen, og det passede Johan bedre. Line var trods sin Ungdom Byens anseteste Pige. Hun var jo for det første den rige Peder Svendsens Datter, var dertil meget musikalsk, spillede endog de vanskeligste Ting paa Fortepiano, havde som Følge deraf Adgang til Købstadens finere Damekreds, var al Tid i det elskværdigste Humør, nærmest som et stort Barn.

Hun tog nu en Eftermiddag om Ugen Undervisning i Kunstbroderi hos Ellen, hvem hun som sagt nærede den største Beundring for, og det blev snart Ellens bedste Timer; da kunde hun

glemme alt det tunge og triste; da kunde hun igen for en Tid slaa Gækken løs og snakke op med Line, der paa sin Side følte stor Trang til at meddele sig, en Trang, hun aldrig rigtig havde kunnet faa tilfredsstillet over for sine, al Tid korrekte og lidt for værdige Kusiner.

Paa den Maade kom Ellen snart efter, at det ikke var helt hen i Vejret, hvad Rygtet fortalte om Lines Godhed for Bruhn, hos hvem hun samtidig tog Undervisning i Tegning. — I Grunden gjorde det Ellen ikke saa lidt ondt for en anden, en fattig Karl, en trofast og solid Natur, der ogsaa havde et godt Øje til Line.

Næsten hver Dag efter Fyraften havde de Besøg af Povl. Men Johan havde aldrig Tid. Saa holdt Povl sig til Ellen. — Nu havde han faaet bedre Klæder, og om Fredagen, naar han kom, var han for Lines Skyld al Tid mere pyntet end ellers. — Han var ikke høj, men kraftigt bygget. Den svenske Gymnastik, han som Byens andre unge, Piger saa vel som Karle, dyrkede i sin Fritid, havde allerede betydeligt forbedret hans Holdning og Gang. Han var dertil en ivrig Skytte og var Sangforeningens bedste Tenor i de Numre, han havde lært. Nu lod han sig heller ikke gaa paa af nogen, og der var adskillige af Byens egne unge, der fandt, at lidt mere Beskedenhed vilde have klædt ham, i det mindste endnu en Tid.

Line havde dog ikke særlig Øje for den Side.

Hun lærte ham Noderne, lærte ham Tenorstemmen til de tidligere indøvede Sange. Hun kunde nemlig alle Stemmerne. — Men Ellen var lige saa lærenem som Povl. De andre vilde have hende med i Sangforeningen, og alle tre holdt de et Styr, saa at Johan, naar de var i Lysthuset, maatte stænge Latteren ude ved at lukke sit Vindue.

Men for Povl havde alt dette dyberegaaende Virkninger. Det var hans største Salighed at være i hendes Nærhed, og blot han berørte hendes Haand eller endog kun hendes Kjole, var det, som der gik elektriske Strømme gennem alle hans Lemmer. Hun stod i hans Tanker om Dagen og svævede i hans Drømme om Natten.

Det kunde imidlertid komme over Line, at hun var Dame, da svarede hun ham kort og koldt; da saa han den uhyre Afstand, der skilte dem, og da blev han opd og drillede hende. De hundrede Gange sagde han sig selv, at det hele var haabløst, at der for ham kun var et at gøre, at beundre og tilbede paa Afstand.

»Aa, hvem der bare var noget stort! hvem der havde Penge!«

Han havde bitterligt fortrudt, at han var kommet fra Mejeriet. En Anelse sagde ham, at der inden lang Tid vilde kunne tjenes gode Penge i det Fag. Men Kristen Hansen var ikke meget villig til at give Slip paa ham til November, og

Kristjane udfoldede al sin Elskværdighed, ofrede ham i Skokketal af sine allermest rødglinsende Smil. Men endda formaaede de ikke at smelte Isbjerget.

Saa prøvede Kristjane fra en anden Kant. Hun vidste, hvilken Betydning Johans og Ellens Meninger havde for Povl. — Men Ellen kunde ikke fordrage Kristjane, og naar hun kom, gik Ellen helst sin Vej. Kristjane og Johan kunde derimod udmærket snakke, især om lærde Materier; for hun havde, som hun sagde, arvet sin Faders Hoved. Deri var Johan fuldkommen enig med hende — man kunde for øvrigt se sig ud af det — og han begreb ikke, at hendes Fader og hendes Lærer ikke havde sørget for at faa hende anbragt ved Studeringerne. For Resten mente han ikke, det absolut var for sent endnu. Hun var jo da kun 26 Aar gammel.

Men bag efter ærgrede det ham, at han skulde være nødt til at sidde og lade interesseret over for et saadant Fæ. Det var de evindelige Penge-sorger, der gjorde det, den stadige Følelse af Fattigdom og Afhængighed. Lille var Lønningen, og al Tid døjede han med at faa den ind. Jakob havde rigtignok fra Begyndelsen af lovet at ordne alt, den Sag angaaende; men Jakob var al Tid saa forfærdelig optaget — ingen havde nogen Sinde set det — naar Johan trængte til Penge. Johan maatte derfor — men først, naar Spisekam-

meret var fuldstændig tømt, og Ellen havde maattet gøre sig vred — gaa mangel ydmygende Gang til de store Gaardmænd og bede om et Par Skilling. Han fik dem jo al Tid, ikke sjælden dog efter først at have faaet en fin, men tilstrækkelig tydelig Antydning af, at de jo for Tiden ikke var videre interesserede i Skolen. Dette gjorde ham endnu mere ydmyg, næsten krybende. Han havde en Fornemmelse af at staa for dem som en Stakkel, der levede af Almisse.

Imidlertid var der dog nu Udsigt til en Forbedring i en nær Fremtid, i det nemlig Valgmændenes Kirkesanger, den gamle, forhenværende Friskolelærer Højlund havde lovet at trække sig tilbage til Nytaar, og Jakob Jørgensen som Medlem af Menighedsraadet, paa dettes Vegne havde lovet Johan Pladsen. Naar han fik den og det dermed følgende Offer, saa mente han at være ude over alle Vanskeligheder.

Heldigvis havde han dyrket Musikken lidt i sin Højskoletid. Nu tog han igen Violinen ned og spillede en Times Tid hver Dag. Ellers var det Skraveriet, han stadig holdt paa med. Han higede efter den Tid, da Bladene skulde bære hans Navn med Berømmelse ind i denne Ravnekrog — for det var dog det, den var, naar man ret lærte den at kende — da det vilde blive Badingerne en Æressag at give ham en Løn, der stod i Forhold til hans Betydning.

Under Tiden sad han ved sit Arbejde til langt ud paa Natten. Ikke sjældnen kunde han i Øjeblikket ikke finde det rette, rammende Udtryk for Tanken, eller han kørte helt fast og opdagede, at han i dette eller hint helt maatte kassere den lagte Plan. I Regelen greb han saa Skovl og Spade eller Skuffejern og Haverive, og ud i Haven og tog fat, saa Sveden drev af ham. Saa kunde han under Tiden igen sætte sig til Skrivebordet; men det skete ogsaa, at der hengik lang Tid, inden han kunde komme i Skub. I saadanne Tider var han grænseløs pirrelig, og kun med den største Ulyst gik han i Skolen.

Naar han efter en saadan Periode igen kom i Gang, saa kunde Tankerne komme væltende ind paa ham, og da nedlagde han i enhver af sine Personer noget af det, der boede dybest i ham selv. Da kunde han græde med dem over det ægteskabelige Livs Skuffelser, som han kunde juble, naar endelig alle Misforstaaelser var blevet opklarede, og Kærlighedens stærke Baand genforenede Hjerterne.

Men han kunde aldrig faa det godt nok. Hvor han gik, og hvor han stod, han tænkte al Tid paa Personer, Situationer og sproglige Vendinger, om Morgenens, naar han vaagnede, om Natten, naar hans Øjne faldt til. Og fik han en eller anden heldig Indskydelse, maatte alt andet ligge, til han fik Tanken fæstet til Papiret, før

den flygtede. Han skrev og stregede over, lagde til og tog fra, pudsede og filede.

Og under alt dette skød han saa meget som muligt fra sig, overlod til Ellen meget, han burde have taget sig af, svarede hende med de færrest mulige Ord, begyndte aldrig selv nogen Samtale. Det faldt ham ikke ind, at det kunde være anderledes, og Ellens Beklagelser tog han som noget, der foreløbig var uundgaaeligt.

Men Ellen led ubeskriveligt. At hun al Tid skulde være saa ophængt med Arbejde — hun syede Drenghabitater og Kjoler til Smaapiger — det var det mindste. Værre var det, at det faldt hende jo længere jo sværere med det mere anstrengende huslige Arbejde, med at vadske Gulv, hente Vand, børste Fodtøj osv. Og saa dette, at hun al Tid skulde tigge ham for Penge, aldrig vidste, hvad hun havde at købe for, eller hvad hun turde købe, aldrig kunde faa et Ord af ham. Det var det skrækkeligste af alt med denne forfærdelige Indesluttethed. Var da al hans Kærlighedstrang blevet udtørret? Hvad havde hun dog forbrudt, som kunde forklare en saadan Forandring?

Hun udgød mange hemmelige Taarer, og Tanken om at skilles fra ham, i hvert Fald for en Tid voksede sig mere og mere fast i hendes Sjæl. — Naar hendes Nedkomst var overstaaet, og næste Sommer kom, saa vilde hun rejse. Hun maatte vel kunne tjene Opholdet til sig og sit

Barn, og han vilde sikkert ikke savne hende. Eller ogsaa vilde han savne hende, og saa kunde alt muligvis igen blive bedre.

Ja vist saa! skændte Smedekonen. Ægtefolk skulde ogsaa løbe fra hinanden, fordi de var lidt forskellige! Nej, det var da den visse Vej til Ulykke. — Det var jo netop godt med Forskellighederne; ellers blev Livet dog alt for kedeligt.

Ja-a, men naar Nøden nu stod lige for Døren, og han desuagtet forsømte sine Ting for at — ja Maren maatte endelig ikke lade sig forstaa med noget — for at blive Digter.

Naa—aa, han vilde være Digter! — Maren fik Pegefingern anbragt i sin filosoferende Stilling. — Ja, men hvis han nu naaede det, saa kunde der vel ogsaa tjenes noget ved det, og var det kun Griller, saa kom han vel med Tiden bort fra dem. — Men for øvrigt maatte Ellen ikke bilde sig ind, at de var lige ved at lide Nød; det kunde se graat og blive godt; det skulde hun ogsaa nok erfare.

Saa forsøgte Ellen igen at sætte et fornøjet Ansigt op, ødslede paa ham al den Kærlighed, hun kunde opdrive; men svært var det, især fordi han næppe havde Tid at tage mod hendes Kærtegn, ja tit endog ligefrem syntes, helst at ville være fri for dem.

Og den skikkelige Smedekone vidste i Virkeligheden heller ikke, hvad hun skulde tro om

Forholdet. Selv kunde hun umuligt have baaret Halvparten af det, der var lagt paa Ellen. — Hun var vred paa Johan, og naar hun en enkelt Gang fik fat paa ham alene, kunde han ogsaa al Tid være sikker paa at faa en Forelæsning om sine ægteskabelige Pligter.

Men det gjorde ikke Ellens Stilling bedre. Hvad der var Hjemmets Hemmelighed, burde Tredjemand ikke indvies i.

VII.

»Hvordan har Deres Kone det, Hr. Olesen?»

»Min Kone?» spurgte Johan forundret. »Jotak, hun har det meget godt.«

»Maa jeg ønske til Lykke?»

»Med hvad?»

»Har De ikke faaet Dem en lille?»

Johan lo.

Men det var pudsigt at iagttage den brave, lille Købmand Hansen, den Blanding af Flovhed og Glæde, hans Ansigt udtrykte, i det han fremstammede noget om »Uregelmæssigheder, der jo heller ikke burde finde Sted, aller mindst inden for en Valgmønighed.«

»Ja hvad det angaar, saa kan De være ganske rolig for vort Vedkommende,« forsikrede Johan!

Han var den Eftermiddag og Aften kørende til Byen hos Peder Svendsens Søn, der var ude med den nye Enspænderkane. — Det var blikstille og knitrende koldt. Men Fodposen var dejlig, og Johan omfattede sit store, varme Pibehoved med udelt Kærlighed. Kusken slog et Knald, og under Klokkernes festlige Kimen fløj Kanen gennem Gaderne, saa Sneen fra Hestens Hove susede dem om Ørene, ud paa Landevejen, hvor den trak ligesom et Kølvand efter sig, hvor Øjet ikke mødte andet end den rene, hvide Sne, kun hist og her et rødt Lys, der skinnede ud fra et mørkt Hus, eller et Par enlige Popler, der stak de nøgne Grene som store Kosteris op over Sneen.

Ellen var gaaet om hos Smedens, og Johan gik bag efter. — Men her erfarede de, at Ellen, paa Grund af sin Figur længe havde været til Forargelse for Valgmenighedens dydige Madammer. Maren havde faaet mange Spørgsmaal om hende.

Med det samme forstod Ellen, hvad hun i sin Uskyldighed ikke før havde haft Anelse om, hvorfor saa mange, især udensogns, hvor hen Marens dæmpende Indflydelse ikke naaede, ved Kirken, og hvor hun ellers havde færdedes, havde skævet saa galt til hende.

»Saa ved jeg nu, hvad jeg skal,« sagde hun vredt.

»Naa?«

»Nu skal jeg ikke i Kirke, før det er overstaaet.«

»Aa pyt!« mente Maren.

»At Valgmenighedsfolk kan finde, at det er en Himmerigsmundfuld. Ptøj!«

Der blev fra det Øjeblik af ikke sagt stort. Johan sad skraas over for Ellen, og hans Øjne veg ikke fra hende. Hun saa lidende ud; men han opdagede tillige, at der over hendes Træk laa noget fint og ophøjet, noget, der indgød Ærefrygt, noget, han ikke havde set siden deres Bryllupsdag. — Ved Tanken om Bryllupsdagen gik der ham et smærteligt Stik gennem Brystet. Hvor var han dog blevet sine store Løfter utro! Hvor slem og ond han havde været imod hende!

Hun rejste sig og gik efter Maren ud i Køkkenet; men lidt efter kom de ind igen og stod og passiarede ved Kakkelovnen. Hans Øjne slap hende ikke; i det Øjeblik opdagede han, at hun var smuk, netop, som hun nu var, smukkere end nogen Sinde.

Frosten sved i Næse og Øren, da de gik hjem derfra. Men Johan tog sin Kones Arm og gav sig mod Sædvane rigtig gode Stunder. Han havde gerne baaret hende, om hun havde kunnet taale det.

»Dette her kan blive slemt,« sagde hun, efter at de var komne i Seng.

Johan var bedrøvet over, at hun kom med dette nu, da han følte saadan Trang til at skrifte. Han vidste godt, at hun havde tænkt paa den

Afgørelse, som Menighedsraadet et Par Dage senere skulde træffe, om, hvem der skulde være Kirkesanger fra Nytaar af. Men nu, han talte med Ellen, havde han selv slet ingen Frygt. Hvem andre skulde det vel kunne blive? — Desuden, Jakob var jo den, der havde mest at sige i Menighedsraadet; han havde lovet Johan at gøre sit bedste, og naar det var noget, Jakob kunde gøre uden Ulejlighed for sig selv, turde Johan dog nok stole paa ham.

Men det lykkedes ham ikke at berolige hende, og i Virkeligheden heller ikke sig selv. — De havde begaaet den Fejl i den senere Tid at holde sig borte fra Gaardfolkene, de egentlige Grundtvigianere og havde i det Sted søgt deres Selskab i Husfolkernes Kres, de, der ikke virkelig var Friskolefolk, men kun lod deres Børn søge Friskolen af Utilfredshed med Statsskolelæreren. De havde i det Stykke givet efter for deres personlige Sympatier, i det Husfolkene var de eneste, der virkelig satte Pris paa dem. Men uklogt var det, og de havde begge en Forudfølelse af, at en Ulykke hang dem over Hovedet.

Straks efter Skoletid Dagen efter Menighedsraadets Møde ilede Johan med bankende Hjerte ud hos Jakob Jørgensen. Men her modtog han den Efterretning af Jensines Mund — Jakob var nemlig ikke hjemme — at han var blevet vraget for Bruhn. Hvorfor og af hvem, det kendte hun

ikke; men baade hun og Jakob var forfærdelig bedrøvede over Udfaldet, forsikrede hun.

Det var i December Maaned med mørk og tung Himmel, med Regn og Snedjap og drivende Skyer, der slæbte vaade Taagefrynser langs hen ad Jorden. Og som Dagen, saaledes var Johans Sindstilstand, trist og træt. — Hvad hjalp dem deres Evner, deres gode Vilje og al deres Flid, naar de stod uden for Kliken, saa han endog kunde blive vraget for en Stymper som Bruhn, der ikke havde mere Øre end en Østers, ikke mere Sangstemme end en gammel Væder?

Han havde længe haft en Fornemmelse, af han gled, gled ustanseligt ud mod Periferien, for maaske til sidst, i Følge Lovene for Centrifugalkraften at blive slynget helt bort. Det havde saaledes tit gjort ham ondt at høre sin Forgænger blive rost paa hans Bekostning, fordi han ikke som hin havde Interesse nok for Skydning og Gymnastik. Men han mente, at Ledelsen af begge Dele var i gode Hænder — og han hug Klørne i for at holde sig. — Han havde Kendskab til de store Spørgsmaal, der drøftedes af vaagne Mennesker hele Verden over. Han forstod, at hvis ikke disse Strømninger blev ledet ind over Ungdommen her, vil det hele ende med at blive en ussel Andedam. Han havde derfor med megen Ulejlighed og Tidsspilde faaet oprettet en Læseforening med mange gode Bøger. Men Bøgerne

faldt ikke i Folks Smag, og det var at forudse, at han vilde faa ondt ved at faa sine Udgifter dækket.

Det kneb ham paa alle Leder og Kanter. Han havde derfor taget mod en Opfordring fra Nabosognet Boringe til at komme der over og holde Aftenskole i Forsamlingshuset to Aftener om Ugen. — Det var anstrængende; der var en stiv Mil til Boringe. Men han havde Fornøjelse af Ungdommen der, mest Svende og Læredrenge, Folk, der havde lært at tænke, lært at staa paa egne Ben, en velgørende Modsætning til Ungdommen i Badinge.

Desværre gav heller ikke denne Aftenskole ret megen Fortjeneste, og med Anseelsen, Anerkendelsen inden for hans egentlige Kres var det saa smaat som muligt. — Det havde han aldrig følt som nu efter den omtalte Tilsidesættelse, der længe laa tungt paa hans og Ellens Sind. — Der var adskillige, der forundrede sig over denne Tilsidesættelse, adskillige, der beklagede Familiens Stilling, og mange, som ærgrede sig over Valget af Kirkesanger. Men da Præsten havde lovet at tage den egentlige Ledelse af Kirkesangen paa sig, saa blev det derved.

Hver Dag tænkte Johan paa sin Bog. Nu var den deres eneste Redning. Hvis han nu maatte have Held med den, ja det vilde forandre Stillingen.

Sidst i Oktober havde han gjort Manuskripterne færdige og sendt Præsten og Forfatteren Karl Holm dem til Gennemlæsning, samt bedet ham, om muligt, at skrive et Forord. Men endnu havde han intet hørt fra ham. Der var følgelig kun en Ting at gøre, at bede.

Og de bad, bad ned af Himlen en egen frygt-somt bævende Lykke, en gryende Tillid til, at deres og al Kærligheds Ophav kun vilde dem, hvad godt var, og ikke vilde tage hårdt paa dem, naar kun de vilde lade sig lede af en blød Haand.

De tog med i Kirke og til enkelte Julebesøg i Nabolaget, men levede ellers med alle deres Tanker i Hjemmets Forhold. Og der var bitre Minder nok at dvæle ved; men nu forsvandt alt det bitre som Vinduernes Isblomster for Vaarsolens Kys, og de indsaa, at de havde opført sig som et Par store Tosser.

Straks i det nye Aar fik Johan Manuskripterne tilbage med Brev fra Karl Holm: Karaktertegningerne var ikke uefne; i alle andre Henseender var Bogen umulig.

Johan sagde ikke et Ord, forandrede ikke en Mine under eller efter Læsningen. Bag efter gik han op paa sit Værelse.

»Aa, at Du dog vilde hjælpe mig at vinde Sejr over mine Drømme og Fantasier, hvis Du ikke kan bruge mig til den Gerning, hjælpe mig

at blive, et Virkelighedsmenneske, et Arbejds-
menneske!»

Saa lagde han det hele ned i sin Skrivebords-
skuffe, ned under alle de andre Papirer, med
samme kærlige Omhu og Deltagelse, som naar
man skrinlægger en kær afdød.

»Synes Du, jeg skulde søge Husflidskursus
til Sommer?» spurgte han samme Aften sin Kone.

VIII.

Kun en halv Snes Timer havde Ellen den
Lykke at være Moder. Saa tog Gud igen deres
lille Pige, og hun havde intet, slet intet for alle
sine Lidelser, en kort Rigdom og nu dobbelt
Fattigdom. — Johan maatte den Nat og mange
Gange i de følgende Dage gaa afsides for at faa
Luft i lydelig Graad. — Hele Verden forekom
ham saa underlig fremmed og fjendtlig, Latter og
Passiar om de ligegyldigste Ting. Han skulde,
ogsaa, mens hans lille Pige laa Lig, færdes mellem
disse udeltagende Mennesker, tale med dem, dække
over Smerten og Savnet.

Petrine mente, at det var »s'mænd ikke værd
at tage sig det saa nær med saadan en Smule
Kryb. I har jo Tiden for Jer, og I kan s'mænd
let faa mere end Munde nok til det Brød, I kan
skaffe.«

Der gik en Kuldegysning gennem Ellens hele Krop. Hun svøbte sig godt ind i Overdynen, mens Gardinerne et Par Alen fra Sengen svingede heftigt frem og tilbage i det skarpe Træk. — Allerede før deres Bryllup havde Johan faaet Løfte om, at dette Vindue og det stakkels hullede Gulv skulde blive ordnet. Men endnu var alt ved det gamle. Friskolefolk maatte tage alt, som det kunde blive, især, hvis de var fattige. — Ja, hvor var det dog fattigt for dem, Savn til højre og Savn til venstre, ingen Slægtninge og ingen virkelige Venner, og nu deres lille Pige i den kolde Grav!

Ingen Sinde havde hun grædt, som hun græd den Aften. Johan var gaaet til Boringe, og hun var ganske alene.

Da var der en, der kom til Køkkendøren — Gangdøren var nemlig aflaaet — det var Line.

»Men kæreste Ellen! ligger Du der og græder! — Ja-a,« fortsatte hun, i det hun satte sig paa Sengekanten og tog hendes Haand; »det er jo ogsaa sørgeligt; men tror Du ikke nok, det forvinder?«

»Du mener, med vor lille Pige?« spurgte Ellen.
— »Jo-o; men der er jo saa meget andet.«

Line forstod, at hun tænkte paa Fremtiden.
— Hun var vred paa dem, der havde skudt Johan til Side for Bruhn, og hun foragtede Bruhn, der havde været lumpen nok til at modtage en Post,

i hvilken han ikke kunde gøre Fyldest, og det, uagtet han for sin Person havde dobbelt saa meget at leve af som den tilsidesatte med Familie.

Og hun, som i Bruhn havde set det fineste, nobleste og ædleste, hun kendte! — Skamrødmen brændte paa hendes Kinder, naar hun tænkte paa den Fortrolighed, hun havde vist ham.

»En saadan Kirkesanger kan Valgmenigheden virkelig heller ikke være bekendt.«

»Bekendt?« gentog Povl, der var kommet til i det samme — han var siden November Undermejerist hos Jakob Jørgensen. — »Jo de Folk kan være alt bekendt.«

»Hvorfor mener Du det?« spurgte Ellen.

»Fordi de er saa grænseløs dumme.«

»Aa Sludder,« afbrød Ellen.

»Hvad finder Du da saa dumt hos dem?« vedblev Line.

Aa der var saa meget. Det var f. Eks. dumt af de unge, at de fra først af havde set ned paa ham for hans fattige Klæders Skyld; for det var kun dumme Mennesker, der bedømte Folk efter Klæderne, eller troede andre dumme, fordi de ikke var som de selv. Og det var dumt af dem alle sammen, baade gamle og unge, at de gjorde sig til af det, de mente at have forud for andre; for alt dette havde jo slet ikke gjort dem bedre end andre. — Havde de virkelig været bedre end andre, saa vilde de ikke have tilladt, at deres Friskolelærer,

Johans Forgænger, for nu ikke at tale om Johan selv, hvem de jo ikke paa den Maade stod i Taknemmelighedsgæld til, skulde nøjes med en Sulteløn som den, han fik i de sidste Aar. — Men det var ogsaa dumt af Johan, at han vilde være Lærer for dem, han kunde haft sin Eksamen og sit gode Embede.

»Og Du er da ikke mindre dum, at Du vil være blandt saadanne dumme Mennesker,« svarede Line vredt.

»Jeg rejser ogsaa til Maj.«

»Der er vist heller ingen, der vil savne Dig.«

»Saamænd — og jeg vil heller ingen savne. — Det skulde da være Dig, Line!« tilføjede han med et mislykket Forsøg paa at være skælmisk.

»Naa endda,« lo hun. »Vil Du ikke savne Sangforeningen?«

»Jo—o.«

»Og Gymnastikken? og Skytteforeningen?«

»Jo—o.«

Line lo, og Samtalen fandt hen til mere fredelige Egne, i det Line bestræbte sig for at opmuntre Ellen, mens Povl den meste Tid sad i sine egne Tanker.

Men i Samtalens Løb faldt en Ytring om, at Johan jo endnu kunde tage Eksamen og søge Embede.

»Ja,« indrømmede Ellen; »men man vil jo saa gjerne bringe Ofre, for det man har kært.«

»Saa maa det være derfor, eders Skolefolk saa gjerne vil bringe Ofre for Friskolen og for jer,« bemærkede Povl spydigt.

»Fy, hvor Du er blevet væmmelig onskabsfuld,« skændte Ellen.

Men Povl havde naaet sin Hensigt. Line havde følt Snærten, og nu svarede hun ham ikke et Ord mere. Det var imidlertid meget mørkt. Hun turde ikke alene gaa hjem.

»Det gør mig ondt for dem,« sagde han, da de fulgtes ad derfra. »Hun lider meget mere, end nogen tror, og han bliver til en ren Pjalt, om det skal blive ved. — Det var det — — — for ellers havde jeg ikke tænkt at fornærme Dig,« føjede han undskyldende til.

Line svarede ikke. Hun forstod nok Povl. Men denne brutale Maade at sige sin Mening paa, saa helt modsat — — naa ja, modsat Bruhns! — Men mon Bruhn for øvrigt nogen Sinde sagde sin Mening, den Smigrer, han var? føj! — Povl smigrede ikke; det var Synd at sige. — Var det derfor, hun ikke kunde lide ham? — Men han var sikkert ærlig lige til sidste Blodsdraabe — og begavet var han ogsaa, og køn.

Klokken slog 11, 12, 1, 2, og endnu laa hun og tænkte paa Povl.

IX.

Det var gaaet meget langsomt med Ellens Helbredelse, og hun var endnu ikke fuldkommen rask, da hun stod op. Dagen efter fik de Brev fra hendes Fader:

Kære Datter og Svigersøn!

Jeg vil nu lade Eder vide, at det nu er paa det sidste med din Moder og mig. Jeg har godt mærket, at I staar paa hendes Side, og at I har hjulpet hende med de Raad, I vidste. Men det har for Resten hverken gjort fra eller til. Ingen kan overbevise mig om noget, og saa kan heller ingen tvinge mig til Skilsmisse. Men nu har din Moder i al den Tid gaaet og ødelagt mit gode Navn og Rygte med alle hendes Løgnehistorier. Det kunde lade sig gøre her, hvor ingen kender hverken hende eller mig, og derfor opsagde Niels Holm Pengene her i Stedet, og det har ikke været mig muligt her paa Egnen at rejse nyt Laan. Nu maa jeg gaa nøgen fra det hele. Men det gør mig meget ondt for det dejlige Sted. Men hun har faaet sin Vilje i det Stykke; lad hende saa ogsaa faa den i det andet. Men naar vi om en kort Tid skal have Sagerne ordnet imellem os, saa vil Anna blive mig tilskrevet; men det er hun ikke belavet paa, og en Ting er sikkert, hos din Moder skal hun ikke blive; det vilde være stor Synd for Tøsens

Skyld. Men nu spørger jeg Eder, vil og kan I tage hende, til hun er konfirmeret? Jeg tør ikke love, hvor meget jeg kan støtte Eder; for naar Kæltringerne først kommer i Lag med en paa den Maade, saa bliver der vist ikke en Fjer tilbage. Men I kan godt vente med at svare, til I hører fra din Moder; for hun skal nok bede Eder om at tage hende, hellere end at jeg skal beholde hende. Men tager I hende, saa lad hende ikke slippe Eder ud af Hænderne; for saa drejer hun Eder en Knap alligevel, og hun har for Resten ogsaa god Raad til at have hende; for jeg skal være et evigt Asen, om hun ikke er Ejer af 1000 Kr. For hun har arvet mange Gange efter sin Familie i Østeregnet; men det har de al Tid beholdt imellem sig selv, og de Penge, hun har tjent i Væven, de er heller ikke saa nær alle sammen gaaet i den fælles Kasse. Hun har villet sikre sig selv, naar hun blev mig kvit.

Jeg har været forfærdelig ked af, at hun har faaet Eder til at tro paa hendes Historier; for Du er dog den af mine Børn, som jeg al Tid har holdt mest af, og det ved Du ogsaa godt selv. Men nu skal jeg fortælle Eder, hvorledes det hænger sammen. Jeg fik en Stodder i Arbejde paa Teglværket. Han havde aldrig kunnet drive sig selv, og derfor gik det ham galt; men naar jeg roste ham, kunde jeg faa

ham til at hænge i som en Pattedgris i sin Moder. Men da din Moder havde faaet mig til at gøre den Ejendomshandel, saa kom der en ny Bestyrer paa Teglværket, og saa var Jens Mogensen færdig med det samme. Saa lovede jeg at forbarme mig over Stodderen, og jeg havde jo ogsaa Brug for billig Arbejdskraft endnu, og saa skal jeg heller ikke nægte, at jeg havde faaet i Sinde at fordrive din Moder, hvis jeg kunde, da nu ikke en Gang det sidste havde hjulpet. Men det var dog rart nok at have et Sted, hvor én en Gang imellem kunde faa lidt varm Mad, og derfor var det, jeg spekulerede paa at bygge til dem. Se saadan hænger det sammen. Alt det andet er Opspind fra den ene Ende til den anden.

Ja nu har jeg skreven paa dette Brev af og til i 5 Dage; men lad mig saa tage den 6te med; for der er en Historie, I skal have at vide nu, om ogsaa den ikke er saa køn. Da vi var unge, mig og din Moder, da kom vi til at tjene sammen; men saa vilde hun rejse, og det klagede Manden sig gudsjammerligt over. Jeg lovede jo saa at hjælpe ham, og saa begyndte jeg at spille Kæreste med hende; men det gik galt for os, og saadan fik vi hinanden; men tre Maaneder efter havde vi dig. Ja Herregud, hvor Mennesker kan komme af Sted! Mit Liv er ødelagt og spildt, og jeg har kun det ene Ønske tilbage,

at jeg kan faa mit yngste Barn godt opdraget, og der er det, jeg haaber paa Eder.

Venlig Hilsen fra Eders Fader og Svigerfader.
Jakob Skov.

Samme Dag fik Ellen et meget alvorligt Tilbagefald. Lægen blev hentet, og han erklærede efter en omhyggelig Undersøgelse, at det, hun især trængte til, var god og kraftig Næring, nu efter flere Aars systematisk Halvsultning.

Der gik ved denne Efterretning en Følelse af Skamfuldhed gennem deres Skolekres, saa vel som gennem Ellens gamle Skolekres, og Maden strømmede ind gennem alle Døre og Luger, Mad og Kærlighed. Hver Eftermiddag var der fremmede Koner — var der ikke en, saa var der to samtidig — der satte sig hos hende for at korte Tiden og holde Modet oppe, Jakobinerkoner, indfødte do. og Husmandskoner i søsterlig Fortrolighed.

Om Aftenerne havde hun Feber; men Selskab manglede hun ikke. De Aftener, Johan var i Boringe, sad Smedekonen hos hende, eller Hanne Peder Svendsens, eller Line, eller en anden af Byens Piger.

Kun Kristjane plagede hende med sin Underholdning. — Ellen havde Hovedpine og kunde intet samle.

Jo, det var jo det, hun lige havde fortalt, om Pastor Finkes Datter, Ingrid, der var blevet for-

lovat med sin Faders Avlskarl, og om Højskoleforstander Nybos Datter, der skulde giftes til For-aaret.

»Jeg er saamænd lige glad, hvem de forlover og gifter sig med,« sagde Ellen træt.

Fra det Øjeblik af sagde Kristjane ikke et Muk. Men aldrig saa snart var Johan kommet hjem, før hun pakkede sammen og stak af.

Uheldigvis skulde Johan et Par Dage senere komme om hos Kristen Hansens, og her kørte Kvindfolkene det hele i ham, hvor uforskammet Ellen havde svaret Kristjane.

Det blev en Overhaling til Ellen, holdt — efter hans Mening — i meget afdæmpede Toner: Her gik han og skulde tage Hensyn og Hensyn til alle Sider! — At hun dog saa ikke kunde tage en lille Smule Hensyn til, at Kristjane var det Pjokkehoved, hun var.

Men oven paa dette blev Ellen alvorlig syg, Johan trippede angerfuld omkring paa Gulvet. Han skulde til Boringe. Det var høj Tid. Men han vilde saa gjerne hente Smedekonen. Dog, da Ellen græd og bad om Lov til at være ene, drev han endelig af.

Han var meget ulykkelig, og hele Aftenen havde han en Fornæmmelse, som hans Bryst skulde klemmes til døde af Angst og Smærte. Saa tidligt som muligt sluttede han Aftenskolen og stak af hjemefter, gennem Vand og Søle og, hvad han

kom for. — Hvor kunde han dog ogsaa være saa haard mod hende, naar han dog godt kunde tage Hensyn til alle andre? — Og dog elskede han hende — han følte det nu, som aldrig før — over alt paa Jorden. — Maaske var det derfor, han maalte hende med et andet Maal end det, han anlagde paa andre, derfor han følte sig saa irriteret, naar han saa, at hun ikke stod Maal.

Men nu, i det tætte Mørke, mens Regnen drev ham i Øjnene, nu kom Angsten for Alvor. Hvad om hun i sin Ophidselse havde gjort en Ulykke paa sig selv! — Han forstærkede sine Skridt, saa Sveden haglede af ham. Han saa hendes Lys; men det beroligede ham ikke, og da han kom til Huset, var det, som hans Hjærte skulde holde op at slaa. — Ved sin Indtrædelse fandt han hende til sin usigelige Lettelse i god Behold, skønt liggende ganske stille hen, bleg, næsten som en Dødning, og med den kolde Sved paa Panden.

I Mellemtiden havde hun haft svære Mellemgulvssmærter og heftige Kvælningsførmæmelser, saa hun troede, det havde endt med Døden, og endnu troede hun ikke paa Livet. Men hun talte om det roligt og fattet, at hendes Død vist ogsaa var det bedste for dem begge.

»Det maa Du ikke sige,« bad Johan og knugede hendes tynde, hvide Haand i sin.

Den Nat bad han for sin Hustrus Liv, for

deres Kærlighed, at den maatte bevares, lutres og øges.

Siden kom Kristjane for ligesom at gøre en Undskyldning, og Line kom en Gang hver Dag eller Aften og sad og snakkede for hende, omtrent som naar man snakker for et Barn. Hun vilde nu faa sin Fader til at skaffe dem højere Løn. Ellen var elsket af alle, og Johans Arbejde havde vundet Anerkendelse. Over deres lille Piges Grav og Ellens Sygeseng vilde gamle Modstandere række hinanden Haand og i sluttet Kres samles om deres Friskolefolk.

Men naar Ellen var alene, laa hun mest og tænkte over deres ægteskabelige Forhold. Hun forstod nu, at Skilsmisse var en Umulighed. Nu var han jo saa overordentlig selvforglemmende og opofrende. Men Ulykken var, at han var for meget Fantasimenneske, noget af en Digter. Og mon det ikke var deri, det stak, at han, som de fleste af Grundtvigianerne — Line f. Eks. — troede for meget paa sine Fantasier. — Foredragsholderne roste jo det danske Folk som et historisk-poetisk Folk — at de fantaserede, drømte sig ind i noget, de endnu ikke i Virkeligheden havde naaet, og derfor aldrig vilde kunne naa? — Et Folk af Digtere! En Ægtemand, der digtede sig ind i Situationen som dette Folks Digter! — Hun kunde, med sin bedste Vilje ikke se anden Virkelighed i alt dette end Ydmygelse og Elendighed.

Derfor drejede hun al Tid til Siden, naar Line, ligesom tilfældigt forsøgte at bringe Povl paa Tale.

Men Line nød paa Forhaand sin Triumf over Povl, naar hun — og det skulde nok lykkes hende — havde gjort hans Mistro til de grundtvigske Folk til Skamme, nød sin Lykke over, at han — men det hørte ganske vist ogsaa Fremtiden til — havde forsonet sig med dem, havde faaet Ro og Ligevægt i Sindet, som hun selv, hendes Forældre og alle rette Friskole- og Valgmenighedsfolk havde det.

X.

— 23 Juli 188 —

Kære Oline!

Det kan være, Du ikke synes om, at jeg kalder dig saaledes; men hvis Du ikke synes om det, saa kan Du let lave det saadan, at det ikke sker mere, og det er din Skyld, at det sker denne Gang. Hvordan jeg har det, det ved Du vistnok godt, og det skammer jeg mig heller ikke ved. Jeg har holdt af Dig lige fra første Gang, jeg saa Dig, og det blev endnu værre, da vi siden mange Gange mødtes ved Sangøvelserne og hos min Broders, men jeg var jo og er endnu den fattige Karl, og Du den

rige Gaardmandsdatter, der ogsaa i alle andre Stykker er bedre end mig, og derfor tav jeg stille og var ulykkelig, uden naar jeg drillede Dig. Hvad Du tænkte om mig, kunde jeg aldrig blive klog paa; for somme Tider vilde Du daarlig se til den Side, hvor jeg var, og somme Tider syntes jeg, det lod til, Du gerne vilde tale med mig. Derfor var jeg ogsaa mange Gange vred paa Dig, og mange Gange pintes jeg forfærdeligt, og før jeg skulde rejse her over, vilde jeg uhyre gerne haft en Samtale med Dig i Enrum, og det kunde Du ikke undgaa at mærke; men Du undgik det bestandig, og derfor bestemte jeg, før jeg rejste, at Du bestandig skulde være helt ude af mine Tanker; men det var nu lettere sagt end gjort, og nu har jeg i de tre Maaneder faaet tre Breve fra min Broder, og hver Gang har han tilføjet en Hilsen fra Dig, og saa sendte jeg jo Hilsen igen. Men har Du ikke ment noget med det, saa er det Synd af Dig; men det maa jeg nu have Vished for. Dette her kan jeg ikke holde ud. Jeg elsker Dig over alt paa Jorden, og Du kan gøre mig til det lykkeligste Menneske paa Jorden, hvis Du ogsaa elsker mig. Men jeg vil ikke trygle mig til din Kærlighed; men det er ikke dine Penge, jeg elsker; for om dine Forældre ikke vil give Dig en Øre i Arv, saa elsker jeg Dig lige højt, og jeg faar det ogsaa nok saadan, at

jeg kan forsørge en Kone; for jeg er for et Par Dage siden bleven antaget til Bestyrer paa et nyt Andelsmejeri her paa Egnen og skal overtage Pladsen en Gang i September, naar Mejeriet bliver færdig, og jeg faar en meget stor Løn. Det er jo et meget stort Held for mig, da jeg ikke har været ved Mejeriet mere end fem Fjerdingaar i alt; men der er jo stor Mangel paa Mejerister, og det er mit Held. Paa Søndag kommer jeg over til min Broder, og hvis Du har ment noget med dine Hilsener, saa beder jeg Dig om at træffe mig der; men kommer Du ikke, saa faar Du mig ikke at se i Badinge mere, skønt Du kan stole paa, at ingen kan holde saa meget af Dig som undertegnede

Povl Olesen.

Lines Læber krusedes under Læsningen af et haanligt Smil.

»Det er nok morsomt?« spurgte hendes Moder forsigtigt.

Line skød Brevet hen til hende; men i næste Nu forstod hun, at det var tøseagtigt og flovt. Hun skyndte sig ud i Køkkenet.

»Det er vist en sær en, ham,« sagde Hanne siden, da hun gav hende Brevet tilbage.

»Aa—aa.«

Hun lagde det i sin Mappe. Siden læste hun

det igen, og hun græd, efter at hun var kommet i Seng. — Hun var tilfreds, at hun kunde have rejst sin Vej til Mandag.

— — — — Samtidig var alle Mændene samlede til Raadslagning i Friskolen i Anledning af, at Johan et Par Dage i Forvejen havde opsagt sin Stilling.

Dette var i Grunden ikke kommet uventet; det skulde da være for Johan og Ellen selv. — Trods hans samvittighedsfulde Arbejde hele Vinteren igennem, og trods det, at hans Skolebørn holdt af ham, var hans Stilling i Løbet af de sidste Maaneder blevet mere og mere uholdbar. — Den lille Annas Ankomst havde gjort sit, og Gisningerne om Grunden, hendes fremmede Udtale og Maade at være paa, hendes Klæder, der trods al Ellens Kunst vedblev at være tarvelige og afstikkende. Og de andre Børn gjorde Nar ad hende.

Dertil kom, at Venskabet mellem Johan og Jakob allerede først paa Sommeren havde slaaet en betænkelig Revne. Egentlig havde dette Venskab i lang Tid været ret skrøbeligt, i det Ellen ikke helt havde kunnet skjule, at hun ansaa Jensine for en ordinær Pjattegaas. — Men nu kom Bruddet. Jakob havde nemlig paa en Tid, da baade Johan og Ellen var stærkt optagne, og Anna ikke var rask, lovet at sende dem en Krukke Smør med Mælkekusken, som kørte lige forbi

deres Dør. To Gange havde han glemt det. Saa maatte Johan af Sted, og da fik Jakob en alvorlig Irettesættelse for sin Upaalidelighed, det, som alle lagde ham til Last. Han tog imod den. Men fra den Tid af holdt han og Jensine sig helt tilbage.

Endnu en slem Fare truede dem, idet nemlig Pastor Højslev udfoldede en ret ihærdig Agitation for Bruhns Skole med dens videregaaende Undervisning. Men denne Fare kendte ingen af dem, og de havde i det hele taget ikke villet gøre sig klart, at det bar mod Enden. — Tværtimod havde Johan gjort endnu et Forsøg paa at dreje deres Skude op mod Vinden for siden at faa Medbør, i det han havde underkastet nogle af sine ældre Manuskripter en Omarbejdelse, hvorefter han havde sendt dem til Forfatteren, Lærer Kristen Jensen.

I Virkeligheden havde han følt det som en Ydmygelse, at skulle løbe en saa ubetydelig Forfatter paa Døren — og saa skulde han endda opleve den Tort at faa sine Manuskripter tilbage-sendt som »ganske umodne Aandsprodukter.«

Line Svendsen, der stadig var Ellens bedste Veninde, var flere Gange i Lag med sin Fader. Peder Svendsen var for sit eget Vedkommende ogsaa villig til at give Johan et Tillæg paa 100 Kr., men han turde ikke ret for sine Venner, de andre Gaardmænd. Sagen var, at Badingerne som gode grundtvigske Demokrater ansaa det for deres

Pligt — ganske vist en kær Pligt — at holde igen med Hensyn til alt, hvad der havde mindste Lighed med faste Lønninger.

Saaledes stod Sagerne, til Johan en Dag tilfældigvis fik at se, hvorledes en af Drengene pryglede Anna. Det var sket mange Gange før; men kom hun og klagede over de andre Børn, blev hun bare drevet ud til dem igen med en Paa-mindelse om at holde sig ved sin egen Side. — Hun havde nemlig alt for godt Øje for det komiske hos andre og et alt for rigt Efterabelsestalent og brugte nu dette som Forsvar. — Johan havde længe følt Samvittighedsnag for hendes Skyld, og han havde en Fornemmelse af, at han — endog rent fysisk forkrøbledes ved, al Tid at maatte bukke for Overmagten. — Men nu gik det ham for vidt, og i sin Hidsighed smurte han Drengen et Par varme Ørefigener. Først bag efter kom han i Tanke om, at dette ikke vilde faa Lov at passere, og samme Dag skrev han, efter Samraad med Ellen Jakob til og opsagde sin Plads.

— — Nu var der som sagt Møde i Skolen. Peder Svendsen undskyldte Johan og vovede sig endog frem med sit Forslag, der øjensynligt vandt Tilslutning hos Husmændene. Jakob kunde ikke holde sig tilbage — og Johan blev kaldt ind.

Men han afslog deres Tilbud, kort og bestemt. Hvad han da forlangte af dem?

Intet. — Han vilde ikke mere være Friskolelærer.

Hvorfor ikke det?

Ja, siden de forlangte det af ham, vilde han sige dem sin Mening, akkurat som den var; — han stod for Enden af Bordet, kridthvid i Ansigtet — Stillingen som Friskolelærer var umoralsk, rent ud umenneskelig! En Friskolelærer stod lige saa retsløs som Kvinden i Ægteskabet. Dette fremgik bl. a. deraf, at d'Hrr. vilde stejle, om han forlangte opsat en skriftlig, retsgyldig Kontrakt med Opsigelsesfrist. — Det var muligt, indrømmede han, at Stillingen fra først af, mens der endnu blandt Gaardmændene var nogen Begejstring for Friskolens Sag, havde været udholdelig for Læreren, som den jo ogsaa var det for Hustruen i de gode Ægteskaber. Men de Tider var forbi, især hvis Læreren var fattig. — Vilde Johan bevare sin Selvagtelse, maatte han ud af denne retsløse Stilling. — Desuden, dette aandelige Frimureri, som de grundtvigske Vennelag truede med at udarte i, dette, at man trak sig inden for sin kinesiske Mur, at man som de udvalgte overlegent saa ned paa de andre udenfor, det kunde han ikke være med til. — Nej, ingen Entre! Alle Porte paa vid Gab! Gratis Adgang for alle, saa ingen af de grundtvigske Tanker blev nogen Klasse forment! Saadan maatte det være. Intet grundtvigsk Aandsaristokrati! at det ikke skulde blive

Indbildning, Digt, ja rent ud sagt Løgn med det Frisind, man roste sig af, med den Folkelykke, man vilde sprede!

Johan havde lidt efter lidt hævet Stemmen og talt, som om det ikke var sine Herrer, han talte til. — Nu blev der tyst i Stuen som i en tæt Granskov en stille Vinterdag. Men ingen undrede sig mere end Johan selv over hans frimodige Ord. Han havde afskaaret sig selv ethvert Tilbage tog.

»Ja, hvis Du kunde blive Digter?« kom det endelig fra Jakob under en spottende Latter.

»Eller noget andet«, svarede Johan.

»Du vil maaske slaa Sten paa Landevejen?«

Aa nej, det havde han ikke tænkt.

Det blev saa bestemt, at en af dem, Johan eller Ellen skulde blive og holde Skole til November.

De to fik ikke megen Søvn den Nat, saa lidt som de foregaaende. De var aldeles afblankede. Men Johan var dog vis paa, at der nok skulde blive en Gennemgang for dem, og saa godt, han kunde, trøstede han Ellen, der havde meget vanskeligere ved at tro paa det vidunderlige. — Tre Udveje stod for dem. For det første Amerika. Men det modsatte Ellen sig paa det bestemteste. Hun var igen i velsignede Omstændigheder; men naar det var overstaaet, vilde hun helst læse til Jordemoder. — Jordemodermand! Nej, det vilde

Johan ikke høre Tale om. Skulde de blive her i Landet, vilde han paa Seminariet. Han havde i den Anledning om Eftermiddagen opsøgt en nylig demitteret Seminarist i en Naboby, og han mente, efter at have set hans Bøger, at kunne gøre sig færdig paa et Aar. De vigtigste af Fagene var han godt hjemme i, og i ingen af dem var han helt blank.

Det blev Povl, der kom til at løse Knuden. — Han kom, før de endnu var staaede op, fortalte dem om Bestyrerpladsen, forklarede dem Nødvendigheden af, at han saa ung, som han var, fik en erfaren Husholderske, bad om at faa Ellen over hos sig, mens Johan var paa Seminariet, samt lovede at forstrække ham med de nødvendige Penge.

Ellen havde store Betænkeligheder. Hun havde set flere Sider af Povls Karakter. Men Povl forsikrede, og Johan lo. Desuden, det saa jo ud som en Styrelse. Hun turde ikke modsætte sig.

»Saa tager jeg kraftigt fat paa Eksamenslæsningen endnu i Morgen,« jublede Johan, »og vore kære Skolefolk skal ikke faa Grund til Klage over, at jeg overrender dem i Fremtiden.«

Han var rigtig i sit Es. I et Spring stod han med alle sine Fantasier i sin fremtidige Stilling i Statsskolen, som Oplysningens Budbringer til dem, der sad i Hytterne. — Underligt nok, at hans Udvikling saaledes — om ogsaa kun tilsyne-

ladende — skulde foregaa i Spring, som da det paa en Gang gik op for ham, at han skulde være Lærer, eller da Digterkaldet meldte sig, eller nu.

Men efter at alt dette var bleven drøftet Dagen igennem, var Sindene endelig faldet til Ro i de nye Folder. Kun Povl blev mod Aften mere og mere nervøs; men hverken Johan eller Ellen lagde Mærke til det. Skyggerne var imidlertid blevet længere og længere, medens enkelte Solstraaler som tynde, uendeligt fine Guldtraade banede sig Vej gennem Lindenes tætte, bævende Løvhang. Johan skrabede mekanisk med Foden i Lysthusets fine, gule Sand. Pludselig traadte Line ind imellem dem, stilfærdigt, som hun plejede at komme. Hun hilste paa dem alle, gik saa hen og satte sig hos Ellen.

Fra Smedekonen, der ved Middagstid havde været et Løb omme hos Ellen, vidste hun, hvad der var aftalt, og det aftvang hende Beundring for Povl. Men hendes Blik undveg hans.

I det samme gik Solen ned. Lidt efter forsvandt Johan og Ellen.

De to i Lysthuset talte længe kun om ligegyldige Ting, naar de ikke tav.

»Jeg skrev jo til Dig,« begyndte han endelig.

»Ja—a, men Du maa ikke forlange noget Svar.«

»Line!«

»Nej Povl! det maa Du ikke.«

»Aa, Line! dersom Du vidste — — — og Du husker vel, hvad jeg skrev, at det ikke var for dine Penge — — —«

»Ja—a, det kan jo ogsaa være, men — — —«

»Aa Line! hvorfor vil Du saa ikke? — — —«

Han favnede hende, knugede hende lidenskabeligt ind til sig, og en Strøm som af Ild bruste gennem alle hans Aarer lige ned i Foden.

»Line! Naar Du holder af mig — — —? og det siger Du jo, Du gør? — Gør Du ikke?«

»Jo—o, men« — — — Hun prøvede forgæves at frigøre sig.

»Men sig mig dog, Line! — — —«

»Jeg kan ikke sige noget i Aften, Povl! — Vi er jo ogsaa saa unge. Lad os — — — Du kan godt stole paa mig alligevel.«

»Har dine Forældre da noget imod mig?«

»Næ—ej, ikke saadan, men — — — ja jeg kan ikke« — — —

»Aa Line!« — Han trykkede hende endnu en Gang ind til sig, saa han følte det stærke Bølgeslag inden for Kjølelivet, og før hun vidste af det, havde han frastjaalet hende et Kys.

Hun sprang op og forsøgte at rive sig løs.

»Slip mig!« raabte hun vredt.

»Line!«

»Nej, slip!«

»Line! jeg fortryder — — — jeg beder« — —

»Du skal slippe, Povl!«

Men saa opgav hun det og brast i en heftig Graad. — Han følte, hvorledes det bløde Kvindelegeme skælvede og slappedes mellem hans Hænder. Saa gav han slip, og hun styrtede af Sted hjem efter, og ind paa sit Værelse. — Men hun var ikke længer vred. Det var, som følte hun endnu Presset af hans Læber mod sine, og hun smilte gennem en lykkelig Sanserus — indtil hun kom til at tænke paa, hvad hendes Moder vilde sige, hvis hun fik det at vide. Da følte hun sin Skam og brast i en voldsom Graad, længe, længe — og da hun omsider vilde støde Vinduet op, saa hun ham staa paa Plænen og stirre hen mod et af de andre Vinduer. Hun veg forskrækket tilbage, men da hun igen vovede at se ud, var han forsvundet. — Hun lagde sig ud af Vinduet, blev længe liggende i den lune, stjerneklare Sommernat. Men alt var stille. — Hvor var det dog underligt, som Klang af en fjern, vemodig Melodi. En ny og mægtig Følelse havde taget hendes Hjærte i Besiddelse.

XI.

Saa havde nu Hjemmets Opløsning taget sin Begyndelse, og det var Ellen, der var blevet tilbage. Men hun vilde givet meget til, at hun

kunde have rejst samtidig og sammen med sin Mand. Til dette Hjem, disse Stuer, denne Have, knyttede der sig alt for mange Minder fra deres korte Samliv. Minder om Glæder, om Sorger og Haab, og nu, da hun saa det alt sammen i Fortidens svindende Belysning, nu laa der over det et forsonende Skær i Modsætning til Nutiden og Fremtiden. Hver eneste Genstand i Stuen, hvert Træ, hver Blomst i Haven havde sit at fortælle om Haab, der var glippede. — »Forbi, forbi!« hviskede det i alle Kroge, forbi med Hjemmet, forbi med Lykken — i hvert Fald for lange Tider, og Gud skulde vide, om de nogen Sinde mere skulde faa et Hjem, skulde opnaa at blive rigtig lykkelige. — Desværre, hun kunde ikke gøre det aller mindste for deres Fremtid. — Ja, var hun bare fri! Men for det første havde hun jo sin stakkels lille Søster. Og for det andet var der det, at hun igen skulde være Moder. Hun kunde endnu græde, naar hun tænkte paa deres lille Marie, og hun mindedes sin Lykke, da hun mærkede, at hun igen var paa Veje. — Men hvor helt anderledes var det ikke nu! Hun skulde jo ud at tjene — og i denne Tilstand! —

Hele Fremtiden laa for hende i det sorteste Mørke, som en tung Vinternat, naar Regnen pisker mod Ruderne, og den iskolde Vind hylende piner sig gennem alle Sprækker. — Hun frygtede stadig for, at hendes Mands Arbejdsevne ikke skulde

række helt frem til Maalet, og hun beklagede dybt, at hun ikke kunde træde i hans Sted.

Godt, at hun var optaget, selv om hendes Arbejde i Skolen under disse Forhold var aldeles betydningsløst. — Børnene vilde intet bestille, men tillod sig alle mulige Spilopper. — Det skulde nogen have budt hende i hendes Pigedage!

Men nu led det mod November. Efteraarsstormene havde fejet hen over Landet, havde afklædt Havens Træer, lige ind til de nøgne Benrade, havde revet og slidt i de gamle Hustage og strøet Halmen rundt omkring paa de af heftige Regnskyl gennemtrukne Pløjemarker, mens Træernes afsjaskede Sommerklædninger laa i vaade, graasorte Bunker omkring i Haverne.

Aftalen mellem Johan og Jakob om, at den sidste ved Slutningen af hvert Skolehalvaar skulde opkræve og udbetale Johan Skolepengene, var som sagt aldrig blevet overholdt; men nu havde Jakob dog bestemt lovet Johan at være punktlig den sidste Gang. — Han kom ogsaa rigtigt nok en af de sidste Dage før November; men der manglede, foruden hans eget Bidrag, lige ved 100 Kr. Nu gav han imidlertid Ellen en Liste over de Mænd, der stod til Rest. Desværre — han beklagede det meget — var han i disse Dage saa optaget, at han umuligt kunde faa Tid.

Men det var for meget for Ellen. Hun græd, da han var gaaet. Dagen efter skulde Snedkeren

komme og hjælpe hende med Indpakningen af deres Møbler; hun skulde til Købstaden og betale nogle Regninger — og oven i Købet skulde hun saa nu trave rundt i Byen og paa Markerne, ja endog til et Par Nabobyer for at indkræve deres Tilgodehavende. Først holdes for Nar med et Arbejde, som intet var værd, og saa gaa omkring som en anden Tiggerske og bede om et Par Skilling, nu, da det faldt hende saa besværligt at gaa! — Hvor hun græd! Og Anna græd med og bad og tiggede om at maatte gaa i hendes Sted.

Til sidst fik hun et Indfald: »Lad Du Jakob betale de Regninger, og — — —«

Ja det var da sandt! Ellen lo ved Tanken. Det kunde hun gøre, rejse sin Vej og bag efter skrive til deres Kreditorer, at de maatte henvende sig til Jakob.

Dagen efter gik hun ud til Jakob for at bede om sit Tilgodehavende hos ham og samtidig faa deres Smørregning opgjort.

Jensine bad hende ikke en Gang sidde ned, men foreslog hende at gaa igen, da Jakob endnu ikke var staaet op, og hun ikke kendte noget til deres Mellemværende.

Efter Aftale kom hun tilbage et Par Timer senere, og da præsenterede Jakob hende, foruden en Smørregning paa 19 Kr. 60 Øre, en Regning paa den Ost, de skulde have faaet i al den Tid, de havde været i Badinge, i alt 29 Kr. 80 Øre,

— 40 Kr. skulde Jakob give i Skolepenge. Det blev altsaa 9 Kr. 40 Øre, han havde til Gode; men dem vilde han ædelmodigt slaa en Streg over.

»Er den Regning til mig?« spurgte Ellen tonløst. — Hun vidste bestemt, at de ikke havde spist Ost, saa nær for det Beløb.

»Ja naturligvis.«

»Jeg mente ellers,« indvendte hun, »at vi ikke skulde betale den Ost, vi spiste.«

»Skulde vi maaske føde jer?« spurgte Jensine skarpt.

Nej, det mente hun ikke. »Men det er eders eget Tilbud. I sagde endda, at saadan havde vor Forgænger al Tid faaet, og I har ogsaa tit nok sagt, at vi spiste for lidt Ost, saa jeg synes nok — — —«

Jakob krøllede ærgerligt den omhandlede Regning sammen og greb i Lommen.

»Jeg tror, Du er sær, Mand!« raabte Jensine og tog ham i Armen. »Saa megen Ost!«

»Men saa megen Ost har vi heller ikke spist,« svarede Ellen med dirrende Stemme.

Jakob betalte hende Pengene, og hun gik uden at give nogen af dem Haanden. Hvor hun hadede denne Kælling! og hun følte en ondskabsfuld Tilfredsstillelse ved Tanken om det Puds, hun skulde spille dem.

Derfra gik hun ind hos Peder Svendsens. Hans Bidrag til Friskolelærerens Løn var, da han

ingen Børn havde i Skolen, sat til 10 Kr. halv-aarlig. Naar hun fik dem, saa skulde Jakob faa Lov at klare Resten. Skulde han saa virkelig ogsaa komme til at spæde lidt til af sit eget — Ellen gjorde sig ingen Samvittighed af det.

Det kneb den skikkelige Peder Svendsen med at tage Afsked under de Forhold. Hanne kunde bedre gøre sig stærk. Hun trøstede Ellen med, at der nok skulde blive en Udvej, naar kun de gjorde deres Gerning i Jesu Navn. »Og Du skal se,« tilføjede hun, »der kommer nok en Tid, da I kan sige ham Tak for det alt sammen.«

Disse jævne Ord tilbagegav Ellen hendes Sindsligevægt.

Om Eftermiddagen den sidste Dag kom Line desuden over hos hende med to Tikronesedler til fra sin Fader, hvilke han venligst bad hende modtage, samt med den Hilsen, at hvis de siden skulde komme i Forlegenhed, og der var noget, han kunde hjælpe dem med, saa maatte de godt henvende sig til ham.

Men Line havde aabenbart den Gang, som hver Gang i de sidste Maaneder mere paa Hjertet, og Ellen kunde ikke tvivle om, at det jo angik Povel; men saa gærne hun end vilde have vidst, hvad det var — hun havde hin Morgen let kunnet mærke paa ham, at der var noget, tilmed ikke noget glædeligt — saa kunde hun dog ikke komme af Sted med at spørge. Og saaledes gik det til,

at der heller intet blev sagt denne, den sidste Gang, de var sammen, før Adskillelsen.

Da det blev hen mod Aften, gik Ellen og Anna op paa Kirkegaarden. De to smaa, fine Maanedstroser paa den lille Grav stod, hver med en lille nysudsprungen Blomst. Ellen knælede ned og dækkede med kærlig Haand den medbragte Tørvesmuld op omkring for at beskytte dem mod Frosten. — Ak ja! hun var skærmet mod mange Genvordigheder, der hvor hun laa, den lille Marie.

I det Ellen nu rejste sig op og børstede Jorden af sig, faldt Kirkeklokken ind og lod sine Malmtoner rulle ud i den stille Efteraarsaften. Hendes Blik søgte ned over Byen, men dvælede især længe ved det lille Hus med de grønmalede Stolper, det, der nu i halvandet Aar havde været hendes Hjem, og hvor de dog trods alt havde været saa lykkelige. — Forbi, forbi! — Og Johan? Hvorledes mon han havde det mellem sine Bøger?

Da, paa en Gang havde hun en underlig hemmelighedsfuld Følelse af, i dette Øjeblik at være favnet af hans Tanker. Det var for hende, som havde hun ham ved sin Side, følte Trykket af hans Arm, følte hans varme Aande paa sin Kind. — Hun kom til at ryste, kom til at længes saa smærteligt, saa umaadeligt, som hun aldrig før i sine Dage havde længtes.

Men da det sidste Bedeslag havde tabt sig i Luften, og kun Malmens Rungen hørtes i For-

bindelse med Ringerens Trin paa Taarntrappen, da tog Ellen sin Søster ved Haanden og gik hjem, dødtræt efter de sidste Dages Anstrængelser og Sindsbevægelser.

XII.

I en Maanedstid saa vel havde Povl nu været Mejeribestyrer, og det kan gjerne være, at han i Bevidstheden om sin ansvarsfulde og betroede Stilling plantede sin Fod nok saa fast i Jorden som før. Men for Resten var han meget utilfreds med Forholdene, kedede sig nederdrægtigt og var tit gnaven og pirrelig. — Det var slemt nok, at hans Mejerske, der tillige midlertidigt fungerede som Husbestyrerinde, kun meget ufuldkomment forstod Madlavningens Kunst. Men paa denne Ulempe var der dog en Ende at se. — Værre var det, at han slet ikke kunde føle sig hjemme mellem disse velsoignerede Gaardmænd med de fine Lader og bløde, hvide Hænder. Den Oplysning, de — i det mindste efter deres egen Mening — sad inde med, og i Kraft af hvilken de dyrkede den ligeglade Resignation, med Hensyn til alt, hvad Povl endnu troede paa, dyrkede L'hombrespillet, Bordets Glæder og Byens pikante Historier — alt dette stod Povl udenfor. Og blandt

de unge passede han heller ikke. Hans Gerning havde givet ham Manddommens Interesser.

Men det, der især ærgrede og foruroligede ham, var dog dette med Line, hvem han ikke kunde fordrive af sine Tanker, hverken ved Dag eller Nat. Han sagde sig selv, at han havde behandlet hende som en udannet Slubbert, og han havde for længe siden skrevet hende til, havde anklaget sig selv, havde bedet hende om Forladelse, havde lovet, at han for Fremtiden skulde beherske sig, samtidig med, at han i de hedeste Elskovsord havde tolket hende sin mægtige Liden-skab. Men hun havde ikke svaret ham, ikke saa meget som sendt en Hilsen siden hin ulykkelige Aften. Han var vred paa hende; han elskede hende til Raseri, og hans Længsel efter at høre fra hende, naar Ellen nu kom, lod ham ikke finde Ro noget Sted.

Den sidste Aften før Ellens Komme drev han ind til Byen, og i Mangel af noget bedre Sted gik han ind til den nogle Aar ældre, men ligeledes ugifte Købmand Falling. Han fandt denne alene i Butikken og blev derfor budt ind i Stuen, hvor Købmanden præsenterede ham for sin Husbestyrerinde, Frøken Christensen, en meget fiks lille Dame med Pandekrøller.

Povl saa sig godt om i Stuen. Der var Sofa og bløde plydsbetrukne Stole; der var Tæpper, Portierer og Nipsgenstande, og der var Billeder

af nøgne og halvnøgne Kvinder. Han havde en sær, halvfjøllet, forlegen Fornemmelse ved Synet af disse Billeder; men han stjal sig dog den ene Gang efter den anden til at betragte dem rigtig nøje.

Falling opvartede med en Kognakstoddy; den var god, og den efterfulgtes af en til, og nok en, og flere, til sidst af en Flaske Vin — og alt som de drak, blev Passiaren friere og friere, mere og mere beaandet. Falling førte an, og Povl fulgte langsomt efter, men dristigere og dristigere. Der blev sagt Ting, man ellers ikke siger i Dameselskab. Men Frøken Christensen var ingen Snærpe. Hun røg sin Cigaret, tog sig et lille Glas med Herrerne, smækkede dem paa det elskværdigste over Fingrene, naar de blev for nærgaaende, men rødmede ikke.

I Samtalens Løb indbød Falling Povl til at komme igen den følgende Aften. Povl takkede, men bad ham undskylde. Han skulde til Stationen og hente sig en Husbestyrerinde.

»Ah, en Husbestyrerinde?« spurgte Falling interesseret. »Hvor skal hun komme fra?«

Povl sagde det.

»Hvor Satan kommer det sig, at De skal have en Husbestyrerinde fra den Egn?«

Ogsaa det forklarede Povl ham. — Fallings Ansigt antog et komisk forskrækket Udseende.

»En gift Kone?« spurgte han spottende. »Nej, Hr. Olesen! det forbavser mig sgu, og det gør

mig pinedød ondt for Dem! skal De virkelig have en gift Kone?»

»Ja, hvorfor ikke?»

»Nej, De skulde sgu haft Dem en fjonk lille Frøken som min.« Han kneb hende i de blussende Kinder.

Povl lo. »Nej, jeg skal sige Dem, Hr. Falling! jeg er jo endnu saa ung, og derfor skal jeg have et mere fornuftigt Kvindfolk, der — — —«

»Hva' beha'er!« spurgte Frøkenen, »anser De mig for ufornuftig?»

»Nej, nej,« stammede Povl. »Jeg beder undskyldte! — Nej jeg — — jeg mente kun — —«

»Ja, De mente kun,« afbrød Falling. »Nej, det troede jeg sgu dog ikke om Dem, Hr. Olesen! at De endnu skulde have Barnepige.«

Sagen endte i Latter.

Men da Povl ved Totiden, i meget løftet Stemning, en Del fortumlet i Hovedet og ikke saa lidt usikker paa Benene, forlod Købmandens Hus, syntes han, at han havde haft en udmærket Aften; for den Købmand Falling var dog en pokkers Fyr, og en Husbestyrerinde som Frøken Christensen havde heller ikke været ueffen.

Dagen efter var han nederdrægtig flov, og da han ved Aftenstid med det lejede Køretøj tog mod Ellen, der var meget medtaget, da følte han sig gennemtrængt af Taknemmelighed mod den Skæbne, der havde styret hende ind i hans Havn. — Men

hans Hjærte svulmede af Glæde og Stolthed ved Tanken om, at han var udset til Familiens Redningsmand.

Han og Ellen genfandt snart det gamle Fortrolighedsforhold, og inden de, sent om Aftenen, naaede Mejeriet, var hun trods sin Træthed i forholdsvis godt Humør.

XIII.

Der var meget at bestille i det Hus, hvor Ellen nu havde faaet sit Hjem. Alt laa, omtrent som Haandværkerne havde forladt det. Madvarer var der foreløbig ingen af, og Povls Klæder var svært medtagne. Men det var godt for Ellen. Virksomhed modvirker Grublerierne. — Og hun tog fat, saa hun hver Aften gik dødtræt i Seng.

Nogle Dage efter ankom deres Tøj. Hun var grædefærdig, da hun saa, hvor ramponeret det, trods al Omhu ved Indpakningen var blevet paa Rejsen. Nogle Gange til saaledes, og det vilde være saa ødelagt, saa de som Lærerfolk, om de overhovedet skulde naa saa vidt, umuligt kunde bruge det. — Povl derimod var ærgerlig under Opstillingen af de stakkels tarvelige Møbler i hans høje og lyse Stuer, og i sit stille Sind ønskede han det hele Skrammel Pokker i Vold.

Ogsaa i en anden Henseende skulde han snart opleve en Skuffelse, i det Ellen, naar hun endelig var færdig med det grovere Arbejde, i Regelen trak sig tilbage til sin egen Stue, fordi hun ikke godt kunde udholde at være sammen med saa mange. — Der røg de hyggelige Aftener for ham og hans Husstand.

En Stund prøvede han selv at bøde paa Misforholdet, i det han delte sine Aftener mellem Ellen og Folkene; men han blev snart træt af det. Trods hendes Bestræbelser for, at han ikke skulde mærke hendes Overlegenhed, kunde dette dog ikke godt undgaaes, og det havde han ondt ved at finde sig i nu.

Endnu en Ærgrelse: Han blev som en af Byens Matadorer budt med til en Del af Gaardmændenes Selskaber. Men han turde ikke en Gang tænke paa at gøre Gengæld.

Han blev mismodig og drev ind hos Købmanden. Senere paa Aftenen kom en af Gaardmændene til. Glassene var allerede paa Bordet. Nu kom ogsaa Kortene, og det viste sig, at Frøken Christensen, foruden sine andre udmærkede Egenskaber ogsaa havde saadanne, der gjorde hende til en god Fjerde-Mand i en Whist.

»Hvordan gaar det med Deres Husbestyrerinde, Hr. Olesen?« spurgte hun i en Pavse.

»Det gaar godt.«

»Hun er vel hellig?« spurgte Falling.

»Det ved jeg ikke,« svarede Povl afvisende.

»Jo—o, Deres Broder var jo Friskolelærer, siger De, saa de maa jo være hellige, Grundtvigianere, eller hvad det er, det hedder.«

»Ja, det har De ingen Forstand paa,« erklærede Povl.

»Nej saagu,« indrømmede han. Men sig mig en Gang, er hun køn, Deres Svigerinde?«

»Ja.«

»Ah! Saa beklager jeg sgu Deres Broder!«

Denne Bemærkning vakte larmende Muntrehed, og Povl valgte at le med.

»Men Tøsen, hun har med?« spurgte Gaardmanden. »Det skal jo være hendes Søster?«

»Det er det ogsaa.«

»Ja vist saa! — Næ—ej Povl! jeg har sgu ogsaa været i By før, og jeg kan sgu nok se paa den gamle, at hun har været godt med i sin Tid.«

»Men ved De, hvad jeg tror?« afbrød Købmanden. »Jeg tror sgu, hun kører Hr. Olesen for stramt. Kan De ikke se, han er kommen under Tøflen? — Men jeg sa'e Dem det jo, Hr. Olesen!«

De andre lo, og Povl maatte gøre gode Miner til slet Spil. — Ogsaa den Aften blev der drukket godt. Men han var alligevel hele Tiden i slet Lune. — Det var ved enhver Lejlighed og alle Vegne, han skulde gloses for hendes Skyld.

Et Par Dage efter, en Søndag, som Ellen stod og vaskede op efter Middagen, kom han og forlangte en ren Bluse.

»Du har ingen rene Bluser,« oplyste hun.
 »Du har kun de tre, der er i Vask, og Du har jo ikke givet mig noget at sy nogen af.«

»Jeg har en Bluse til,« svarede han forbitret;
 »men nu har Du kørt mig det hele imellem hinanden, saa jeg ikke kan finde den.«

Hun forsikrede.

»Sludder!« raabte han rasende og foer hen imod hende.

Hun stirrede et Øjeblik paa ham i stum Rædsel, lod saa Arbejdet falde og ilede ind paa sit Værelse. Og han bag efter. Men før han naaede Døren, havde hun drejet Nøglen af indvendig fra. Saa stod han der en Tid og dundrede paa Døren, bandte og rasede.

Ellen græd, de bitreste Taarer, hun nogen Sinde havde grædt. Nu først forstod hun sin Stilling. Enhver anden vilde øjeblikkelig have rejst sin Vej. Men — for sin Mands, sin Søsters og sit ufødte Barns Skyld maatte hun tie og taale. — Saa ulykkelig havde hun aldrig tænkt sig, at noget Menneske kunde blive.

Hele Dagen blev hun paa sit Værelse, naar hun ikke nødvendigvis skulde være i Køkkenet. Povl saa hun ikke mere. Men Anna blev hos

hende, græd med hende og trøstede hende, saa godt hun forstod.

Dagen efter vidste Povl aldrig det gode, han vilde gøre hende, og om Aftenen kom han ind og sad og snakkede med hende. Men hun var blevet utryg.

Efter den Tid undgik de hinanden saa meget som muligt. Han gik hver Aften til Byen, og alle Vegne, hvor han kom, blev hun bragt paa Bane. Enkelte havde set hende paa Mejeriet; færre havde talt med hende; men ingen kendte hende. Saa meget større Spillerum var der for Gætningerne. Det usædvanlige i hendes Stilling gjorde sit. Man tænkte sig hende som en rigtig Rasmus og hendes Mand som en ren Stakkel.

Povl tog samvittighedsfuldt hendes Parti over for fremmede. Men Sladderer virkede ogsaa paa ham. Og med det samme faldt det ham ind, at det muligvis var dem, hende og Johan, han kunde takke for, at Line helt holdt sig tilbage. — Naturligvis! hendes Betænkeligheder hin Aften skyldes det daarlige Forhold i deres Ægteskab, som hun jo ikke kunde være uvidende om. Han fandt det endog ret sandsynligt, at Ellen — hun var jo formelig utilregnelig i Kvindekapitelet — ligefrem havde raadet fra. Paa anden Maade kunde han ikke forklare sig hendes besynderlige Adfærd baade den Aften og senere.

Nu havde Povl længe bestræbt sig for at

glemme Line, og det havde i den senere Tid lykkedes ham ret godt at drukne sin Sorg i bajersk Øl. Men nu sprang Saaret op igen, og saa ofte han tænkte paa hende og paa — det Svirebroderliv, han var kommet ind i, saa ofte græd han over sig selv og sin Ulykke.

Men Skylden var hendes. Povl hadede hende grundigt.

Intet af dette anede hun noget om; men hun mærkede kun alt for godt, at hendes Stilling forværredes. Mejerifolkene viste hende ogsaa Dag for Dag mindre Hensyn. Før havde de om Morgen, mens Anna endnu sov, naar de havde drukket den første Kop Kaffe eller Mælk, selv kunnet komme ud i Køkkenet efter den næste; men nu nøjedes de med, grinende at hamre løs paa Kopperne med Teskeerne, til hun hørte det, og det kunde i et Hus, der fyldtes af Maskinernes Rummel, under Tiden vare længe.

Ellens stolte Sind led ubeskriveligt.

En Dag ved Middagstid kort før Jul kom hun ud i Mejeriet efter en Spand Skummet-Mælk. Der ude saa hun en Spand, hun et Par Dage havde savnet i Køkkenet. Hun fyldte den med Vand og satte den, mens hun gik ned i Kælderen med den anden. I samme Øjeblik var Povl der i hele sin Værdighed, væltede Spanden og stillede den hen i en Krog, uden at hun havde set noget. Hun saa sig om, da hun kom op; men Povl var

intet Steds at se. Saa fyldte hun Spanden paany; men i næste Nu var Povl der igen, rev Spanden fra hende og kastede Vandet paa Gulvet, saa det oversprøjtede hende.

»Hvor jeg sætter en Spand, der skal den staa!« raabte han forbitret.

»Ja, men kære,« indvendte hun, »jeg saa Dig jo ikke. Men skab Dig dog endelig ikke saa« — —

»Skabe mig,« raabte han ude af sig selv. »Ud af Mejeriet med Dig! Her har Du ingen Ting at gøre!«

»Ja men maa jeg da ikke tage min egen Spand med mig ind!« bad hun! »for det er da min egen Spand, naar det endelig skal være. Jeg har selv haft den med her til.«

»Hørte Du, hvad jeg sagde?« spurgte han uhyggelig mildt og knuste hende med sit vrede Blik.

Saa fortrak hun; men lidt efter kom en af Undermejeristerne ind med Spanden.

Med Undtagelse af sin Søster havde Ellen ikke et eneste Menneske, hun kunde udtale sig til — ikke en Gang til sin Mand. Hver Ugedag skrev hun ham til, men aldrig andet, end at det gik jævnt godt. Det var næsten det værste af del hele, at hun saa sig nødsaget til at lyve for ham, for at hans Sinds Ligevægt ikke skulde blive forstyrret og hans kostbare Tid spildt.

Hver Tirsdag fik hun igen Brev fra ham, ikke 2, 3, 4 Ark, ikke formfuldendte stilistiske Kunst-

værker, som i deres Forlovelsestid, kun korte Meddelelser, i Reglen i afstumpede Sætninger. — Tiden tillod ham ikke at skrive Breve. Men han berettede stadig, at det gik godt. Han skulde følge baade 2den og 3die Klasse. Det kneb nederdrægtigt; men det gik.

Saa kom Julen, og han kom i Besøg. Han var blevet bleg og mager; men Humøret var godt, og Humøret spirede frem, hvor han kom. Om det saa var Ellen, saa var hun nær ved at glemme alt det forfærdelige og blive glad som de andre.

Men hurtigt, alt for hurtigt fik Julen Ende. Aldrig før havde hun vidst, hvor meget han var for hende; men bort maatte han jo, hvor meget end hendes Hjærte græd derved.

Hun og Povl talte saa godt som aldrig sammen. Han var i Regelen ikke hjemme længere end, mens Mejeriet gik. Først sent kom han hjem om Natten; sent stod han op, længe efter Mejerifolkene, og hver Gang listede han paa Hosesokker forbi Ellens Dør. Hun maatte intet vide om dette. Men al Tid var han utilpas og pirrelig, og Anna var jo den, han lettest kunde komme ud over.

En Aften var hun ikke blevet færdig ved Bordet tillige med de andre, hvem hun havde gaaet og opvartet.

»Kan det snart faa en Ende med Dig?« spurgte Povl, der den Aften vilde blive hjemme og nu sad med en Bog, parat til at falde i den.

»Aa hun tygger jo ligesom en gammel Ko,«
drillede Undermejeristen godmodigt.

»Hvad gør saa Du?« spurgte hun slagfærdigt.
»Saa tygger Du vel ligesom et gammelt Øg.«

I det samme fik hun en Ørefigen af Povl, saa hun tumlede over mod Døren: »Skal Du være næsvis mod mine Folk!«

Ellen, der boede i Værelset paa den modsatte Side af Gangen, med Dør lige for havde hørt, hvad der foregik, og kom nu ud.

»Slaar Du hende?« spurgte hun angst.

»Hun skal ikke svare mine Folk næsvist! — Det vil jeg — saa bandede han — ikke have!«

»Men Du skal ikke slaa! Du kan henvende Dig til mig, naar der er noget i Vejen med hende! Du, Husfader!« haanede hun. — »Og du vil opdrage nogen! Du som selv er en Dreng! en uopdragen Slubbert!«

Bag efter blev hun syg og maatte gaa til Sengs. Hun frygtede en Ulykke og bad til, at Døden vilde komme.

Men Povl havde det ikke meget bedre. Flere Timer i Træk gik han frem og tilbage paa Vejen mellem Mejeriet og Byen; eller han stod ved Ellens Vinduer og lyttede. — Langt om længe fik han Mod til at gaa ind og bede hende om Forladelse.

Fra den Tid af var han stadig hjemme og vedblivende flink, gjorde alt for at opmuntre og glæde hende.

I den Tid gik der hver Dag Brev mellem hende og hendes Mand. — Saa kom der en Dag, da hun var ved to Sind, mens hun skrev; men sluttelig raadete hun ham dog, af Hensyn til hans knappe Tid, til at afvente, i det mindste hendes næste Brev.

Dagen efter var hun usædvanlig livlig, var endog om Aftenen inde og fik sig en lille gemytlig Whist med de andre. — Men ved Sengetid blev hun syg, og der gik Bud efter Jordemoderen. Alle hendes Tanker var nu ved Johan.

»Det gaar saamænd nok godt,« trøstede Jordemoderen, »og saa skriver vi til ham i Morgen, at alt er vel overstaaet.«

Et Kvarter senere aabnedes Døren, og ind traadte Johan aldeles sveddryppende.

Hun rejste sig glædestraalende over Ende og bredte Armene ud imod ham.

Han fortalte, at han, efter om Formiddagen at have faaet hendes Brev, ikke kunde finde Ro, før han kom af Sted. — De tre første Mil fra Stationen havde han tilbagelagt i Hurtigmarch. Men saa havde han hørt Vognrummel i Retning af Mejeriet, og efter at han fra Banken havde set, at hele Huset var oplyst, havde han løbet den sidste halve Mil, saa hans Klæder trods den strænge Frost var gennemtrukket af Sved.

Ellen var henrykt, og en halv Time senere havde hun skænket ham en Datter. Men Johan

saa hende næppe. Han var paa en Gang sunket sammen, og da man trak Sko og Strømper af ham, havde han store Blegner paa Fødderne. — Han maatte straks gaa til Sengs og sov til den lyse Morgen — stod saa op, fuldstændig udhvilet, og saa let om Hjærtet.

Et Par Dage blev han hjemme. Den sidste Aften fejredes den lilles Fødsel ved et Chokolade-gilde. Johan tænkte hele Tiden paa Ellen, og saa snart som muligt gik han ind hos hende.

»Men faar jeg da ingen Chokolade?« spurgte hun længselsfuldt.

»Har Du ingen Chokolade faaet!«

Og han ud til Pigerne!

Aa nej, det var da ogsaa sandt! — Og nu var der kun en lille Sjat tilbage.

Johan skændte, og Ellen græd. Saa ubetydeligt det end var, saa var det dog en Mangel paa den Opmærksomhed, hun saa inderligt haardt følte, at hun havde Krav paa. Anna græd med af Sorg over sin Del af Forglemmelsen, og Johan vidste i sin Beklemmelse ikke, hvad han skulde sige.

24 Timer senere var han igen paa Seminariet. Ellen havde gjort sig stærk ved Afskeden. Men selv var han opfyldt af tunge Tanker. Nu var der for hans Vedkommende ikke andet Slid tilbage. — Og han læste, saa hans Hoved værkede.

Kun 4—5 Timers Søvn i Døgnet undte han sig de sidste Maaneder, og til sidst, da Sommeren

kom med ulidelig Varme, da han al Tid læste, endog paa sine korte Spadsereture, da maatte han tage Opium, mere og mere, for at kunne falde i Søvn. Hveranden Stund maatte han søge, snart Øjen-, snart Tandlæge. Hans Nervesystem var alvorligt rystet.

Hans Lærere og Kammerater, der nærede den største Beundring for hans vældige Arbejde, advarede ham mod at fortsætte. Forgæves. Han havde kun dette ene Kort. Paa dette maatte alt sættes ind.

Men alt, som han læste, kom Tankerne om de kære der hjemme paa Mejeriet, al Tid i Forbindelse med Tanken om Chokoladegildet. — Og naar han var færdig med Siden, vidste han under Tiden ikke det mindste om, hvad han havde læst, men maatte begynde forfra. — Eller Digterdrømmene vældede ind over ham, og han maatte gøre Vold paa sig selv, for ikke at gribe Pennen og nedskrive en eller anden af sine Kammeraters Saga, saaledes som han halvvejs havde konstrueret den af de faa bekendte Træk. — Men der var jo dette fordømte Naaleøje, han skulde se at slippe igennem. Og han tvang sig selv til at læse og tænke, læse og tænke.

XIII.

Midt i Juli begyndte han paa Eksamens mundtlige Del, og hver Dag sendte han en lille Meddelelse hjem til Ellen: Det gik udmærket — rigtig godt — godt; — men den sidste Dag gik det galt. Han maatte bukke under for Varmens, Spændingens og Overanstrengelsens forenede Kræfter og naaede ikke at redde en 1ste Karakter, kun lige op til. — Det gjorde imidlertid ikke noget, forsikrede han; en god 2den var lige saa meget værd som en lille 1ste.

Men desværre havde han hele Tiden fantaseret om en 1ste Karakter, saa hun var kommet til at anse den for, saa godt som nødvendig. Derfor vakte Efterretningen ikke synderlig Glæde, men des flere af triste Tanker og Bekymringer.

To Dage senere skulde han komme. Tung og træt gik hun og klædte sig paa for at køre ud imod ham med deres lille Marie. — Han var jublende henrykt over dem begge, kyssede og omfavnede.

Men hendes Kjole var bødt paa Ærmerne, og det triste Udtryk i hendes Ansigt virkede nedslaaende paa hans Solskinshumør,

»Du skulde være glad nu, Ellen!« sagde han efter at have vendt Vognen; »det værste maa være overstaaet.«

Det værste overstaaet? — Hvor det lignede ham, som det lignede dem, de begge i de senere

Aar havde færdedes imellem, disse rare Mennesker med »det lyse Livssyn«, men ogsaa med den ulyksalige Mangel paa Virkelighedssans og Selverkendelse og frem for alt paa Arbejdslyst og Arbejdsevne, disse Mennesker med deres Drømme om de store Maal og Ukendskab med de smaa Midler, Mennesker med Rygrad som en Regnorm.

»Jeg kan mærke, Du er Digter endnu.«

Han smilte bittert: Hun maatte vide, der var ogsaa en anden Slags Digtere, Digtere, der malte alt sort, stjal Modet, Livslysten og Virkelysten fra Folk og gjorde Verden til en Jammerdal for sig selv og andre. — Og hun hørte nok til den Slags Digtere.

De var imidlertid komne op paa en Banke. — Han standsede forpustet og tørrede Sveden af sig. Det var stegende hedt, og Luften formelig sitrede af Varme. Køerne bissede, og Hestene for rundt i Tøjrslagene, piskede sig med Halerne og gned Mulerne mod Jorden, der var mere graa end grøn, mens Kornet stod daanefærdigt af Tørst.

Mejerifolkene jublede over hans Komme. Men som Kommersen i den kølige Aftenstund gik aller bedst for aabne Vinduer, faldt han pludselig i Søvn, og kun med Møje blev han saa vidt vaagen, at han kunde klæde sig af, hvorefter han sov næsten til Middag.

Saa hjalp han Ellen lidt med et og andet, eller han sad i Køkkenet hos hende og døsede.

Men hans Middagssøvn strakte sig over det meste af Eftermiddagen, og endda var han al Tid søvnig. Intet var ham mere modbydeligt end Bøger og Læsning. Selv Avisernes politiske Ledere gjorde ingen Undtagelse.

Og saaledes Uge efter Uge. Det var Slappelsen oven paa de alt for store Anstrængelser. Til sidst blev Ellen betænkelig. Om han nu af bare Pligttroskab havde ødelagt sig selv? — Hun fik pludselig Interesse for, hvad han fortalte fra Seminariet, begyndte ogsaa selv at fortælle, og da fik Johan Rede paa Forholdet mellem hende og Povl.

»Ja kære,» sagde han en Aften, de gik sig en Tur, »Povls Fejl kan vi let se; men det forekommer mig ogsaa, at Du ikke er helt uden Skyld.«

»Naa?«

»Du har opfattet Din Stilling alt for meget som en Tjenestepiges.«

»Hvad er jeg vel andet?«

»Men det var ikke Povls Mening, da han var hos os i Badinge. Han vidste godt, at han endnu kun var en Dreng, og at han trængte til gode Raad.«

»Ja Dreng,« svarede hun opbragt. »Ja det er netop det, han er, en stor Slubbert! og Du skal ikke bilde Dig ind, han tager mod mine Raad.«

Johan indsaa, at det var bedst foreløbig at lade den Sag sove. Men nu strammede han sig op til et vældigt Humør; for det var Humør, der manglede, og saa maatte han jo paatage sig den Leverance, han og Anna.

Paa den Maade kom alt snart i god Gænge, og Povl beundrede sin Broder.

Ved samme Tid hændte der noget, der overbeviste ham om sin Uret mod Ellen. Han fandt det Brev, han, efter at have været i Badinge, for mere end et Aar siden, havde skrevet til Line. Det laa mellem Bindet og Omslaget paa en af hans Bøger, »Gamle Vaner« af Zakarias Nielsen — og nu forstod han, hvordan det var gaaet til. Han erindrede, at Brevet var skrevet Lørdag Eftermiddag efter hin ulykkelige Aften. Dagen efter læste han det igen, men var endda ikke bestemt paa at sende det, som det var. — Ved Aftenstid gik han saa til Brevsamlingsstedet med en Del Forretningsbreve, og da han siden, trods al sin Søgen ikke kunde finde Brevet til Line, mente han at have afsendt det tillige med de andre.

Nu blussede hans gamle Følelser op med fornyet Styrke, men ogsaa med en knugende Smærte, der aldrig og intet Steds undte ham Ro. Han følte sig ved Tanken om sit vilde Svireliv dybt uværdig til en saadan Kvindes Kærlighed, og han turde heller intet Haab gøre sig. Hun var jo ung og smuk og rig og god, og nu var der gaaet

over et Aar, og i den Tid havde hun naturligvis haft en Mængde Tilbedere. — Han var færdig at gaa i Jorden.

Men for Ellen kom der en Solskinstid. Povl forsøgte paa alle mulige Maader at bøde paa sine tidligere Forsyndelser, som var det hende, der var Genstanden for hans Tilbedelse.

Hun var Friluftsmenneske, opvokset som hun var, i Guds frie Natur, og hun havde lidt overordentligt ved det hjemmehundne Liv paa Mejeriet. Men nu fik hun en Pige til det sværeste Arbejde, og hver eller hveranden Søndag, under Tiden de søgne Dage med, var de paa Farten, hun, Johan og Povl, snart til de kønneste Steder paa Egnen, snart til Møder i Nabobyerne — i deres egen By holdtes ingen saadanne — og snart paa Besøg hos Nabomejerister og andre flinke Familier, hvor disse fandtes, spredt omkring paa Egnen. Nu fik hun Udflugter, mange flere, end hun begærede.

Men hvad der glædede hende mere end alt andet, var dog den Opdagelse, hun Tid efter anden gjorde, at der virkelig lod til at være foregaaet en Strømkæntring i Johans Tankegang, at alle hans Tanker nu drejede sig om, hvorledes han i den nærmeste Fremtid — under Embedsjagten — og siden, paa bedste Maade skulde gøre sig Nuet, Øjeblikket frugtbringende.

Arbejdet for Digterdrømmens Virkeliggørelse

var ikke opgivet, bare henlagt til en Gang i Fremtiden; hans Muse skulde ikke mere spændes for Ploven. — Men de Lidelser, de havde maattet gennemgaa, stod for ham som en nødvendig Forskole. Vel havde han Motiver i Snesevis; men der var dog især et, til hvilket hans Tanker stadig vendte tilbage, Livet, Forholdene og Skævhederne inden for de grundtvigske Krese. Det var det, der var Genstand for hans varmeste Kærlighed, som for hans dybeste Indignation.

Han forudsaa den Tid med Glæde, da de grundtvigske Tanker var blevet ledet ud over den hele Folkeeng, var blevet Fælleseje; men han vilde dog gerne, om det var muligt, tvinge Strømmen ind i et roligere Løb, saa alle Jord- og Lerpartikler kunde bundfældes.

Det var imidlertid en Opgave, hvis Løsning vilde kræve Ro og Klarhed, Overlegenhed, mere, end havde for Tiden. Derfor havde det slet ingen Hast.

XV.

Hvad Ellen dog havde gjort de Mennesker? — Ingen af dem kendte hende. Ikke en af dem havde hun tiltalt eller omtalt med et eneste ondt Ord. Hendes Tanker gav sig slet ikke af med dem og deres Forhold. De var simpelt hen ikke

til for hende. Men maaske var det netop Ulykken. Sikkert var det, at hun var ilde lidt. Men hvorfor? Ja, hvorfor?

Paastanden om, at Anna skulde være hendes Datter, havde fremdeles holdt sig. Ligheden var jo stor. — Men nu fik man bedre Underretning. Det var ved en Murersvend fra den By, hvor Ellens og Annas Moder boede nu efter Skilsmissen. Bemeldte Murersvend havde aldrig set Ellen; men han havde hørt lidt baade her og der, og nu tvandt han en lang Traad af alt det, den gamle havde lidt i sit Ægteskab, og hendes Længsel efter at se sit yngste Barn, hendes eget Kød og Blod. — Og alle medfølende Mennesker i den gode By fandt, at Ellen bar sig meget slet ad.

Alt dette kendte Povl nok; men han nænnede ikke at fortælle det. — Saa en Dag, han talte med Formanden, rettede denne — som Povl opfattede det, paa egne, private Vegne — en Bebrejdelse mod ham, fordi han uden videre havde taget sin Broder til sig. Der var, tilføjede han, rimeligvis ingen, der vilde have nægtet Tilladelse; men han kunde dog have givet Bestyrelsen et Ord.

Povl tog ikke til Genmæle; over for Formanden fandt han det klogest at være forsigtig. Sagen var, at han en Gang i den hedeste Sommertid havde gjort sig skyldig i den Pligtforsømmelse, trods Ellens gentagne Paamindelser, at lade et

Læs Smørtræer staa udenfor i Solen, til Formanden kom og befalede ham at sætte dem paa Loftet.

Men Povl havde ondt af det for Anna, der fik det ene kønne, rørende Brev fra sin Moder efter det andet. Blot for nogle faa Dage!

Ellen og Johan var længe tvivlraadige; men til sidst gav de efter, og sidst i November rejste Anna hjem paa Besøg hos sin Moder.

Hun kom ikke igen. Tværtimod. Aldrig saa snart var hun naaet hjem, før det begyndte at hagle med de bitreste Bebrejdelser, for hendes Klæder, hendes Opdragelse, hendes Undervisning o. m. m.

Men før Johan kunde gøre Skridt til at faa hende tilbage, indtraf der en Katastrofe, der skulde faa skæbnsvangre Følger for alle de paagældende.

Byens Misfornøjelse med den Fremmed-Koloni, man havde lige udenfor, var i rask Vækst, og nu, efter at Povl havde begyndt at trække sig ud af Byens Selskabelighed, nu overførtes den ogsaa paa ham. Var deres Penge gode nok, saa maatte de vel ogsaa selv være det, mente de. Og deres Penge kunde han endda nok bruge. Det var for Resten lovlig meget, han fik i Løn, den gode Povl. En Mejerist kunde faaes billigere nu, og de havde jo da heller ingen Forpligtelse til at huse det andet storsnudedede Kram.

Uheldigvis skulde Povl selv i et hidsigt Øjeblik slumpe til at oprøre hele Borgerskabet. —

Han havde længe fra Grosserereren faaet Bemærkninger for sit Smør. Dets Aroma var ikke saa fin, som ønskeligt var. Hver Dag skrev han, efter nøjagtigt Eftersyn, snart til en Leverandør, snart til en anden, og bad dem iagttage større Renlighed med Transportspandene — og disse Forestillinger blev mere og mere energiske.

Der rejste sig en Orkan af Forbitrelse imod ham. Men han maatte paa ethvert Punkt fastholde sine Udtalelser, ja tillod sig end yderligere at bruge Ordet »Griseri«.

Saa blev der holdt Bestyrelsesmøde; men Povl veg ikke en Tomme. Fra hans og det øvrige Mejeripersonales Side udvistest der den største Renlighed og Akkuratesse; men han kunde ikke levere fint Smør, naar Leverandørerne ikke gjorde deres Pligt.

Formanden lod ham høre Historien med Smørtræerne og forskellige andre smaa Uordener med Regnskabet over Smørsalget osv.

Det sidste kendte Povl ikke noget til. — Hvorfor havde Formanden ikke nævnt det før?

Det ene Ord tog det andet, og det endte med, at han fik sin Afsked fra 1ste Januar at regne.

Johan og Ellen havde med deres egne Erfaringer for Øje hele Tiden frygtet dette Udfald. Men saa misligt det end kunde blive for dem, havde de dog ikke ment at kunne tilraade ham

et Tilbagetog, da Retten i det væsentligste forekom dem at være paa hans Side, som den havde været paa deres over for Friskolefolkene i Badinge. — Det var to Tilfælde, der nøje lignede hinanden.

XVI.

En gammel Brakke paa Marken til en af Nabobyerne, med Vægge af brændte Sten, af Lersten, af Tørv, eller slet ingen Vægge, med Stolper, der gjorde sig ind til Bens eller ud til Bens, enhver efter eget Lune og Tykke, med smaa, blyndfattede Ruder, grønne af Ærgrelse over de mange Aars omskiftende Vejrlag, med Tag, der bar Mærker af utallige Løsrivelsesforsøg — saaledes saa Johans og Ellens foreløbige Fremtidshjem ud.

Johan udbedrede de gamle Skader, saa godt det lod sig gøre; men endda var det saa som saa. Det var det for den Sags Skyld ogsaa med Familiens Pengesager; for da Povl havde betalt sine Regninger — de var hverken faa eller smaa — da havde han kun godt et Hundrede Kroner tilbage. Dem gav han samvittighedsfuldt sin Broder, og ud af dem skulde Johan afholde Udgifterne til Føden og til de mange Rejser, som Embedssøgeriet medførte, indtil han en Gang i en Fremtid,

nær eller fjærn maatte have Held med sig paa Jagten.

Men Embedsjagten er for en fattig Seminarist uden Forbindelser en saare vanskelig og besværlig Sport.

Aller først, naar et Embede er opslaaet ledigt, gælder det for den lysthavende at faa Rede paa, hvilken Farve, religiøs og politisk Kommunens Befolkning, specielt dens Repræsentanter i Sogneraadet maa antages at have. Med nogen Erfaring og Omsigt udfindes det for øvrigt nogenlunde let. Kendskabet til vedkommende Kres's Folketingsmands Standpunkt kan yde et Fingerpeg; men de nærmere Studier maa gøres paa selve Stedet. — De Avis- og Bladstumper, De ved Deres Ankomst til Egnen muligvis maatte finde i Vejgrøften, underkastes en Undersøgelse. Møder De en Vejmand eller en anden vejfarende, saa stands ham, og spørg om Vej! og naar han har faaet Munden paa Gled, og De taalmodigt har hørt paa ham en halv Snes Minutter, saa stil ham et Par »ligegyldige« Spørgsmaal i den antydede Retning. Hans Svar tør i Regelen tages for vejledende. — Men De staar endnu kun ved Begyndelsen. Straks ved Deres Indtræden hos det ærede Sogneraadsmlem maa De øjeblikkelig tage et hurtigt og sikkert Rundskue over Stuen med dens Billeder, dens Bøger og Blade. Giver dette endda ikke den ønskede Klarhed, saa forsøg at aflure Manden en

eller anden Ytring i Retning af det aristokratiske eller det demokratiske, det grundtvigske eller Missionen.

Alle disse Iagttagelser maa gøres hurtigt og sikkert. Imens sørger man for at holde Samtalen i Gang, sørger for, foreløbig at holde den paa Overfladen, og om muligt af og til at krydre den med en passende Vittighed. — Saadanne maa man nemlig føre paa Lager. Men for Resten kan en Vittighed saa særdeles godt gentages for hvert nyt Sogneraadsmlem, man gæster, bare man hver Gang lader den springe med al Oprindelighedens Friskhed.

Under alt dette maa en klog Ansøger hele Tiden have for Øje, at det ærede Sogneraadsmlem muligvis er en lige saa interesseret Iagt-tager som han selv, og en Erklæring om, at det er ham saa knusende ligegyldigt, hvem de faar til Lærer i Pølserup, bør man aldeles ikke fæste Lid til. Giv Dem ingen Blottelser! Maaske er den, De har for Dem, en lige saa stor Diplomat som De selv, maaske endog større.

Føler De Dem endelig paa nogenlunde sikker Grund, saa gælder det at kunne tale med Manden om det, han interesserer sig for, Religion, Politik, Landbrug, Svinene, Smørpriser osv. Men for alt i Verden vær ikke saa ubehændig at komme ind paa Opdragelsesspørgsmaal! Husk paa, at ethvert Sogneraadsmlem, som overhovedet ethvert Men-

neske er født Opdrager, saa han gider virkelig ikke sidde og diskutere den Sag med Dem!

Men hvad De end taler om, saa iagttag i egen Interesse den Regel, aldrig ligefrem at mod-sige ham, men al Tid at strække Dem saa langt som muligt over mod hans Standpunkt, hvis De ikke foretrækker at gaa uden om Sagen! — og skulde De derved komme til at gaa Sandheden en lille Streg for nær — ja hvad, De faar rimeligvis ikke Embedet og bliver saaledes paa den nemmeste Maade fri for alle Forlegenheder med Deres Standpunkter.

Har De endelig været saa heldig at faa Manden i Humør, saa er Tiden der til Fremvisningen af Deres Testimonium og Deres Anbefalinger, ledsaget af de Forklaringer og Anekdoter, som dertil muligvis maatte knytte sig, og — at for-svinde paa et passende Tidspunkt.

Der efter gaar Turen til den næste, og den samme Historie gentager sig.

Men skulde De paa Deres Vandring møde en Medbejler, saa tag ham under Armen følg med ham fra Sted til Sted, om det skal være! og vær mod ham som mod Deres bedste Ven, selv om De af et oprigtigt Hjærte ønsker ham der hen, hvor alle onde Urter gror! — Det gælder om, at De kan give det Udseende af, at det er Dem saa temmelig ligegyldigt, hvem der bliver den heldige, De eller han.

Skulde De blive sulten paa Deres Vej, ja selv om Deres Tarme skriger højt af Smærte — det skal De ikke tage mindste Hensyn til! Tro bare ikke, at de brave Sogneraadsmlemmer eller deres, ikke mindre brave Hustruer kan have nogen som helst Tanke for, at en Ansøger til et Lærerembede kan trænge til Mad! — Og selv om saa var, de kan lettere faa en Lærer i Pølserup end en Røgter, hvis det var en saadan, de gode Dannemænd manglede.

Johan søgte alt det, han kunde overkomme, og hvor der kunde være mindste Haab om Held. Hjælpelærerpladserne hos de gamle Lærere maatte paa Forhaand opgives. Han havde hverken Raad eller Tid til at gaa en tre, fire Aar og vente paa, at en saadan gammel Knark skulde være saa skikkelig at tage sin Afsked eller lægge sig til at dø. Tilbage var Vikarpladserne og Embederne. — Men han maatte søge længe, inden han naaede at komme i Betragtning.

Til Gengæld var det som Nr. 1, han var blevet indstillet. Fuld af Haab ilede han til Provsten. Men o ve! her erfarede han, at denne Skoledirektion havde det Princip, al Tid at kalde den, der var ældst som Seminarist. Andre havde andre Principper og foretrak den, der var ældst

som Individ, den, der havde den største Eksamen, eller den, der efter Skoledirektionens Skøn trængte haardest til et Levebrød.

Naa, altsaa Skoledirektionerne handlede efter Principper, tilmed enhver efter sine! — Men netop denne Overflod paa Principper — for Sogneraadene havde nok ogsaa deres, kom han nu under Vejr med — gjorde alt saa forfærdelig haabløst. Et Sted vilde man af Princip have en Grundtvigian, et andet en Missionsmand, her en ugift, der en Selskabsmand. — Men hvorfor i den vide Verden kunde de Mennesker ikke offentligt fremsætte deres Krav samtidig med, at Embedet blev opslaaet? Og hvorfor kunde det høje Ministerium for Kirke- og Undervisningsvæsenet ikke offentliggøre en Redegørelse for, hvilke Principper de forskellige Skoledirektioner og Bisper fulgte? — Aa, var han bare Minister! Han skulde i Betragtning af Standens Betydning for Samfundet øjeblikkelig faa det ordnet med »de danske Statsbaner« og »det forenede Dampskibsselskab«, at alle Ansøgere fik fri Befordring.

Vrøvl!

Nedslaaet, træt og sulten steg han om Aftenen ud ved Stationen. Han havde en næsten ubetvingelig Lyst til at gaa ind paa Gæstgiveriet lige over for og købe sig en Portion Smørrebrød eller en Kop Kaffe med Hvedebrød til. Aa, hvor den vilde gøre godt! Maden, han havde haft med,

var for længe siden spist. Rejsen havde taget en halv Dag længere, end han havde beregnet, og ingen havde budt ham noget.

Men al Ting er saa nederdrægtig dyrt paa saadanne Steder. Det Par Kroner, han gik med i Pungen, var de sidste, de havde tilbage, og de to der hjemme var saa godt som blottede for alt. Altsaa sneg han sig forbi Gæstgiveriet. Men det stærke Lys fra de gardinløse Vinduer kastede sit skarpe Skær ud over Vejen med dens Hundreder af smaa Vandpytter, der gav det tilbage i utallige Reflekser. — Der inde sad de, disse tykke, halv- eller helfulde, højroastede Mænd med de oppustede Ansigter og de røde Næser, sad og bredte sig, mens han, den arme Stymper, blændet af Lyset maatte slæbe sig forbi, han, der ikke en Gang havde Raad til at stille sin Sult, han, den bundfattige Idealist, der havde villet gøre Verden god og lykkelig og derfor var kommet saa ynkeligt til kort i Kampen for Tilværelsen.

Den havde al Tid været forfærdelig, denne tre Mil lange Vej til hans Hjem. Men nu i Mulm og Mørke, mens Klæderne hang og sjaskede om hans Ben som vaade Klude, og Sulten sved i hans Indvolde! — Hvordan i Alverden skulde han komme hjem!

Han erindrede en Vittighed af en af sine Seminariekammerater. Endnu den Gang havde han fundet den vandet og barnagtig. Men nu

var det, som han i Mørket omkring sig saa en hel Mængde vrængende Ansigter, der gentog hans: »Idealist-Idiot — Idiot-Idealist.«

Langt ud paa Natten naaede han omsider træet og udaset til en lille Aa en halv Mil fra hans Hjem. Han standsede paa Midten af Spangen med Armene hvilende paa det skrøbelige Rækværk. Under hans Fødder gled Aaens dødsorte Vande i Gravstilhed fremad mod den store Hvile i Havets brede Moderfavn. — Hvad om Rækværket knækkede under sin Byrde? Om han lagde sig imod det med hele sin Vægt? — Et Ulykstilfælde! et Plump! en kort Kamp! og alt vilde være forbi. Dagen efter vilde hans Lig rimeligvis findes hist nede ved Aaens Bugtning. — Og Ellen, og deres lille Pige? — Han kom i Tanke om sin Livsassurance. 2500 Kr.! For de Penge kunde hun skabe dem en Tilværelse, langt bedre og sikrere end han. — Og desuden, naar han, »Forsørgeren« var væk, vilde godgørende Mennesker tage sig af hans efterladte. Det var bare ham, der stod i Vejen. Alt vilde mislykkes for ham i Fremtiden, som det var mislykkedes hidindtil. Alt! Der var kun dette eneste, sidste tilbage. — Han gjorde en Bevægelse, men kom i det samme til at skælve af Kulde, af Rædsel, ved Tanken om det udspilede, halvraadne Kadaver, det af det, som Gedderne havde levnet. Han saa det ligge og skvalpe der i Aaen med stive,

stirrende Øjne og aaben Mund, indtil det blev fundet, smidt paa en Bør og trillet hjem til Ellen. — Aa Herregud! og hun var en Selvmorders Enke! og den lille Marie, Datter af en Selvmoder! — Nej, nej! — Han troede jo ogsaa paa Gud, paa hans Forsorg og hans Kærlighed. — Men var det nu ogsaa hans ramme Alvor, eller var det bare et Tankeeksperiment, et Studium til en Situation i et fremtidigt Digterværk? — Han brast i Latter ved Tanken, en Latter, der som et Spøgelse rejste sig imod ham og forskrækkede ham. Han standsede. Tænderne klaprede i hans Mund. Men det djævelske Dyb drog ham. — Hvad var det da for noget? Var han i Færd med at blive gal? Eller var det virkelig saaledes, Selvmordstanker begyndte?

I det samme kom der et Vindpust, der som et tungt Aandedrag drog hen over Egnen og fremkaldte en Raslen i de tørre Rør. Han lyttede. En Flok Vildænder fløj rabbende i Vejret, og fra Gaarden hist ovre hørtes en Tævekats hæslige Elskovshyl som Raabet fra et Menneske i Døds-vaande. — Han foer sammen: »Aa Herre Jesus!« og vaklede over Spangen.

Men denne rædselsfulde Træthed, der tog alle hans Kræfter og gjorde hans Ben saa tunge som et Par Kanonkugler! denne Sult, der brændte i hans Indvolde! — Han spændte sin Bukserem lige til det inderste, tog om Kæppen og bøjede

sig fremad med den ulykkelige Mave klemmt sammen til det mindst mulige Omfang. — Hjem maatte han, hvor haardt det end skulde holde, og aldrig, aldrig mere skulde han gaa denne Vej! Hellere ligge og dø i en Landevejsgrøft end gaa over denne Spange!

Hanerne galede i Stederne, han med Opbydelse af sine sidste Kræfter slæbte sig forbi, og det blev næsten Morgen, inden han naaede sin Hytte.

Ellen laa vaagen. Han gik ikke hen og kyssede hende.

»Det var dog en skrækkelig Tid,« sukkede hun. »Aa jeg har været saa angst, Johan! Jeg har slet ikke sovet. — Hvad er der dog sket?«

»Provsten var ikke hjemme,« svarede han. »Saa maatte jeg vente, til han kom.«

»Hvad sagde han saa?«

Det fortalte han, og imens havde han faaet Lampen tændt, og nu skyndte han sig ind i Spisekammeret, vred sig et Par tykke Humpler af og begyndte at hugge i sig.

»Vi har ikke Smør,« sagde Ellen inde fra Sengen, »og heller ikke Ost eller noget andet.«

»Det gør ikke noget for min Skyld,« erklærede han. »Jeg har Appetit nok.«

Da han var kommet i Seng, foldede hans Hænder sig af gammel Vane. Men ud af Mørket traadte et stort, mefistofelesagtigt Haansmil: »Daare,

der endnu klynger Dig til Haabet om en overnaturlig Indgriben!« — Men Ellens tunge Aandedrag borede sig som en sylespids Anklage gennem hans Bryst.

»Mo'r!«

»Ja.«

»Du sover ikke?«

»Næ-ej.«

»Du maa ikke være forknyt!«

»Det ser ikke godt ud.«

»Næ-ej, men — — kom med Din Haand!

Han tog den mellem begge sine og bad: »—
— — — giv os i Dag vort daglige Brød — —
— — — men fri os fra det onde — — —.«

Det var, som en Bom var faldet i mellem ham og hele hans Fortid. Nu var han Mand. Endnu en Gang vilde han tilbyde Gaardmændene sit Arbejde. Saa vilde han gaa til Købmanden og bede om Kredit — til sine velhavende Seminarievenner og bede om Laan — til Egnens Godsejere, til Kronprinsen. Al falsk Stolthed maatte lægges til Side. Føden vilde han skaffe til Hustru og Barn. Han vilde. Vilde!

Dagen efter, da han skulde ud at tigge, faldt det ham alligevel ikke saa let. Heldigvis fik han ja det første Sted, i det Købmanden forbarmedes over ham og indrømmede Kredit. Siden kom Fruen med Syarbejde til Ellen. Og da det var afleveret, fik hun mere, snart ogsaa for andre,

mere, end hun kunde overkomme, skønt hun var meget flittig.

Johan brugte Tiden til at skrive Breve og tage Afskrifter af sin Demissionsattest og sine anbefalinger, og da han havde faaet en halv Snes Ansøgninger saa vidt færdige, og der intet ellers var for ham at gøre, tog han frein nogle Skizzer, han havde liggende fra tidligere Tider.

Der var Fortællinger om Kamp og Nød, om Strid og Sejr. Han maatte smile under Gennemlæsningen. Hans Bekendtskab med Nøden havde den Gang kun været paa anden Haand.

Og der var Forsøg i den humoristiske Stil. Men heller ikke dem var han tilfreds med. — Han tog fat og omarbejdede dem en for en.

Imens fyldtes hele Stuen af Symaskinens Larm og under Tiden af den lille Maries Graad. Hende skulde han tage sig af; men han sad med Ryggen til det hele, hørte intet og saa intet.

Ellen undredes over det, hvorledes han kunde, digte sig ud af al Nød og Næringssorg, fantasere sig uden om hele den elendige Virkelighed. Skønt i og for sig var det vel endda ikke saa underligt. Vi havde jo nu en Gang her til Lands faaet Evnen til at kunne skyde alt det til Side, vi ikke gad se, og til at kunne bringe alt det behagelige — ogsaa vore egne Størværker — ind under Fantasiens Forstørrelsesglas. — Og dog, naar hun saa dette store, lykkelige, uendeligt fjærne Smil

drage over hans Ansigt, da kunde hun næsten misunde ham og ønske, at hun ogsaa var Digter.

»Digter?« — Johan gik frem og tilbage paa Gulvet med raske, energiske Skridt. Nu standsede han foran hende, og hans Øjne lyste. — »Det, Du og jeg lever, Ellen! det er et Digt, der med Aarene skal forme sig til det herligste Epos.«

Og Ellen lod sig lidt efter lidt drage med ind under hans glade Humørs Trylleri.

XVII.

Der var ingen Stilling paa Povl mere. Snart var han her, snart der, mest omkring paa Egnens Mejerier. Var en af Personalet syg et Steds, eller han ønskede sig en Ferie, var det bare at sende Bud efter Povl. Men for øvrigt drev han den meste Tid bort; forlade Egnen eller tage fat paa noget andet kunde han ikke beslutte sig til. — Mindst hver Ugedag besøgte han Johan og Ellen. Men det varede længe, inden han fik lettet sit Hjærte. — Det var hint ulykkelige Brev.

Ellen lo ad ham, men beholdt Brevet.

Povl havde dog tjent lidt Penge. Men Johan vilde ingen modtage. Han havde lige faaet et Par smaa Laan hos Seminariekammerater.

Dagen efter skulde han atter ud paa Embedsjagt; men han bestemte sig til at følge en lidt anden Fremgangsmaade end før.

Han havde under Omtalen af sine egne Forhold særlig fremdraget de Træk, der vidnede om en stærk og viljekraftig Slægt, som havde arbejdet og fremdeles arbejdede sig fremad fra smaa Kaar til jævn Velstand.

Det var dette, han nu var betænkt paa at ændre noget. Maaske havde ogsaa hans luvslidte Dragt og hans noget usikre Optræden — denne sidste havde han ikke kunnet blive Herre over — for en Del svækket Indtrykket af det rolige, det stærke og mandige.

Noget maatte der gøres. Han havde desværre hverken Slægtskaber, Bekendtskaber, Ven-skaber eller noget af alt det andet -Skab, der hjælper Folk frem i Verden og specielt hjælper Seminarister til Embeder. Desuden var han jo ikke ugift, saa der med ham som Lærer ingen Udsigter aabnedes for de ærede Sogneraadsmedlemmers giftefærdige og giftelystne Døtre.

Men han havde erfaret, at en Fremstilling, der lod ane en glimrende Begavelse i Forbindelse med — naa ja — med en passelig Letsindighed og Dovnskab, helst med et Skær af Genialitet over sig — ogsaa gav Udsigt til Held.

Heldigvis havde han Træk nok fra sin Højskoletid, der med nogen Behændighed kunde tilpasses efter hint Krav. — For øvrigt maatte han som før indrette sig efter de forskellige Forhold.

Og han gjorde det. Sammen med ligefremme

Folk aad han som en Hakkelsemaskine, ved et Bord uden Dug, og drak Dus med Manden. Over for Aristokrater var han yderst fornem, under Tiden endog kort for Hovedet.

Alt sammen, uden at det hjalp. — Han udskældte sig selv. Han lo ad al den Indbildskhed, han blev Vidne til.

Men det var ham, der var den lille, ham, der bestandig spillede uheldigt i Ansøgernes Lotteri. Ganske vist blev han indstillet; men saa var det Prinsipperne eller et eller andet -Skab, der stod ham i Vejen.

Under alt dette var det blevet ud paa Foraaret. Købmanden havde, saa ondt det for øvrigt gjorde ham, set sig nødsaget til at nægte yderligere Kredit. Han havde skrevet i øst og vest, til Frænder, Venner og Velgørere, var blevet afvist af de fleste, var af andre blevet forstrakt med smaa Summer. Men Embedsjagten havde taget baade det og Ellens Fortjeneste. Ingen af hans Skizzer, som han med Bøn om »et lidet Honorar« havde sendt til forskellige Redaktører, var blevet antaget. — Nu stod de atter paa bar Bund.

Da, i et heldigt Øjeblik kom der med Posten en lille Bog i Brevform, og i Bogen tre Tikrone-sedler, med et Par venlige Ord fra Peder Svendsen — Laan eller Gave, eftersom Forholdene tillod dem at modtage det — samt, fra Line Svar paa et Brev, Ellen for en Tid siden havde tilskrevet hende:

Kære Ellen!

Endelig lod du da høre fra dig. Det har såmænd været længe. — — — — — Hvorfor har du dog heller ikke skrevet før? Jeg kunde jo ikke skrive til dig, da jeg ikke kendte din adresse. — — — — — Jeg tager ikke undervisning i tegning mere, og det er ikke hans skyld (Bruhns); men han er så væmmelig med al hans dannelse, og jeg tror heller ikke, han var uden skyld i, at I kom herfra. Jakob Jørgensens børn kom naturligvis ud hos ham, så snart du var rejst. Men nu har jeg da fået fred for ham.

Det var rigtig smukt af Povl, at han således hjalp eder; men det var forfærdelig kedeligt, at han sådan skulde miste sin plads. — — — — — Jeg har aldrig været vred på Povl siden den aften; men jeg kunde ikke på nogen måde forstå, hvorfor han ikke skrev. — — — — — Jeg blev så glad ved at læse hans brev, og alligevel kan jeg ikke lade være at græde, hver gang jeg læser det igen. — — — — — Jeg ved slet ikke, hvordan jeg er stillet, men jeg kommer aldrig til at bryde mig om nogen anden, heller ikke om dem, mine forældre synes om. Bare han dog ikke var kommen af sin plads. Det er for mine forældres skyld. — — — — — Med kunstsyningen kan jeg ingen vegne komme

uden din hjælp, og jeg har heller ikke tid; for nu har vi kun en pige, og der er jo nok at bestille. Men til næste sommer rejser jeg nok til P—højskole. Der har de jo kunstsyning, og det glæder jeg mig meget til. Havde det været i år, så havde jeg lagt vejen om ad dig; men om et år er det jo ikke godt at vide, hvor I er. — — — —

din hengivne

Oline Svendsen.

»Det Brev skulde Povl dog læse!« udbrød Johan henrykt.

Samme Dag ilede han med det i Lommen hen til det Mejeri, hvor han for Tiden arbejdede.

Men ikke med et Ord eller en Mine forraadte Povl sine Følelser.

Nogle Dage efter kom der mod Forventning Brev fra Sogneraadsformanden der, hvor Johan sidst havde været paa Embedsjagt, at han var indstillet som Nr. 1.

Saa gik Turen til Skoledirektionen. — Det var ikke længere, end han kunde gaa. — Provsten afgav den glædelige Erklæring, at Johan kunde være fuldkommen sikker paa Embedet.

Den Aften gik han for første Gang siden hin sørgelige Vinternat over Spangen i Mørke, og den Aften blev der Glæde i det fattige Hjem.

Vel var Embedet kun af de smaa; men det var dog fremad.

Før de rejste, var der dog en Sag, de maatte have i Orden.

Johan gjorde en Rejse over til den By, hvor hans Svigermoder boede, for i Forening med sin Svigerfader, der igen var blevet Teglværksbestyrer, at udvirke, at Anna kom med ham tilbage.

Det kom til mange bitre Scener; men Johan kendte nu sin Svigermoder og lod sig ikke bevæge.

Hun opholdt dem i tre Dage og søgte Hjælp baade hos Herredsfoged og Amtmand. Men da Øvrigheden ikke kunde tage hendes Parti, foretrak den at lade Parterne selv ordne Sagen, vel tilfreds med, at dens Hjælp ikke blev paakaldt fra den anden Side. — Saa blev hun paa en Gang paa-faldende venlig. Men Johan var paa sin Post, og rigtig tryk blev han først, da de alle tre, Dagen efter var kommet til Sæde i Toget.

Og da begyndte Anna at spørge til Ellen og den lille Marie.

XVIII.

Det var hen paa Eftermiddagen et Aar senere. Ellen havde samme Dag med et Køretøj hentet Line paa Stationen. Hun vilde opholde sig der

et Par Dage, til Højskolen aabnedes. Nu stod hun i Dagligstuevinduet og nippede et Par visne Blade af Ellens Akasier. Hun var iført en klædelig blaa Kjole. Det lyse Haar var sat op i en høj Bukkel med Fald mod venstre ned mod den store Nakkeknude.

Ellen kom hen til hende, og en Stund stod de lænet op til hinanden.

Himlen var nu en eneste stor, blygraa Sky, fra hvilken Regnen i Millioner af smaa Draaber drev ned over Byens mosgroede, i Forvejen gennemtrukne Tage — blev en Stund hængende som klare Perler i Træernes Grene — eller tegnede Ringe i Pytterne paa Legepladsen, fra hvilken det skidne Vand sivede ud over Rabatten ned i Grøften.

Ellen tænkte paa Johan, der var gaaet til Nabobyen, til Sparekasseformanden angaaende noget om Regnskabet.

»Bare han dog snart kunde være her! — Han bliver helt gennemblødt, min stakkels Mand!«

»Ja, det gør han,« svarede Line tankefuldt. — »Har han nu ogsaa Lyst til den Slags?«

»Til Regnskab, mener Du? — Nej, det har han ikke; men han ved jo, det er nødvendigt for os for det første — det er jo et godt Tillæg til Lønnen — og jeg hjælper ham jo lidt en Gang imellem, især naar det bliver alt for trist for ham.«

»I har jo alligevel haft Lykken med jer alle sammen,« mente Line.

Ellen lo. Hun vidste nok, hvem Line tænkte paa.

Povl havde virkelig haft Lykken med sig. — For et Par Maaneder siden var der kommet et Udvalg af den nye Bestyrelse for hans gamle Mejeri hen til Højskolen, hvor han opholdt sig som Elev, og da han en Maaned senere forlod Skolen, var det for at overtage sin gamle Plads.

— Men udenfor blev Regnen bestandig tætere. Ned ad Gaden kom en stiv Vogn raslende. Kusken, der havde slaaet den store Hatteskygge ned, saa Hovedet var blevet borte i noget, der lignede en Mellemting mellem en gammel Paraply og en lille Kirkeklokke, maatte uafsladelig krydse sig frem mellem de udlagte Afvisere. Bag efter kom en Kone med ophæftet Kjole, med lange Ben og Vandet drivende neden ud af Skørterne. Et Par Krager fløj hen over Haverne, mens Graaspurvne holdt til i den gamle, knortede Hyld.

Paa en Gang drejede Line sig bort og fik travlt med at blade i en Bog, der laa paa Bordet. — I det samme opdagede Ellen en Fodgænger, der kom ned ad Gaden lige mod Huset, med Overfrakke og Paraply. — Aa, det var jo Povl!

»Men det er sandt! Jeg glemmer jo Aftensmaden!«

Og med et Smil forsvandt hun i Køkkenet.

